AWDURDOD TÂN AC ACHUB
CANOLBARTH A GORLLEWIN CYMRU

DATGANIAD O GYFRIFON

2017-18

DATGANIAD O GYFRIFON	**TUDALEN**
Adroddiad Naratif	2-7
Datganiad o Gyfrifoldebau	8
Adroddiad yr Archwilwyr Annibynnol	9-11
Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	12
Datganiadau Ariannol Craidd	13-16
Nodiadau i'r Datganiadau Ariannol Craidd	17-69
Cyfrifon Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân	70-73
Geirfa	74-77
Datganiad Llywodraethu Blynyddol	79-96

Adroddiad Naratif

Manylir ar y canllawiau gweithredu ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru yn y Fframwaith Cenedlaethol Tân ac Achub, a luniwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Fframwaith Cenedlaethol yn ceisio ehangu rôl Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru mewn perthynas ag atal, addysg ac ymgysylltu â'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu, gan sicrhau nad yw eu gallu adweithiol i ddiffodd tanau yn cael ei beryglu.

Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn llunio cynlluniau gweithredu blynyddol ar gyfer rheoli risgiau a gwella gwasanaethau, gyda phwyslais cynyddol ar atal ac addysg. Mae'r Gwasanaeth yn cymryd rhan weithredol wrth weithio gyda'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu; un enghraifft o hyn yw cynnal archwiliadau Diogelwch Rhag Tân yn y Cartref. Mae'r Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth â gwasanaethau brys eraill, er enghraifft mae Gwasanaeth Ambiwlans Cymru, Heddlu Dyfed Powys a Heddlu De Cymru wedi'u lleoli yn nifer o'n hadeiladau, a hefyd â Gwasanaeth Ambiwlans Cymru trwy'r cynllun Cyd-ymatebydd. Mae cynlluniau eraill yn cynnwys cymryd rhan yng ngweithgareddau Cymdeithas y Diffoddwyr Tân Ifanc, sy'n cael ei gweithredu gan ddiffoddwyr tân nad ydynt ar ddyletswydd, a hynny mewn canghennau ledled Canolbarth a Gorllewin Cymru; y prosiect Phoenix, sydd wedi bod yn boblogaidd iawn ymhlith grwpiau ieuenctid yn yr ardal; yn ogystal â chymryd rhan yn y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus newydd a ffurfiwyd dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae Datganiad o Gyfrifon yr Awdurdod yn gyhoeddiad sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith; prif ddiben y ddogfen yw darparu gwybodaeth glir am sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru ar gyfer blwyddyn ariannol 2017-18.

Mae'r datganiadau, ynghyd â'u dibenion, fel a ganlyn:

Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon
Mae hwn yn nodi priod gyfrifoldebau'r Awdurdod a'i Swyddogion ar gyfer paratoi a chymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon.

Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
Mae'r datganiad hwn yn amlygu'r gost gyfrifyddu yn ystod y flwyddyn ar gyfer darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r swm sydd i'w gyllido trwy drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant er mwyn talu am y gwariant, yn unol â'r rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddu. Dangosir y sefyllfa drethiant yn y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid a'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Ystyrir bod Awdurdodau Tân ac Achub yn endidau "un gwasanaeth" a chyflwynir "darpariaeth y Gwasanaethau Tân" ar un llinell yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn
Mae'r Datganiad hwn yn dangos y symudiadau yn ystod y flwyddyn ar y cronfeydd wrth gefn gwahanol a ddelir gan yr Awdurdod, wedi'u dadansoddi'n 'gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy' (h.y. y rheiny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r (Gwarged) neu'r Diffyg ar y llinell Darparu Gwasanaethau yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Awdurdod, a cheir rhagor o fanylion yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n ofynnol i Falans y Gronfa Gyffredinol eu talu, ac mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad cyn Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi yn dangos Balans y Gronfa Gyffredinol statudol cyn i'r Awdurdod Tân ac Achub wneud unrhyw drosglwyddiadau yn ôl disgresiwn i'r cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, neu allan ohonynt.

Mantolen
Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod fel yr oeddent ar y dyddiad a nodir ar y Fantolen. Mae'r cronfeydd wrth gefn a ddelir gan yr Awdurdod yn cyfateb i asedau net yr Awdurdod (asedau llai rhwymedigaethau). Adroddir ar y cronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Y categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yw'r cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal y cronfeydd wrth gefn ar lefel ddarbodus ac unrhyw gyfyngiadau statudol o ran y defnydd ohonynt (er enghraifft Cronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf, na ellir ei defnyddio ond i ariannu gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyledion). Mae'r ail gategori o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn), lle byddai symiau ar gael i ddarparu gwasanaethau dim ond pe byddai'r asedau yn cael eu gwerthu; a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau o ran amseru a ddangosir yn y llinell 'Addasiadau rhwng y sail gyfrifyddu a'r sail gyllido o dan reoliadau' yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Datganiad Llif Arian
Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau mewn arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar gyfer yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos y modd y mae'r Awdurdod yn cynhyrchu ac yn defnyddio arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod trwy ddosbarthu llifoedd arian yn weithgarwch gweithredol, buddsoddi ac ariannu. Mae swm y llifoedd arian net sy'n deillio o weithgarwch gweithredol yn ddangosydd allweddol o'r graddau y caiff gweithrediadau'r Awdurdod eu hariannu trwy drethiant ac incwm grant, neu gan y sawl sy'n cael y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod. Mae gweithgarwch buddsoddi yn cynrychioli'r graddau y mae llifoedd arian parod allan wedi cael eu gweithredu ar gyfer adnoddau y bwriedir iddynt gyfrannu at waith yr Awdurdod o gyflawni gwasanaethau yn y dyfodol. Mae llifoedd arian parod sy'n deillio o weithgarwch ariannu yn ddefnyddiol ar gyfer rhagfynegi hawliadau ar lifoedd arian parod yn y dyfodol gan y sawl sy'n darparu cyfalaf (h.y. benthyciad) i'r Awdurdod.

Cyfrif Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân
Mae hwn yn dangos sefyllfa ariannol cyfrif cronfa bensiwn y Diffoddwyr Tân, gan ddangos a oes ar yr Awdurdod arian i Lywodraeth Cymru, neu a oes ar Lywodraeth Cymru arian i'r Awdurdod, a hynny er mwyn mantoli'r cyfrif, ynghyd â manylion am ei asedau net.

Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

Mae'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid yn nodyn datgelu sy'n dwyn ynghyd berfformiad yr Awdurdod a adroddir ar sail gwariant a fesurir o dan arferion cyfrifyddu priodol, a hynny gyda chostau diffiniedig statudol i'r Gronfa Gyffredinol.

Mae'r Datganiadau o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o Wariant a Chyllid, fel ei gilydd, yn cynnwys dadansoddiad segmentol, sy'n ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau adrodd am berfformiad ar sail y modd y cânt eu strwythuro, ynghyd â'r modd y maent yn gweithredu, yn monitro ac yn rheoli perfformiad ariannol. Felly, nid yw'n ofynnol i Awdurdodau adrodd am gost gwasanaethau unigol yn eu Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mwyach.

Nodiadau i'r Datganiadau Cyfrifyddu
Mae'r nodiadau yn cyflwyno gwybodaeth am sail baratoi'r datganiadau ariannol, ynghyd â'r polisïau cyfrifyddu penodol a ddefnyddir. Maent yn datgelu gwybodaeth nas cyflwynir yn unman arall yn y datganiadau ariannol, ond sy'n berthnasol er mwyn eu deall.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol
Mae'r datganiad hwn yn darparu adolygiad parhaus o effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, gan gynnwys y system rheolaeth fewnol a'r systemau rheoli risgiau, er mwyn rhoi sicrwydd o ran eu heffeithiolrwydd a/neu gynhyrchu cynllun gwaith ar gyfer y rheolwyr i fynd i'r afael â'r gwendidau a nodir.

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cyd-fynd â'r Datganiad o Gyfrifon, ond nid yw'n rhan o'r Datganiad.

Crynodeb o'r Flwyddyn Ariannol

Roedd y gwariant refeniw net ar gyfer y flwyddyn yn £45.076 miliwn, ac roedd cyfanswm y cyfraniadau a ddaeth i law gan yr Awdurdodau Unedol yn £45.436 miliwn. Yn ystod y flwyddyn, cafodd swm net o £14 mil ei neilltuo i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi, a hynny ar gyfer gweithgarwch wedi'i glustnodi, gan arwain at warged o £346 mil. Mae'r alldro yn seiliedig ar y ffigurau gwirioneddol, a hynny ar adeg paratoi'r cyfrifon. Trosglwyddir y gwarged i Falans y Gronfa Gyffredinol. Gellir gweld y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn ac yn y Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy o dan nodyn 9.

Manylir ar refeniw'r flwyddyn o'i gymharu â'r gyllideb yn y tabl canlynol:

Yr alldro ar gyfer y flwyddyn 2017-18	**Cyllideb £000**	**Gwirioneddol £000**	**Amrywiant £000**
Refeniw			
Gwariant yn cynnwys grantiau	49,483	49,405	(78)
Incwm yn cynnwys grantiau	(3,897)	(4,329)	(432)
Gwariant Net yn cynnwys grantiau	**45,586**	**45,076**	**(510)**
Cyfraniadau Awdurdodau Unedol	(45,436)	(45,436)	0
Trosglwyddiad i/(oddi wrth) Gronfeydd Wrth Gefn	(150)	14	164
(Gwarged)/Diffyg	**0**	**(346)**	**(346)**

Mae'r Awdurdod yn mynd i gostau gwariant refeniw ar eitemau, sydd fel arfer yn cael eu defnyddio o fewn y flwyddyn, ac ariennir hyn gan gyfraniadau'r chwe awdurdod lleol cyfansoddol, a hynny mewn cyfrannedd â'r boblogaeth. Ar gyfer 2017-18, roedd y cyfraneddau fel a ganlyn:

Awdurdodau Lleol Cyfansoddol	**Gwerthoedd £000**	**Cyfran %**
Cyngor Sir Caerfyrddin	9,349	20.6
Cyngor Sir Ceredigion	3,829	8.4
Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot	7,099	15.6
Cyngor Sir Penfro	6,237	13.8
Cyngor Sir Powys	6,648	14.6
Cyngor Dinas a Sir Abertawe	12,274	27.0
Cyfanswm	**45,436**	**100.0**

Ffynonellau Cyllid Refeniw

Mae refeniw yn dod i law'r Awdurdod gan y ffynonellau canlynol:

2016-17 £000		2017-18 £000
2,874	Grantiau Refeniw	2,918
35	Llog	36
1,607	Ffioedd a Thaliadau/Ad-daliadau	1,375
4,516	**Is-gyfanswm**	**4,329**
44,205	Cyfraniadau Awdurdodau Unedol	45,436
48,721	**Cyfanswm Cyllid Refeniw**	**49,765**

Gwariant Cyfalaf

Cyfanswm gwariant cyfalaf y flwyddyn oedd £6.041 miliwn. Mae'r tabl canlynol yn amlinellu'r gwariant yn ôl categori ac ariannu ar gyfer 2017-18.

	Amcangyfrif 2017-18 £000	Gwirioneddol 2017-18 £000	Amcangyfrif 2018-19 £000
Gwariant:			
Eiddo – gwaith adnewyddu, addasiadau, adeiladau newydd	700	740	3,064
Seilwaith	35	5	35
Cerbydau, Peiriannau	3,630	2,593	4,733
Asedau sy'n Cael eu Hadeiladu	0	1,434	0
Asedau Anniriaethol	297	469	0
Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus	0	800	0
Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf	**4,662**	**6,041**	**7,832**
Ariennir gan:			
Cyfraniadau a Grantiau Cyfalaf	0	969	0
Rhoddion Cyfalaf	0	10	0
Derbyniadau Cyfalaf	0	21	0
Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	297	1,320	0
Les Cyllid	0	0	0
Benthyca	4,365	3,721	7,832
Cyfanswm Ariannu	**4,662**	**6,041**	**7,832**

Cymeradwywyd y Rhaglen Gyfalaf sy'n werth £4.662 miliwn gan yr Awdurdod Tân ym mis Chwefror 2017. Mae'r gwariant gwirioneddol yn cynnwys prosiectau ychwanegol sy'n ymwneud â chyllid grant cyfalaf gwerth £861 mil a ddyfarnwyd ar gyfer cerbydau a chyfarpar, a chyfraniad cyfalaf cytunedig o £800 mil i'r Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer adeiladu, ynghyd â £173 mil ar gyfer meddalwedd a ariennir gan gronfeydd wrth gefn.

Benthyca Cyfalaf

Mae'r Cod Darbodus yn galluogi'r Awdurdod i bennu ei derfynau benthyca ei hun, ar yr amod bod y Swyddog Ariannol Cyfrifol yn ystyried bod y terfynau hynny yn ddarbodus, yn gynaliadwy ac yn fforddiadwy. Daw'r holl fenthyciadau oddi wrth y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), ac eithrio dau fenthyciad Buddsoddi i Arbed gan Lywodraeth Cymru. Ni chafwyd unrhyw fenthyciadau allanol newydd yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r gofyniad ariannu cyfalaf. Cyfanswm y prifswm sy'n ddyledus ar 31 Mawrth 2018 yw £16.529 miliwn.

Ymrwymiad Pensiwn

Yn 2017-18, roedd 33 aelod o staff wedi ymddeol. Mae cost net Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân i'r gyllideb refeniw yn parhau i dyfu, ac mae'r rhwymedigaeth mewn perthynas ag ymrwymiadau pensiwn yn y dyfodol wedi cynyddu o ganlyniad i addasiadau a wnaed gan yr Actiwariaid i'w rhagdybiaethau. Roedd y rhwymedigaeth, a aseswyd ar sail rhagdybiaethau actiwaraidd, ar 31 Mawrth 2018 yn £493.180 miliwn ar gyfer Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân, ac yn £11.062 miliwn ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

O dan Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19 (Buddion Cyflogeion), mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddarparu manylion yr asedau a rhwymedigaethau'r dyfodol ar gyfer pensiynau sy'n daladwy i gyflogeion, yn gyn-gyflogeion ac yn gyflogeion presennol, fel ei gilydd. Amlinellir hyn yn fanylach yn y datgeliadau i'r cyfrifon, o dan nodyn 30.

Cyfrifyddu o ran y Cyfrifon Wrth Gefn

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, mae'r Datganiad o Gyfrifon yn dangos y cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dwyn ymlaen i 2018-19. Mae hyn yn gyson â thriniaeth gyfrifyddu'r blynyddoedd blaenorol, ac mae'r arfer o gynnal a defnyddio cronfeydd wrth gefn yn ffurfio conglfaen i sefydlogrwydd ariannol corfforaethol a'r gwaith o gynllunio gwasanaethu gweithredol yn y byrdymor a'r tymor canolig.

Costau Cyllid Cyfalaf

Roedd y tâl y codwyd amdano ar gyfrifon refeniw'r Gwasanaeth, er mwyn adlewyrchu cost yr asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd wrth ddarparu gwasanaethau, yn £2.757 miliwn. Mae hon yn gost dybiannol ar gyfer dibrisiant ac amorteiddiad, ac addasir y balans ar ddiwedd y flwyddyn er mwyn peidio ag effeithio ar y cyfraniadau sy'n ofynnol i ariannu'r Gwasanaeth. Mae cost wirioneddol y Gwasanaeth ar gyfer ariannu cyfalaf yn £774 mil ar gyfer llog benthyca a les ariannu, £1.862 miliwn Darpariaeth Isafswm Refeniw a £1.320 miliwn cyfraniad refeniw.

Effaith yr Hinsawdd Economaidd Gyfredol

Mae'n ofynnol i'r datganiadau cyfrifyddu adlewyrchu'r amodau sy'n berthnasol ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r flwyddyn ariannol wedi gweld cyfnod o ansicrwydd gwleidyddol ac economaidd sylweddol ar lefel genedlaethol. Mae'r ffactorau mwyaf sylweddol a oedd/sy'n effeithio ar yr Awdurdod yn cynnwys:

- Canlyniad yr Etholiad Cyffredinol ym mis Mehefin 2017, a arweiniodd at senedd grog. Cytunodd y Blaid Ddemocrataidd Unoliaethol ar "gytundeb hyder a chyflenwi" a oedd yn galluogi'r Blaid Geidwadol i ffurfio llywodraeth, er bod ei mwyafrif yn fach iawn;

- Posibilrwydd i hwyluso'r agenda gyni a llacio'r cyfyngiad o ran cyflogau'r sector cyhoeddus;

- Cynnydd graddol ond cyson yn y gyfradd chwyddiant sylfaenol, a hynny o lefelau hanesyddol isel, ynghyd ag ansicrwydd helaeth yng nghyfradd newid y cyfraddau llog;

- Ansicrwydd parhaus a sylweddol mewn perthynas â thelerau gadael y Deyrnas Unedig o'r Undeb Ewropeaidd, a'r goblygiadau o ran economi'r Deyrnas Unedig (gan gynnwys yr effaith ar gronfeydd wrth gefn y sector cyhoeddus), telerau unrhyw drefniadau masnach a thollau yn y dyfodol, a'r potensial o ran unrhyw ffrydiau cyllid grant a allai gymryd lle rhaglenni cyfredol yr Undeb Ewropeaidd yn y dyfodol; ac

- Ym mis Rhagfyr 2018, cadarnhawyd Mark Drakeford yn Brif Weinidog newydd, a hynny yn dilyn pleidlais yng Nghynulliad Cymru. Hyd yma, nid oes yna unrhyw sicrwydd ynghylch beth y bydd hyn ei olygu o ran dyfodol cyllid Awdurdodau Lleol yng Nghymru. Mae ansicrwydd pellach yn deillio o'r ymgynghoriad ar ddiwygio'r awdurdodau tân ac achub yng Nghymru, a ddaeth i ben ar 5 Chwefror 2019, ac y cyhoeddir ei ganlyniadau maes o law.

Mae Cynllun Gwella Blynyddol yr Awdurdod yn amlinellu amryw o brosiectau i adolygu'r strwythurau a phrosesau sydd ar waith ledled y sefydliad, a hynny er mwyn sicrhau'r toriadau gofynnol ar gyfer blynyddoedd i ddod. Cafodd goblygiadau ariannol y prosiectau hyn eu hadlewyrchu'n glir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Mae'r Cynllun Gwella Blynyddol a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar gael ar wefan Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru.

Mae ein sefyllfa ariannol gyffredinol wedi cael ei chynnal ar lefel ddarbodus. Mae mwyafrif ein cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi at ddibenion penodol – p'un a yw hynny ar gyfer mynd i'r afael â rhwymedigaethau 'nawr neu yn y dyfodol, e.e. y gronfa wrth gefn Cyflogeion a Phensiynau, neu ar gyfer cyllido cynlluniau cyfalaf penodol.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae gwybodaeth ychwanegol am y cyfrifon hyn ar gael gan Swyddog A151 yr Awdurdod a'r Pennaeth Cyllid. Mae gan aelodau o'r cyhoedd sydd â diddordeb hefyd hawl statudol i archwilio'r cyfrifon cyn i'r archwiliad gael ei gwblhau; hysbysebir argaeledd y cyfrifon i'w harchwilio ar wefan Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru.

Cydnabyddiaethau

Yn olaf, hoffwn ddiolch i'r holl staff Ariannol yn y Gyfarwyddiaeth Adnoddau, ynghyd â'u cyd-weithwyr ledled yr Awdurdod, sydd wedi cyfrannu at y gwaith o baratoi'r datganiadau hyn. Hoffwn hefyd ddiolch i'r Prif Swyddog Tân a'r Cyfarwyddwyr am eu cymorth a'u cydweithrediad trwy gydol y broses.

Cyfrifoldeb Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yw cynnal gwefan yr Awdurdod a sicrhau ei chywirdeb; nid yw'r gwaith a wneir gan yr archwilwyr yn cynnwys ystyried y materion hyn, ac, yn unol â hynny, nid yw'r archwilwyr yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a allai fod wedi'u gwneud i'r datganiadau ariannol oddi ar iddynt gael eu cyflwyno ar y wefan yn y lle cyntaf.

Chris Moore FCCA
Swyddog A151
18 Mawrth 2019

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU

Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod wneud y canlynol:

- gwneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol yn briodol, a sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn yr Awdurdod hwn, y swyddog hwnnw yw'r Prif Swyddog Cyllid.
- rheoli ei faterion i sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau, a diogelu ei asedau.
- cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid

Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad o Gyfrifon yr Awdurdod, gan gynnwys Cyfrifon y Gronfa Bensiwn, a hynny'n unol â'r arferion priodol a nodir yng Nghod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("y Cod").

Wrth baratoi'r Datganiad o Gyfrifon hwn, mae'r Prif Swyddog Cyllid wedi:

- dewis polisïau cyfrifyddu addas a'u cymhwyso'n gyson;
- gwneud dyfarniadau ac amcangyfrifon rhesymol a doeth;
- cydymffurfio â Chod yr Awdurdod Lleol.

Mae'r Prif Swyddog Cyllid hefyd wedi:

- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol a chyfredol;
- cymryd camau rhesymol i atal a datgelu twyll ac achosion eraill o afreoleidd-dra.

TYSTYSGRIF Y PRIF SWYDDOG CYLLID

Rwy'n ardystio bod y cyfrifon yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2018, ynghyd â'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw.

Llofnod: ___________________________________Prif Swyddog Cyllid

Dyddiedig: ___________________________________

Adroddiad Archwilio Archwilydd Cyffredinol Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Adroddiad ar yr archwiliad o'r datganiadau ariannol

Barn

Yr wyf wedi archwilio datganiadau ariannol

- Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru; a
- Chyfrif Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018, o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn cynnwys y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian, a'r nodiadau perthnasol, gan gynnwys crynodeb o bolisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Mae datganiadau ariannol Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân yn cynnwys Cyfrif y Gronfa a'r Datganiad o Asedau Net.

Y fframwaith adrodd ariannol a ddefnyddiwyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith gymwys a Chod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017, yn seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru a Chronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân ar 31 Mawrth 2018, ynghyd â'u hincwm a'u gwariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi eu paratoi'n briodol, yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018.

Sail ar gyfer y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith gymwys a Safonau Archwilio Rhyngwladol yn y Deyrnas Unedig. Disgrifir fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hynny ymhellach yn yr adran yn fy adroddiad ar gyfrifoldebau'r archwilydd i archwilio'r datganiadau ariannol. Rwy'n annibynnol ar yr Awdurdod Tân ac Achub, yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm gwaith o archwilio datganiadau ariannol yn y Deyrnas Unedig, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi ei chasglu yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail ar gyfer fy marn.

Casgliadau mewn perthynas â busnes gweithredol

Nid oes gennyf ddim i'w adrodd mewn perthynas â'r materion canlynol, y mae Safonau Archwilio Rhyngwladol y Deyrnas Unedig yn ei gwneud yn ofynnol i mi adrodd amdanynt wrthych:

- lle nad yw'n briodol cyfrifyddu ar sail busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol; neu
- lle nad yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwyddau perthnasol dynodedig a allai fwrw amheuaeth arwyddocaol ar allu'r Awdurdod Tân ac Achub i barhau i fabwysiadu'r sail busnes gweithredol o gyfrifyddu am

gyfnod o 12 mis, o leiaf, o'r dyddiad pan awdurdodir i'r datganiadau ariannol gael eu cyhoeddi.

Gwybodaeth arall

Y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn yr adroddiad blynyddol heblaw am y datganiadau ariannol ac adroddiad yr archwilydd a baratowyd gennyf amdanynt. Nid yw fy marn ar y datganiad ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall, ac nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad o ran sicrhau'r datganiadau hynny, ac eithrio i'r graddau a nodir yn bendant yn ddiweddarach yn fy adroddiad.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, rwy'n gyfrifol am ddarllen yr wybodaeth arall er mwyn nodi anghysondebau perthnasol o ran y datganiadau ariannol a archwiliwyd, a hefyd yn gyfrifol am nodi unrhyw wybodaeth sy'n sylweddol anghywir, yn seiliedig ar yr wybodaeth a gasglwyd gennyf wrth i mi gynnal yr archwiliad, neu unrhyw wybodaeth sy'n anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol ymddangosiadol, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adroddiad ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth sydd yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol, ac mae'r Adroddiad Naratif wedi cael ei baratoi yn unol â Chod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018;
- mae'r wybodaeth sydd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol, ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi cael ei baratoi yn unol â'r canllawiau.

Materion yr wyf yn adrodd amdanynt trwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth am yr Awdurdod a'i amgylchedd, a gasglwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi canfod unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif nac yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf ddim i'w adrodd mewn perthynas â'r materion canlynol, yr wyf yn adrodd arnynt os yw'r canlynol yn wir, yn fy marn i:

- na chafodd cofnodion cyfrifyddu digonol eu cadw;
- nad yw'r datganiadau ariannol yn gydnaws â'r cofnodion cyfrifyddu a'r ffurflenni; neu
- nad wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae arnaf eu hangen ar gyfer fy archwiliad.

Y dystysgrif cwblhau archwiliad

Rwy'n cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr eglurir yn llawnach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon (gweler tudalen 8), mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad o gyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg. Mae hefyd yn gyfrifol am unrhyw reolaeth fewnol sy'n angenrheidiol, ym marn y swyddog ariannol cyfrifol, i alluogi i ddatganiadau o gyfrifon gael eu paratoi sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, p'un a yw'r rheiny'n ganlyniad i dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad o gyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r Awdurdod Tân ac Achub i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu, fel y bo'n berthnasol, faterion sy'n gysylltiedig â busnes gweithredol, a defnyddio'r dull cyfrifyddu ar sail busnes gweithredol, oni bai yr ystyrir bod hynny'n amhriodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol, yn gyffredinol, yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, p'un a yw'r rheiny yn ganlyniad i dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilio sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n warant y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol y Deyrnas Unedig bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo un yn bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall, ac ystyrir eu bod yn berthnasol os gellir yn rhesymol ddisgwyl iddynt, yn unigol neu ar y cyd, ddylanwadu ar y penderfyniadau economaidd a wneir gan ddefnyddwyr yn seiliedig ar y datganiadau ariannol hyn.

Mae disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol i'w weld ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol: www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn ffurfio rhan o adroddiad yr archwilydd a baratowyd gennyf.

Anthony J Barrett	24 Heol y Gadeirlan
Ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru	Caerdydd
20 Mawrth 2019	CF11 9LJ

Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

Mae'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid yn dangos y modd y defnyddir ac yr ariennir gwariant blynyddol ar sail adnoddau (cyfraniadau gan awdurdodau cyfansoddol, grantiau llywodraeth, incwm arall, ac ati) gan yr Awdurdod, o'i gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddiwyd neu a enillwyd gan yr Awdurdod yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff yr incwm a'r gwariant y gwneir cyfrif amdanynt o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fanylach yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid yn nodyn i'r datganiadau ariannol, ac nid yn ddatganiad cynradd. Fodd bynnag, mae wedi cael ei osod gyda'r datganiadau cynradd i gynorthwyo dealltwriaeth y darllenwyr.

2016-17				2017-18		
Gwariant Net sy'n Daladwy i Falans y Gronfa Gyffredinol	**Addasiadau rhwng y Sail Gyllido a'r Sail Gyfrifyddu**	**Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**		**Gwariant Net sy'n Daladwy i Falans y Gronfa Gyffredinol**	**Addasiadau rhwng y Sail Gyllido a'r Sail Gyfrifyddu**	**Gwariant Net yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**
£000	**£000**	**£000**		**£000**	**£000**	**£000**
41,184	(959)	40,225	Darparu Gwasanaethau Tân	42,476	2,011	44,487
41,184	**(959)**	**40,225**	**Cost Net Gwasanaethau**	**42,476**	**2,011**	**44,487**
(41,411)	11,477	(29,934)	Incwm a Gwariant Arall	(41,516)	8,342	(33,174)
(227)	**10,518**	**10,291**	**(Gwarged) neu Ddiffyg o ran Darparu Gwasanaethau**	**960**	**10,353**	**11,313**

Balans y Gronfa Gyffredinol £000	**Cronfeydd Wrth Gefn y Gronfa Gyffredinol wedi'u Clustnodi £000**	**Cyfanswm Balans y Gronfa Gyffredinol £000**		**Balans y Gronfa Gyffredinol £000**	**Cronfeydd Wrth Gefn y Gronfa Gyffredinol wedi'u Clustnodi £000**	**Cyfanswm Balans y Gronfa Gyffredinol £000**
0	(8,768)	(8,768)	Dygwyd Ymlaen	(361)	(8,634)	(8,995)
(227)	0	(227)	(Gwarged) neu Ddiffyg o ran Darparu Gwasanaethau	960	0	960
(134)	134	0	Trosglwyddiad rhwng Balans y Gronfa Gyffredinol a'r Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	(1,306)	1,306	0
(361)	**(8,634)**	**(8,995)**	**Balans Terfynol**	**(707)**	**(7,328)**	**(8,035)**

Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

2016-17				2017-18		
Gwariant	**Incwm**	**Net**		**Gwariant**	**Incwm**	**Net**
£000	**£000**	**£000**		**£000**	**£000**	**£000**
44,707	(4,482)	40,225	Darparu Gwasanaethau Tân	48,779	(4,292)	44,487
44,707	**(4,482)**	**40,225**	**Costau'r Gwasanaethau**	**48,779**	**(4,292)**	**44,487**
		1	Gwariant Gweithredu Arall			(21)
		14,322	Incwm o Fuddsoddi ac Ariannu a Gwariant (Nodyn 10)			13,262
		(44,257)	Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (Nodyn 11)			(46,415)
		10,291	**(Gwarged) neu Ddiffyg o ran Darparu Gwasanaethau**			**11,313**
		0	Gwarged neu ddiffyg o ran ailbrisio Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar			0
		72,890	Ailfesuriad o rwymedigaeth/(ased) y buddion diffiniedig net (Nodyn 18)			18,555
		72,890	**Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall**			**18,555**
		83,181	**Cyfanswm yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**			**29,868**

Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn

Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn 2017-18	Balans y Gronfa Gyffredinol	Cronfeydd Wrth Gefn y Gronfa Gyffredinol	Cronfa Wrth Gefn y Derbyn'au Cyfalaf	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn Defnydd'wy	Cronfeydd Wrth Gefn Annefnydd'wy	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn yr Awdurdod Tân
Balans ar 31 Mawrth 2017	**(361)**	**(8,634)**	**0**	**(8,995)**	**439,408**	**430,413**
Symudiadau:						
(Gwarged)/Diffyg o ran darparu gwasanaethau	11,313	0	0	11,313	0	11,313
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	0	0	0	0	18,555	18,555
Cyfanswm yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**11,313**	**0**	**0**	**11,313**	**18,555**	**29,868**
Addasiadau cyfrifyddu a chyllido (Nodyn 8)	(10,353)	0	0	(10,353)	10,353	0
(Cynnydd)/Gostyngiad net cyn trosglwyddo	**960**	**0**	**0**	**960**	**28,908**	**29,868**
Trosglwyddiadau i/(oddi wrth) Gronfeydd Wrth Gefn (Nodyn 9)	(1,306)	1,306	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017-18	**(346)**	**1,306**	**0**	**960**	**28,908**	**29,868**
Balans ar 31 Mawrth 2018	**(707)**	**(7,328)**	**0**	**(8,035)**	**468,316**	**460,281**

Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn 2016-17	Balans y Gronfa Gyffredinol	Cronfeydd Wrth Gefn y Gronfa Gyffredinol	Cronfa Wrth Gefn y Derbyn'au Cyfalaf	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn Defnydd'wy	Cronfeydd Wrth Gefn Annefnydd'wy	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn yr Awdurdod Tân
Balans ar 31 Mawrth 2016	**0**	**(8,768)**	**0**	**(8,768)**	**355,938**	**347,170**
Addasiadau'r Flwyddyn Flaenorol	0	0	0	0	62	62
Balans ar 1 Ebrill 2016	**0**	**(8,768)**	**0**	**(8,768)**	**356,000**	**347,232**
Symudiadau:						
(Gwarged)/Diffyg o ran darparu gwasanaethau	10,291	0	0	10,291	0	10,291
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	0	0	0	0	72,890	72,890
Cyfanswm yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**10,291**	**0**	**0**	**10,291**	**72,890**	**83,181**
Addasiadau cyfrifyddu a chyllido (Nodyn 8)	(10,518)	0	0	(10,518)	10,518	0

(Cynnydd)/Gostyngiad net cyn trosglwyddo	**(227)**	**0**	**0**	**(227)**	**83,408**	**83,181**
Trosglwyddiadau i/(oddi wrth) Gronfeydd Wrth Gefn (Nodyn 9)	(134)	134	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2016-17	**(361)**	**134**	**0**	**(227)**	**83,408**	**83,181**
Balans ar 31 Mawrth 2017	**(361)**	**(8,634)**	**0**	**(8,995)**	**439,408**	**430,413**

Mantolen

31 Mawrth 2017 £000	Mantolen	31 Mawrth 2018 £000
59,680	Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar (Nodyn 12)	60,287
0	Asedau sy'n Cael eu Hadeiladu (Nodyn 12)	1,434
432	Asedau Anniriaethol (Nodyn 13)	846
308	Dyledwyr Hirdymor (Nodyn 15)	205
60,420	**Asedau Hirdymor**	**62,772**
570	Rhestri eiddo	663
5,685	Dyledwyr Byrdymor (Nodyn 15)	4,926
4,561	Arian Parod a'r Hyn sy'n Cyfateb i Arian Parod (Nodyn 16)	3,051
10,816	**Asedau Cyfredol**	**8,640**
(435)	Benthyciadau Byrdymor (Nodyn 14)	(523)
(4,066)	Credydwyr Byrdymor (Nodyn 17)	(5,956)
(246)	Grantiau Cyfalaf Ymlaen Llaw (Nodyn 25)	(94)
(784)	Rhwymedigaethau Byrdymor Eraill (Nodyn 28)	(729)
(5,531)	**Rhwymedigaethau Cyfredol**	**(7,302)**
(16,529)	Benthyciadau Hirdymor (Nodyn 14)	(16,059)
(4,819)	Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill (Nodyn 28)	(4,090)
(474,770)	Rhwymedigaethau sy'n berthnasol i gynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio (Nodyn 30)	(504,242)
(496,118)	**Rhwymedigaethau Hirdymor**	**(524,391)**
(430,413)	**Rhwymedigaethau Net**	**(460,281)**
(8,995)	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy (Nodyn 9)	(8,035)
439,408	Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy (Nodyn 18)	468,316
430,413	**Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn**	**460,281**

Datganiad Llif Arian

2016-17 £000		2017-18 £000
10,291	(Gwarged) neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	11,313
(13,601)	Addasiad i'r gwarged neu'r diffyg ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad yw'n cynnwys arian parod	(16,260)
35	Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgarwch buddsoddi neu ariannu	1,000
(3,275)	**Llif arian parod net (i mewn)/allan o weithgarwch gweithredol**	**(3,947)**
3,972	Llif arian parod net (i mewn)/allan o weithgarwch buddsoddi	5,117
5,084	Llif arian parod net (i mewn)/allan o weithgarwch ariannu	340
5,781	**(Cynnydd) neu ostyngiad net mewn arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod**	**1,510**
10,342	Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar ddechrau'r cyfnod adrodd	4,561
4,561	**Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar ddiwedd y cyfnod adrodd**	**3,051**

Darperir dadansoddiad manwl o'r Llif Arian Parod yn Nodiadau 19 i 21.

Nodyn 1 – Polisïau Cyfrifyddu

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o Gyfrifon yn crynhoi trafodiadau yr Awdurdod ar gyfer blwyddyn ariannol 2017-18, ynghyd â'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o Gyfrifon blynyddol o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, a hynny'n unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Yn bennaf, mae'r arferion hyn o dan Adran 21 o Ddeddf 2003, yn cynnwys y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18, a gefnogir gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) a chanllawiau statudol a gyhoeddir o dan adran 12 o Ddeddf 2003.

Mae'r confensiwn cyfrifyddu a fabwysiadwyd yn y Datganiad o Gyfrifon yn gostau hanesyddol, yn bennaf, sydd wedi'u haddasu trwy ailbrisio categorïau penodol o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

2. Croniadau Incwm a Gwariant

Gwneir cyfrif o'r gweithgarwch yn y flwyddyn y mae'n digwydd, nid dim ond pan wneir taliadau arian parod neu pan ddaw taliadau o'r fath i law. Yn benodol:

- Cydnabyddir y refeniw o werthu nwyddau pan fydd yr Awdurdod yn trosglwyddo'r risgiau sylweddol a'r buddion perchnogaeth i'r prynwr, a'i bod yn debygol y bydd manteision economaidd neu botensial o ran gwasanaeth, sy'n gysylltiedig â'r trafodiad, yn llifo i'r Awdurdod.
- Cydnabyddir y refeniw o ddarparu gwasanaethau pan fydd yr Awdurdod yn gallu mesur, mewn modd dibynadwy, ganran y trafodiad sydd wedi'i chwblhau, a'i bod yn debygol y bydd manteision economaidd neu botensial o ran gwasanaeth, sy'n gysylltiedig â'r trafodiad, yn llifo i'r Awdurdod.
- Cofnodir cyflenwadau yn wariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng y dyddiad y daw cyflenwadau i law a phan gânt eu defnyddio, fe'u cofnodir yn rhestri eiddo ar y Fantolen.
- Cofnodir treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a gafwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogeion) yn wariant, a hynny pan geir y gwasanaethau yn hytrach na phan gaiff y taliadau eu gwneud.
- Gwneir cyfrif o'r llog sy'n daladwy ar fenthyciadau ac sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau fel incwm a gwariant, yn eu tro, a hynny ar sail y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol, yn hytrach na'r llifoedd arian a benodir neu a bennir gan y contract.
- Lle bo incwm a gwariant wedi cael eu cydnabod, ond lle nad oes arian parod wedi dod i law neu wedi cael ei dalu, cofnodir dyledwr neu gredydwr ar gyfer y swm perthnasol yn y Fantolen. Lle nad yw'r ddyled wedi cael ei thalu, gwneir cofnod o falans y dyledwyr, a chodir tâl ar refeniw ar gyfer yr incwm na fydd, o bosibl, yn cael ei gasglu.

3. Arian Parod a'r Hyn sy'n Cyfateb i Arian Parod

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adnau gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb yn dilyn rhybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae'r hyn sy'n cyfateb i arian parod yn fuddsoddiadau hylifol iawn sy'n aeddfedu cyn pen tri mis neu lai o'r dyddiad caffael, ac sy'n hawdd eu trawsnewid yn symiau hysbys o arian parod heb unrhyw risg sylweddol y bydd eu gwerth yn newid.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar ôl tynnu gorddrafftiau'r banc sydd i'w had-dalu yn ôl y galw, ac maent yn ffurfio rhan annatod o broses rheoli arian parod yr Awdurdod.

4. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau o ran Polisïau Cyfrifyddu, Amcangyfrifon a Chyfeiliornadau

Gall addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid yn y polisïau cyfrifyddu neu i gywiro cyfeiliornad perthnasol. Gwneir cyfrif am newidiadau o ran amcangyfrifon cyfrifyddu yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd sydd i ddod yr effeithir arnynt gan y newid, ac nid ydynt yn arwain at addasiad cyfnod blaenorol.

Ni wneir newidiadau i'r polisïau cyfrifyddu oni bai fod hynny'n ofynnol gan arferion cyfrifyddu priodol, neu fod y newid yn rhoi gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodiadau, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol yr Awdurdod. Pan fydd newid yn cael ei wneud, caiff ei gymhwyso'n ôl-weithredol (oni nodir yn wahanol) trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol, fel pe bai'r polisi newydd wedi cael ei gymhwyso erioed.

Caiff cyfeiliornadau perthnasol a ganfuwyd yn ffigurau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

5. Taliadau a godir ar Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Caiff gwasanaethau, gwasanaethau cymorth a chyfrifon masnachu eu debydu gyda'r symiau canlynol er mwyn cofnodi cost cynnal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:

- dibrisiant a briodolir i'r asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol
- ailbrisio asedau a ddefnyddiwyd gan y Gwasanaeth, ynghyd â cholledion oherwydd diffygiant, lle nad oes unrhyw enillion cronnus yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn y gellir dileu'r costau yn eu herbyn
- amorteiddio asedau anniriaethol a briodolir i'r Gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod godi ardoll i ariannu dibrisiant, ailbrisiad a cholledion oherwydd diffygiant, nac amorteiddiad. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo wneud cyfraniad blynyddol o'r gronfa refeniw at sicrhau lleihad yn ei ofynion benthyca cyffredinol, sy'n hafal i swm a gyfrifir ar sail ddarbodus, ac a bennir gan yr Awdurdod, yn unol â chanllawiau statudol. Felly, disodlir dibrisiant, ailbrisiad, colledion oherwydd diffygiant ac amorteiddiad gan y cyfraniad ym Malans y Gronfa Gyffredinol, a hynny trwy drafodiad addasu gyda Chyfrif Addasu'r Cyfalaf yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

6. Buddion Cyflogeion

- Buddion sy'n Daladwy yn ystod Cyflogaeth

Buddion cyflogeion byrdymor yw'r rheiny a fydd yn cael eu talu yn eu cyfanrwydd cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Mae'r rhain yn cynnwys buddion tebyg i gyflogau, gwyliau blynyddol â thâl, absenoldeb salwch â thâl, bonysau a buddion nad ydynt yn ariannol (e.e. ceir) ar gyfer cyflogeion cyfredol, ac fe'u cydnabyddir yn draul ar gyfer gwasanaethau yn y flwyddyn pan fydd y cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod. Gwneir croniad ar gyfer cost gwyliau y mae gan gyflogeion yr hawl iddynt (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd yn gyfnewid) ond nas cymerwyd cyn diwedd y flwyddyn, ac y gall y cyflogeion eu dwyn ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y croniad ar y cyfraddau cyflogau a thâl sy'n berthnasol yn y flwyddyn gyfrifyddu ganlynol, sef y cyfnod pan fydd y cyflogai yn manteisio ar y budd. Codir tâl am y croniad ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond yna caiff ei dynnu'n ôl allan trwy'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, fel bod tâl am unrhyw wyliau sy'n ddyledus yn cael ei godi ar refeniw yn y flwyddyn ariannol y bydd yr absenoldeb oherwydd gwyliau yn digwydd.

- Buddion Terfynu

Buddion terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol, neu benderfyniad gan swyddog i ymddiswyddo yn wirfoddol yn gyfnewid am y buddion hynny. Codir tâl amdanynt ar sail croniadau i'r segment gwasanaeth priodol, neu, lle bo hynny'n berthnasol, i segment gwasanaeth corfforaethol, a hynny naill ai pan na fydd yr Awdurdod yn gallu tynnu'r cynnig o'r buddion yn ôl mwyach, neu pan fydd yr Awdurdod yn cydnabod costau ar gyfer ailstrwythuro, pa un bynnag fydd yn digwydd gyntaf. Pan fydd buddion terfynu yn cynnwys gwella pensiynau, mae darpariaeth statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi tâl ar Falans y Gronfa Gyffredinol, sef y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'r pensiynwr yn y flwyddyn, ac nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae dyraniadau i mewn ac allan o'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn yn ofynnol er mwyn cael gwared ar y debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer y buddion terfynu sy'n ymwneud â gwella'r pensiwn, a'u disodli â debydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn ac i'r pensiynwyr, ynghyd ag unrhyw symiau tebyg sy'n daladwy ond nad ydynt wedi cael eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

- Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae cyflogeion yr Awdurdod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân: y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Dyfed, Cyngor Sir Caerfyrddin; a Chynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Dyfed, Cyngor Sir Caerfyrddin.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion wedi'u diffinio i'r aelodau (cyfandaliadau a phensiynau wrth ymddeol), a enillwyd gan y cyflogeion wrth iddynt weithio i'r Awdurdod. Fodd bynnag, ariennir Cynllun Pensiwn y Llywodraeth Leol trwy berchnogaeth o asedau, ac nid ariennir Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân.

Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLlL)

Gwneir cyfrif o'r CPLlL fel cynllun â buddion wedi'u diffinio:

- Mae rhwymedigaethau Cronfa Bensiwn Dyfed, a briodolir i'r Awdurdod, wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraidd, gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y cyflogeion, a hynny'n seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, cyfraddau trosiant cyflogeion, ac ati, ynghyd ag amcanestyniadau o enillion ar gyfer cyflogeion cyfredol.
- Caiff rhwymedigaethau eu gostwng i'w gwerth ar brisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgowntio o 2.7% (yn seiliedig ar y gyfradd ddychwelyd ddangosol ar fondiau corfforaethol o ansawdd uchel).
- Mae asedau Cronfa Bensiwn Dyfed, a briodolir i'r Awdurdod, wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:
    - gwarannau a ddyfynnwyd – pris cynnig cyfredol
    - gwarannau nas dyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
    - gwarannau unedol – pris cynnig cyfredol
    - eiddo – gwerth marchnadol

Dadansoddir y newid yn rhwymedigaeth net y gronfa bensiwn yn ôl y cydrannau canlynol:
Costau gwasanaethau, yn cynnwys:

- Cost y gwasanaethau cyfredol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni – a neilltuwyd yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau yr oedd y cyflogeion yn gweithio iddynt.

- Cost gwasanaethau yn y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau o ganlyniad i ddiwygio neu gwtogi ar gynllun, y mae ei effaith yn berthnasol i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd blaenorol – wedi'u debydu i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Y llog net ar rwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net, h.y. cost y llog net ar gyfer yr Awdurdod – y newid i rwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod, sy'n codi o ganlyniad i dreigl amser, ac y codir tâl amdano yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – caiff hwn ei gyfrifo trwy gymhwyso'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir i fesur ymrwymiad y buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod at rwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net ar ddechrau'r cyfnod – gan roi ystyriaeth i unrhyw newidiadau yn rhwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i dalu cyfraniadau a buddion.

Ailfesuriadau, yn cynnwys:

- Yr elw o asedau cynllunio – heb gynnwys y symiau sy'n gynwysedig yn y llog net ar rwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net – y codir tâl amdano ar y Cronfeydd Pensiwn Wrth Gefn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraidd – newidiadau yn rhwymedigaethau net y pensiynau sy'n codi oherwydd nad yw'r digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed yn ystod y gwerthusiad actiwaraidd diwethaf, neu oherwydd bod yr actiwarïaid wedi diweddaru eu rhagdybiaethau – y codir tâl amdanynt ar y Cronfeydd Pensiwn Wrth Gefn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Dyfed – arian parod a dalwyd ar ffurf cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn wrth setlo rhwymedigaethau; na roddir cyfrif amdanynt ar ffurf treuliau.

Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân

Gwneir cyfrif am Gynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân fel cynllun â buddion wedi'u diffinio nas ariennir; nid oes gan y cynllun unrhyw asedau nac unrhyw incwm o fuddsoddiadau:

- Mae'r rhwymedigaethau ar gyfer y Gronfa wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraidd, gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y cyflogeion, a hynny'n seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, cyfraddau trosiant cyflogeion, ac ati, ac amcanestyniadau o enillion ar gyfer cyflogeion cyfredol.
- Caiff rhwymedigaethau eu gostwng i'w gwerth ar brisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgowntio o 2.6% (yn seiliedig ar arenillion bondiau'r Llywodraeth, o'r hyd priodol, plws swm ychwanegol).

Dadansoddir y newid yn rhwymedigaeth net y gronfa bensiwn yn ôl y cydrannau canlynol:

Costau gwasanaethau, yn cynnwys:

- Cost y gwasanaethau cyfredol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni – a neilltuwyd yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau yr oedd y cyflogeion yn gweithio iddynt.
- Cost gwasanaethau yn y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau o ganlyniad i ddiwygio neu gwtogi ar gynllun, y mae ei effaith yn berthnasol i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd blaenorol – wedi'u debydu i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Y llog net ar rwymedigaeth y buddion diffiniedig net, h.y. cost y llog net ar gyfer yr Awdurdod – y newid i rwymedigaeth y buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod, sy'n codi o

ganlyniad i dreigl amser, ac y codir tâl amdano yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – caiff hwn ei gyfrifo trwy gymhwyso'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir i fesur ymrwymiad y buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod at rwymedigaeth y buddion diffiniedig net ar ddechrau'r cyfnod – gan roi ystyriaeth i unrhyw newidiadau yn rhwymedigaeth y buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i dalu cyfraniadau a buddion.

Ailfesuriadau, yn cynnwys:

- Enillion a cholledion actiwaraidd – newidiadau yn rhwymedigaethau net y pensiynau sy'n codi oherwydd nad yw'r digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed yn ystod y gwerthusiad actiwaraidd diwethaf, neu oherwydd bod yr actiwarïaid wedi diweddaru eu rhagdybiaethau – y codir tâl amdanynt ar y Cronfeydd Pensiwn Wrth Gefn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Cyfraniadau a dalwyd i'r Gronfa – arian parod a dalwyd ar ffurf cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn wrth setlo rhwymedigaethau; na roddir cyfrif amdanynt ar ffurf treuliau.

O ran buddion ymddeoliad, mae darpariaeth statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi tâl ar Falans y Gronfa Gyffredinol, sef y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu yn uniongyrchol i'r pensiynwr yn y flwyddyn, ac nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, golyga hyn fod yna drosglwyddiadau i'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn, ac allan ohoni, sy'n dileu'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddion ymddeoliad, ac yn eu disodli â debydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn ac i'r pensiynwyr, ynghyd ag unrhyw symiau tebyg sy'n daladwy ond nad ydynt wedi cael eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Felly, mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Cronfeydd Pensiwn Wrth Gefn yn mesur yr effaith fuddiol ar y Gronfa Gyffredinol o ran y gofyniad i roi cyfrif am y buddion ymddeoliad, a hynny ar sail llifoedd arian yn hytrach nag wrth i'r cyflogeion ennill y buddion.

Buddion yn ôl Disgresiwn

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i ddyfarnu buddion ymddeoliad yn ôl disgresiwn yn achos ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw rwymedigaethau yr amcangyfrifir y byddant yn codi o ganlyniad i ddyfarniad i unrhyw aelod o staff yn cronni yn y flwyddyn y gwneir y penderfyniad i ddyfarnu'r wobr honno, a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisïau ag sy'n berthnasol i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a Chynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân.

7. Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, yn rhai ffafriol ac anffafriol, fel ei gilydd, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad y rhoddir awdurdod i'r Datganiad o Gyfrifon gael ei gyhoeddi. Gellir nodi dau fath o ddigwyddiad:

- y rheiny sy'n darparu tystiolaeth o amodau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – addasir y Datganiad o Gyfrifon i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath.
- y rheiny sy'n amlygu amodau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – nid addasir y Datganiad o Gyfrifon i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, datgelir yn y nodiadau natur y digwyddiadau, ynghyd â'u heffaith ariannol amcangyfrifedig.

Nid adlewyrchir yn y Datganiad o Gyfrifon ddigwyddiadau sy'n digwydd ar ôl y dyddiad y rhoddir awdurdod i'w gyhoeddi.

8. Offerynnau Ariannol

Rhwymedigaethau Ariannol

Cydnabyddir rhwymedigaethau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol, a chânt eu mesur ar werth teg i gychwyn, a'u cario ar eu cost amorteiddiedig. Mae costau blynyddol a godir ar y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog sy'n daladwy, yn seiliedig ar swm y rhwymedigaeth sy'n cael ei gario, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio, yn union, daliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn, a hynny i'r swm a gydnabuwyd yn wreiddiol.

Yn achos y mwyafrif o fenthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prif swm ad-daladwy sy'n disgwyl sylw (plws llog cronedig); a'r llog y codir tâl amdano yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy ar gyfer y flwyddyn, yn ôl cytundeb y benthyciad.

Asedau Ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn ddau fath:

- Benthyciadau a symiau derbyniadwy – asedau ac iddynt daliadau sefydlog neu bendant ond nad ydynt wedi'u datgan mewn marchnad weithredol.
- Asedau sydd ar gael i'w gwerthu – asedau ac iddynt bris a ddyfynnir ar y farchnad a/neu nad oes iddynt daliadau sefydlog neu bendant.

Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy

Cydnabyddir benthyciadau a symiau derbyniadwy ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol, a chânt eu mesur ar werth teg i gychwyn. Yn dilyn hyn, cânt eu mesur ar eu gwerth amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy, yn seiliedig ar swm yr ased sy'n cael ei gario, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Yn achos y mwyafrif o fenthyciadau y mae'r Awdurdod wedi'u gwneud, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prif swm ad-daladwy sy'n disgwyl sylw (plws llog cronedig); a'r llog sydd wedi'i gredydu yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n dderbyniadwy ar gyfer y flwyddyn, yn ôl cytundeb y benthyciad.

Caiff unrhyw enillion neu golledion sy'n codi o ganlyniad i ddatgydnabod ased eu credydu neu eu debydu i linell yr Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

9. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

Pa un a chânt eu talu trwy gyfrif, trwy randaliadau neu ar ffurf ôl-ddyledion, cydnabyddir bod grantiau a chyfraniadau'r llywodraeth a'r trydydd sector yn ddyledus i'r Awdurdod pan fydd yna sicrwydd rhesymol o'r canlynol:

- y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm wrth y taliadau, ac
- y bydd y grantiau neu'r cyfraniadau yn dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir yn ddyledus i'r Awdurdod eu credydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes y bydd yr amodau sydd ynghlwm wrth y grant neu'r cyfraniad wedi cael eu bodloni. Mae'r amodau yn nodi bod yn rhaid i'r derbynnydd fanteisio ar y

manteision economaidd neu'r potensial o ran gwasanaeth yn y dyfodol, sydd wedi'u hymgorffori yn yr ased ar ffurf grant neu gyfraniad, a hynny yn unol â'r hyn a bennir; neu bydd yn rhaid dychwelyd y manteision economaidd neu'r potensial o ran gwasanaeth yn y dyfodol yn ôl i'r trosglwyddwr.

Mae arian a flaendalwyd yn grantiau ac yn gyfraniadau, lle na fodlonwyd yr amodau, yn cael eu cario fel credydwyr yn y Fantolen. Pan gaiff yr amodau eu bodloni, bydd y grant neu'r cyfraniad yn cael ei gredydu i'r llinell berthnasol o wasanaeth (grantiau a chyfraniadau refeniw a briodolir) neu i'r Trethiant ac Incwm a Gwariant Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu clustnodi a phob grant cyfalaf) yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle bo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu'n ôl allan o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bo'r grant eto i gael ei ddefnyddio i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei bostio i Gronfa Wrth Gefn y Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd. Lle bo'r grant wedi cael ei gymhwyso, caiff ei bostio i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf. Caiff symiau yng nghronfa wrth gefn y Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd eu trosglwyddo i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf ar ôl iddynt gael eu cymhwyso i ariannu gwariant cyfalaf.

10. Asedau Anniriaethol

Caiff gwariant ar asedau anariannol nad oes iddynt sylwedd ffisegol, ond sy'n cael eu rheoli gan yr Awdurdod o ganlyniad i ddigwyddiadau yn y gorffennol (e.e. trwyddedau meddalwedd), ei gyfalafu pan ddisgwylir y bydd y manteision economaidd neu'r potensial o ran gwasanaeth yn y dyfodol yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Awdurdod.

Caiff asedau a gynhyrchir yn fewnol eu cyfalafu lle gellir dangos bod y prosiect yn ymarferol dechnegol ac y bwriedir iddo gael ei gwblhau (lle bo adnoddau digonol ar gael), a bydd yr Awdurdod yn gallu cynhyrchu manteision economaidd neu gyflawni potensial o ran gwasanaeth yn y dyfodol trwy feddu ar y gallu i werthu neu ddefnyddio'r ased. Caiff gwariant ei gyfalafu lle gellir ei fesur mewn modd dibynadwy fel gwariant wedi'i briodoli i'r ased, ac mae'n gyfyngedig i'r hyn a ysgwyddir yn ystod y cyfnod datblygu (ni ellir cyfalafu gwariant ymchwil).

Caiff asedau anniriaethol eu mesur ar gost yn y lle cyntaf. Ni fydd symiau yn cael eu hailbrisio ond lle gellir pennu gwerth teg asedau'r Awdurdod trwy gyfeiriad at farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid yw'r un ased anniriaethol a ddelir gan yr Awdurdod yn bodloni'r maen prawf hwn, ac felly cânt eu cario ar gost amorteiddiedig. Caiff gwerth dibrisiadwy ased anniriaethol ei amorteiddio dros gyfnod ei oes ddefnyddiol yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a hynny dros gyfnod o 3 i 15 mlynedd.

11. Rhestri Eiddo a Chontractau Hirdymor

Caiff rhestri eiddo eu cynnwys yn y Fantolen ar yr isaf o'r gost a'r gwerth dichonadwy net. Defnyddir y fformiwla 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' i ddyrannu cost y rhestri eiddo.

Gwneir cyfrif am gontractau hirdymor ar sail codi tâl ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau am werth y gwaith a'r gwasanaethau a geir o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

12. Lesoedd

Caiff lesoedd eu dosbarthu yn lesoedd cyllid lle mae telerau'r les yn trosglwyddo'n sylweddol bob risg a gwobr sy'n gysylltiedig â pherchnogaeth o'r eiddo, y peiriannau neu'r cyfarpar gan y lesydd i'r lesddeiliad. Caiff pob les arall ei dosbarthu yn les weithredol.

Lle bo les yn cynnwys tir ac adeiladau, fel ei gilydd, bydd y tir a'r adeiladau yn cael eu hystyried yn elfennau ar wahân ar gyfer dosbarthu.

Gwneir cyfrif o drefniadau nad oes ganddynt statws les cyfreithiol, ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am dâl, o dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn ddibynnol ar ddefnyddio asedau penodol.

Yr Awdurdod fel Lesddeiliad

Lesoedd Cyllid

Cydnabyddir yr eiddo, y peiriannau a'r cyfarpar a ddelir o dan lesoedd cyllid ar y Fantolen ar ddechrau'r les, a mesurir ei gwerth teg ar adeg ei sefydlu (neu werth cyfredol y taliadau les lleiaf, os yw'n is). Mae'r ased a gydnabyddir yn cael ei pharu â rhwymedigaeth i'r ymrwymiad i dalu'r lesydd. Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr Awdurdod yn cael eu hychwanegu at swm cario ymlaen yr ased. Cymhwysir y premiymau a dalwyd wrth ymuno â'r les er mwyn nodi rhwymedigaeth y les. Codir tâl am renti digwyddiadol fel treuliau yn ystod y cyfnodau y cânt eu hysgwyddo. Dosrennir taliadau les rhwng y canlynol:

- tâl am gaffael budd yr eiddo, y peiriannau neu'r cyfarpar – fe'i cymhwysir i nodi rhwymedigaeth y les, a
- thâl cyllid (wedi'i ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr)

Gwneir cyfrif o'r eiddo, y peiriannau a'r cyfarpar a gydnabyddir o dan lesoedd cyllid, gan ddefnyddio'r polisïau a ddefnyddir yn gyffredinol ar gyfer asedau o'r fath, a hynny yn amodol ar ddibrisiad y codir tâl amdano dros gyfnod y les, os yw hynny'n llai na'r amcangyfrif o ran oes ddefnyddiol yr ased (lle nad yw perchnogaeth o'r ased yn trosglwyddo i'r Awdurdod ar ddiwedd cyfnod y les).

Lesoedd Gweithredol

Codir tâl am renti a dalwyd o dan lesoedd gweithredol ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel traul o'r gwasanaethau sy'n elwa ar ddefnyddio'r eiddo, y peiriannau neu'r cyfarpar sydd ar les. Codir tâl ar sail llinell syth dros gyfnod y les, hyd yn oed os nad yw hynny'n cydweddu â phatrwm y taliadau (e.e. ceir cyfnod sy'n rhydd o rent ar ddechrau'r les).

13. Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

Mae asedau sydd â sylwedd ffisegol ac a ddelir i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu ar gyfer pobl eraill, neu i'w defnyddio i ddibenion gweinyddol, lle disgwylir iddynt gael eu defnyddio fwy nag unwaith yn ystod y flwyddyn ariannol, yn cael eu dosbarthu fel eiddo, peiriannau a chyfarpar.

- Cydnabyddiaeth

Caiff y gwariant ar gaffael, creu neu wella eiddo, peiriannau a chyfarpar ei gyfalafu ar sail croniadau, a hynny ar yr amod ei bod yn debygol y bydd y manteision economaidd neu'r potensial o ran gwasanaeth yn y dyfodol, sy'n gysylltiedig â'r eitem, yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem mewn modd dibynadwy. Codir tâl am wariant sy'n cynnal potensial ased i gyflawni'r manteision economaidd a'r potensial o ran y gwasanaeth yn y dyfodol (e.e. gwaith atgyweirio a chynnal a chadw), ond nad yw'n ychwanegu ato, fel traul pan fydd yn cael ei ysgwyddo.

Y lefel de minimis ar gyfer manteisio ar asedau, sydd ag oes ddefnyddiol hwy na 12 mis, yw £5,000.

- Mesuriad

Caiff asedau eu mesur ar gost yn y lle cyntaf, sy'n cynnwys:

- y pris prynu,
- unrhyw gostau y gellir eu priodoli i ddod â'r ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i'w alluogi i weithredu yn y dull y bwriadwyd iddo ei wneud gan y rheolwyr.

Nid yw'r Awdurdod yn cyfalafu costau benthyca yr eir iddynt tra bo asedau'n cael eu hadeiladu. Ystyrir bod cost yr asedau a gaffaelwyd, ac eithrio trwy bryniant, yn werth teg, oni bai nad oes sylwedd masnachol i'r caffaeliad (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llifoedd arian parod yr Awdurdod). Yn yr achos olaf, lle caiff ased ei gaffael trwy gyfnewid, cost y caffaeliad fydd swm cario ymlaen yr ased a roddir gan yr Awdurdod.

Caiff asedau rhoddedig eu mesur ar werth teg yn y lle cyntaf. Caiff y gwahaniaeth rhwng y gwerth teg ac unrhyw ystyriaeth a dalwyd ei gredydu i linell Trethiant ac Incwm Gwariant Grant Amhenodol y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai fod y rhodd wedi cael ei rhoi dan amodau. Hyd nes y bodlonir yr amodau, cedwir yr enillion yn y Cyfrif Asedau Rhoddedig. Lle bo enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu'n ôl allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Yna, caiff yr asedau eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:

- seilwaith – cost hanesyddol ddibrisiedig
- asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost hanesyddol
- swyddfeydd yr Awdurdod – gwerth cyfredol, wedi'i bennu fel y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd cyfredol (gwerth defnydd presennol)
- asedau gwarged – mae'r sylfaen cyfredol o ran mesur gwerth yn werth teg, a amcangyfrifwyd ar ei uchaf, ac ar sail y defnydd gorau o safbwynt cyfranogwr y farchnad
- pob ased arall – gwerth cyfredol, wedi'i bennu fel y swm a delid am yr ased yn ei ddefnydd presennol (gwerth defnydd presennol)

Lle nad oes yna dystiolaeth o'r gwerth cyfredol sy'n seiliedig ar y farchnad, a hynny oherwydd natur arbenigol yr ased, defnyddir cost amnewid ddibrisiedig i amcangyfrif y gwerth cyfredol.

Lle bo gan asedau nad ydynt yn eiddo fywydau defnyddiol byr neu werthoedd isel (neu'r ddau), defnyddir cost hanesyddol ddibrisiedig fel sail i gynrychioli'r gwerth cyfredol.

Caiff asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar eu gwerth cyfredol eu hailbrisio mewn modd digonol yn rheolaidd, er mwyn sicrhau nad yw eu swm cario ymlaen yn sylweddol wahanol i'w gwerth cyfredol ar ddiwedd y flwyddyn, a hynny o leiaf bob pum mlynedd. Mae'r cynnydd mewn prisiadau yn cael ei baru â chredydau i'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, er mwyn cydnabod enillion heb eu gwireddu.

Lle nodir gostyngiad mewn gwerth, gwneir cyfrif amdano ar sail y canlynol:

- lle y mae yna falans o enillion ailbrisio ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, caiff swm cario ymlaen yr ased ei nodi yn unol â'r balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig).
- lle nad oes yna falans yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, neu lle bo balans annigonol, caiff swm cario ymlaen yr ased ei nodi yn unol â'r llinell berthnasol o wasanaeth yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisio a gydnabuwyd er 1 Ebrill 2017 yn unig, sef dyddiad gweithredu'r gronfa yn ffurfiol. Mae'r enillion a oedd yn codi cyn y dyddiad hwnnw wedi cael eu hymgorffori yng Nghyfrif Addasu'r Cyfalaf.

- Amhariad

Ar ddiwedd pob blwyddyn, caiff asedau eu hasesu i ganfod a oes yna arwyddion y gallent fod yn amharedig. Lle bo arwyddion yn bodoli, a lle amcangyfrifir bod unrhyw wahaniaethau posibl yn rhai sylweddol, bydd swm adferadwy'r ased yn cael ei amcangyfrif, ac os bydd hynny'n llai na swm cario ymlaen yr ased, bydd colled oherwydd amhariad yn cael ei nodi am y diffyg.

Lle nodir colledion oherwydd amhariad, gwneir cyfrif amdanynt ar sail y canlynol:

- lle y mae yna falans o enillion ailbrisio ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, caiff swm cario ymlaen yr ased ei nodi yn unol â'r balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig).
- lle nad oes yna falans yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, neu lle bo balans annigonol, caiff swm cario ymlaen yr ased ei nodi yn unol â'r llinell berthnasol o wasanaeth yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle caiff colled oherwydd amhariad ei wrthdroi wedi hynny, caiff y gwrthdroad ei gredydu i linell y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i addasu ar gyfer y dibrisiant a fyddai wedi'i godi pe na fyddai'r golled wedi cael ei chydnabod.

- Dibrisiant

Darperir dibrisiant ar yr holl asedau eiddo, peiriannau a chyfarpar, a hynny trwy'r dyraniad systematig sy'n ymwneud â'u symiau dibrisiadwy dros eu hoesau defnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau nad oes ganddynt oes derfynol ddefnyddiol (h.y. tir rhydd-ddaliadol ac asedau cymunedol penodol), ynghyd ag asedau nad ydynt ar gael i'w defnyddio eto (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant fel a ganlyn:

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros oes ddefnyddiol yr eiddo, fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr (10-80 mlynedd)
- cerbydau, peiriannau, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth (3-15 mlynedd)
- seilwaith – dyraniad llinell syth (5-40 mlynedd)

Lle bo gan eitem o asedau eiddo, peiriannau a chyfarpar gydrannau mawr y mae eu costau yn sylweddol o gymharu â chyfanswm cost yr eitem, bydd y cydrannau hynny'n cael eu dibrisio ar wahân.

Caiff enillion ailbrisio hefyd eu dibrisio, a hynny gyda swm sy'n hafal i'r gwahaniaeth rhwng dibrisiant y gwerth cyfredol a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi'i godi ar sail trosglwyddo eu costau hanesyddol yn flynyddol o'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf.

– **Gwarediadau ac Asedau Anghyfredol a Ddelir i'w Gwerthu**

Pan fydd yn debygol y bydd swm cario ymlaen yr ased yn cael ei adennill yn bennaf trwy drafodiad gwerthu, yn hytrach na thrwy ei ddefnydd parhaus, bydd yr ased yn cael ei ailddosbarthu fel ased a ddelir i'w werthu. Caiff yr ased ei ailbrisio yn union cyn cael ei ailddosbarthu, ac yna'i gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Lle bo yna

ostyngiad dilynol i'r gwerth teg llai costau gwerthu, caiff y golled ei phostio i linell y Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y caiff enillion mewn gwerth teg eu cydnabod. Ni chodir dibrisiant ar asedau a ddelir i'w gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn bodloni'r meini prawf ar gyfer cael eu dosbarthu'n asedau a ddelir i'w gwerthu, cânt eu hailddosbarthu'n ôl yn asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu'n rhai a ddelir i'w gwerthu; wedi'u haddasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiad a fyddai wedi cael ei gydnabod pe na fyddent wedi cael eu dosbarthu'n asedau a ddelir i'w gwerthu, ynghyd â'u swm adferadwy ar y dyddiad y gwnaed y penderfyniad i beidio â'u gwerthu. Ni fydd asedau a waredir, neu a adewir i fynd yn segur, yn cael eu hailddosbarthu yn asedau a ddelir i'w gwerthu.

Pan fydd ased yn cael ei waredu neu ei ddatgomisiynu, bydd swm cario ymlaen yr ased yn y Fantolen (p'un a yw'n ased eiddo, peiriannau neu gyfarpar a ddelir i'w werthu) yn cael ei ddileu o'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a hynny yn rhan o'r enillion neu'r colledion ar waredu. Caiff derbyniadau o warediadau (os o gwbl) eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a hefyd yn rhan o'r enillion neu'r colledion ar waredu (e.e. yn unol â gwerth cario ymlaen yr ased ar adeg ei waredu). Bydd unrhyw enillion ailbrisio a gronnir ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf.

Bydd y symiau a dderbynnir ar gyfer gwarediadau yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf. Mae balans y derbyniadau yn parhau yn y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf ac ni ellir ond ei ddefnyddio ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd, neu ei neilltuo i leihau angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthyca (y gofyniad ariannu cyfalaf). Caiff derbyniadau eu neilltuo i'r Gronfa o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Ni ellir trin derbyniadau o dan £10,000, na derbyniadau amrywiol nad ydynt yn gysylltiedig â gwaredu asedau, fel eitemau cyfalaf, a rhaid eu credydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Digwyddiadol ac Asedau Digwyddiadol

- Darpariaethau

Gwneir darpariaethau yn sgil digwyddiad sy'n rhoi ymrwymiad cyfreithiol neu adeiladol ar yr Awdurdod, a hwnnw, yn ôl pob tebyg, yn gofyn am setliad trwy drosglwyddo manteision economaidd neu botensial o ran gwasanaeth, a lle gellir rhoi amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Codir tâl am ddarpariaethau ar y llinell gwasanaethau briodol yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a hynny ar ffurf traul pan fydd gan yr Awdurdod ymrwymiad, a chânt eu mesur ar yr amcangyfrif gorau, ar ddyddiad y fantolen, o'r gwariant gofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan roi ystyriaeth i risgiau ac ansicrwyddau perthnasol.

Pan wneir y taliadau yn y pen draw, codir tâl amdanynt ar y ddarpariaeth sy'n cael ei chario yn y Fantolen. Adolygir setliadau amcangyfrifedig ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol; lle y daw'n llai na thebygol y bydd trosglwyddo manteision economaidd 'nawr yn ofynnol (neu lle caiff setliad is na'r disgwyl ei wneud), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i chredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol. Lle disgwylir y bydd rhan o'r taliad sy'n ofynnol i setlo darpariaeth, neu'r taliad cyfan, yn cael ei adfer oddi wrth barti arall (e.e. trwy gais yswiriant), cydnabyddir bod hyn yn incwm ar gyfer y gwasanaeth perthnasol dim ond os ydyw fwy neu lai yn sicr y bydd ad-daliad yn cael ei wneud os bydd yr Awdurdod yn setlo'r ymrwymiad.

- Rhwymedigaethau Digwyddiadol

Mae rhwymedigaeth ddigwyddiadol yn codi yn sgil digwyddiad sy'n rhoi ymrwymiad posibl ar yr Awdurdod, y bydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau yn unig yn sgil digwyddiadau ansicr yn y

dyfodol, neu beidio, nad ydynt o fewn rheolaeth lwyr yr Awdurdod. Mae rhwymedigaethau digwyddiadol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall, ond nad yw'n debygol y bydd all-lif o adnoddau yn ofynnol, neu na all swm yr ymrwymiad gael ei fesur mewn modd dibynadwy.

Ni chydnabyddir rhwymedigaethau digwyddiadol yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

- Asedau Digwyddiadol

Mae ased digwyddiadol yn codi yn sgil digwyddiad sy'n rhoi ased posibl i'r Awdurdod, y bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau yn unig yn sgil digwyddiadau ansicr yn y dyfodol, neu beidio, nad ydynt o fewn rheolaeth lwyr yr Awdurdod.

Ni chydnabyddir asedau digwyddiadol yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon pan fo'n debygol y bydd yna fewnlif o fanteision economaidd neu botensial o ran gwasanaeth.

15. Cronfeydd wrth gefn

Mae'r Awdurdod yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn i ddibenion polisi yn y dyfodol er mwyn mynd i'r afael â threuliau annisgwyl. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy drosglwyddo symiau allan o Falans y Gronfa Gyffredinol. Caiff y cronfeydd hyn eu hegluro yn y nodiadau perthnasol i'r Fantolen. Cedwir cronfeydd wrth gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, trethiant lleol, ymddeoliad a buddion cyflogeion, ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gall yr Awdurdod eu defnyddio.

16. Treth ar Werth (TAW)

Caiff y TAW sy'n daladwy ei chynnwys fel traul dim ond i'r graddau nad yw'n adferadwy gan Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi (CThEM). Caiff y TAW sy'n dderbyniadwy ei heithrio o'r incwm.

17. Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniadau lle mae gan y partïon sydd â rheolaeth ar y cyd ar y trefniant hawliau i'r asedau ac ymrwymiadau i'r rhwymedigaethau sy'n gysylltiedig â'r trefniant. Mae'r gweithgareddau y mae'r awdurdod yn ymgymryd â nhw ar y cyd â chydweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cydweithredwyr hynny. O ran ei ddiddordeb mewn gweithrediad ar y cyd, mae'r awdurdod, fel cydweithredwr, yn cydnabod y canlynol:

- ei asedau, gan gynnwys ei gyfran o unrhyw asedau a ddelir ar y cyd
- ei rwymedigaethau, gan gynnwys ei gyfran o unrhyw rwymedigaethau yr eir iddynt ar y cyd
- ei refeniw o werthu ei gyfran o'r allbwn a gyfyd o'r gweithrediad ar y cyd
- ei gyfran o'r refeniw o werthu'r allbwn gan y gweithrediad ar y cyd
- ei gostau, gan gynnwys ei gyfran o unrhyw gostau yr eir iddynt ar y cyd

Nodyn 2 – Safonau Cyfrifyddu a Gyhoeddwyd, ond Nas Mabwysiadwyd

Lle bo Safon newydd wedi cael ei chyhoeddi ond heb gael ei mabwysiadu hyd yma gan y Cod, mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu gwybodaeth sy'n ymwneud ag effaith y newid cyfrifyddol. Mae'r newidiadau a gyflwynir i God 2018-19 yn cynnwys:

- IFRS 15 – Refeniw o gontractau â chwsmeriaid: yn weithredol yn 2018-19, bydd yn cyflwyno fframwaith cynhwysfawr newydd ar gyfer cydnabyddiaeth refeniw, sef model pum cam sy'n seiliedig ar egwyddorion er mwyn nodi refeniw sy'n deillio o gontractau â chwsmeriaid. Mae'n disodli IAS 18 Refeniw ac IAS 11 Contractau Adeiladu, ac mae'n seiliedig ar egwyddor graidd sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r refeniw ddarlunio'r broses o drosglwyddo nwyddau neu wasanaethau addawedig i'r cwsmer, a hynny mewn swm sy'n adlewyrchu'r gydnabyddiaeth y mae'r corff yn disgwyl y mae ganddo'r hawl iddo, yn gyfnewid am y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny.

- IFRS 9 – Offerynnau Ariannol: byddant yn disodli IAS 39 ac maent wedi cael eu hymgorffori yng Nghod Ymddygiad 2018-19. Cyflwynir ymagwedd newydd ar gyfer dosbarthu a mesur asedau ariannol. Yr ail brif newid fydd cyflwyno model colli credyd disgwyliedig ar gyfer mathau o asedau penodol, yn hytrach nag amhariad ar yr ased sy'n deillio o ddigwyddiad penodol.

- Mae'r gofynion adrodd trosiannol ar gyfer IFRS 9 ac IFRS 15 wedi cael eu mabwysiadu fel na chaiff y flwyddyn flaenorol ei hailddatgan.

- IFRS 16 – lesoedd – bwriadwyd i safon lesio newydd gael ei chyhoeddi ar 1 Ionawr 2019, ond mae CIPFA/LASACC wedi cytuno i oedi'r broses gyflwyno tan 1 Ebrill 2020. Bydd y safon lesio newydd yn effeithio ar ddosbarthu lesoedd gweithredol a chyllid ar gyfer lesddeiliaid, ac yn arwain at gynnydd sylweddol posibl yn nifer yr asedau ar les a gydnabyddir ar y fantolen, yn ogystal â'r rhwymedigaethau sy'n gysylltiedig â'r asedau hynny. Mae CIPFA/LASAAC yn deall y bydd CIPFA, maes o law, yn cyhoeddi cynllun prosiect a chanllaw ar gyfer ymgeisio i gynorthwyo awdurdodau lleol i roi'r safon hon ar waith erbyn 1 Ebrill 2020.

Ni ragwelir y bydd y diwygiadau uchod yn effeithio'n sylweddol ar yr wybodaeth a ddarperir yn natganiadau ariannol yr Awdurdod.

Nodyn 3 – Dyfarniadau Beirniadol o ran Cymhwyso Polisïau Cyfrifyddu

Wrth gymhwyso'r polisïau cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 1, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud dyfarniadau penodol am drafodiadau cymhleth neu'r rheiny a oedd yn cynnwys ansicrwydd ynghylch digwyddiadau yn y dyfodol. Mae'r dyfarniadau beirniadol a wnaed yn y Datganiad o Gyfrifon fel a ganlyn:

- Mae'r ansicrwydd yn parhau ynghylch cyllid yn y dyfodol ac unrhyw ad-drefnu posibl o ran llywodraeth leol, yn ogystal ag ansicrwydd ynghylch goblygiadau'r bleidlais i adael yr Undeb Ewropeaidd. Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi pennu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigon eto i awgrymu bod asedau'r Awdurdod, o bosibl, yn amharedig o ganlyniad.

Nodyn 4 – Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch y Dyfodol a Ffynonellau Mawr Eraill o Ansicrwydd o ran Amcangyfrifon

Mae'r Datganiad o Gyfrifon yn cynnwys ffigurau amcangyfrifedig sy'n seiliedig ar ragdybiaethau a wnaed gan yr Awdurdod ynghylch y dyfodol, neu sydd, fel arall, yn ansicr. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu balansau yn gwbl sicr, gallai'r gwir ganlyniadau fod yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaethau a'r amcangyfrifon.

Mae'r eitemau ym Mantolen yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2018, y mae iddynt risg sylweddol o gael eu haddasu'n berthnasol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod, fel a ganlyn:

- Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar – caiff asedau anghyfredol eu dibrisio dros oesau defnyddiol sy'n ddibynnol ar ragdybiaethau ynghylch lefel yr atgyweiriadau a'r gwaith cynnal a chadw a fydd yn codi mewn perthynas ag asedau unigol. Mae'r hinsawdd economaidd sydd ohoni yn golygu nad oes sicrwydd y bydd yr Awdurdod yn gallu cynnal ei wariant cyfredol ar atgyweiriadau a gwaith chynnal a chadw, gan fwrw amheuaeth ar yr oesau defnyddiol a bennir ar gyfer yr asedau. Os bydd oes ddefnyddiol ased yn lleihau, bydd dibrisiant yn cynyddu a bydd swm cario ymlaen yr asedau yn gostwng.

- Rhwymedigaethau pensiynau – mae amcangyfrif o'r rhwymedigaeth net ar gyfer talu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n gysylltiedig â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd y rhagwelir y bydd cyflogau yn cynyddu, newidiadau o ran oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau, ac, ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, y tâl disgwyliedig ar asedau'r gronfa bensiwn. Cyflogir Actiwariaid Ymgynghorol i roi cyngor arbenigol i'r Awdurdod ar y rhagdybiaethau i'w rhoi ar waith. Cyfeiriwch at Nodyn 30 ar gyfer dadansoddiad o sensitifrwydd rhwymedigaeth pensiwn.

Nodyn 5 – Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Cafodd y Datganiad o Gyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi gan y Prif Swyddog Cyllid ar y dyddiad a nodir ar dudalen 8. Nid yw digwyddiadau sy'n digwydd ar ôl y dyddiad hwn yn cael eu hadlewyrchu yn y datganiadau ariannol na'r nodiadau. Lle roedd digwyddiadau a ddigwyddodd cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am y sefyllfa ar 31 Mawrth 2018, mae'r ffigurau yn y datganiadau ariannol a'r nodiadau wedi cael eu haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith yr wybodaeth hon.

Ni fu'r un digwyddiad perthnasol ar ôl dyddiad y Fantolen.

Nodyn 6 – Nodyn i'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

			2017-18	
	Addasiadau Statudol i Gyfalaf Net	**Addasiadau Statudol i Bensiynau Net**	**Gwahaniaethau Eraill**	**Cyfanswm yr Addasiadau**
	£000	**£000**	**£000**	**£000**
Darparu Gwasanaethau Tân	3,586	(1,606)	31	2,011
Cost Net Gwasanaethau	**3,586**	**(1,606)**	**31**	**2,011**
Incwm a Gwariant Arall	(4,181)	12,523	0	8,342
Gwahaniaeth rhwng y Tâl Statudol a'r Gwarged neu'r Diffyg yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**(595)**	**10,917**	**31**	**10,353**

	2016-17			
	Addasiadau Statudol i Gyfalaf Net	**Addasiadau Statudol i Bensiynau Net**	**Gwahaniaethau Eraill**	**Cyfanswm yr Addasiadau**
	£000	**£000**	**£000**	**£000**
Darparu Gwasanaethau Tân	2,942	(3,904)	3	(959)
Cost Net Gwasanaethau	**2,942**	**(3,904)**	**3**	**(959)**
Incwm a Gwariant Arall	(2,332)	13,809	0	11,477
Gwahaniaeth rhwng y Tâl Statudol a'r Gwarged neu'r Diffyg yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**610**	**9,905**	**3**	**10,518**

Addasiadau Statudol i Gyfalaf Net – mae'r golofn hon yn ychwanegu dibrisiant ac amhariad ac enillion a cholledion ailbrisio yn y llinell gwasanaethau, ac ar gyfer:

- Gwariant gweithredu arall – mae'n addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf, gyda'r incwm yn cael ei drosglwyddo wrth waredu asedau, a'r symiau'n cael eu dileu ar gyfer yr asedau hynny.

- Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi – costau statudol cyllido cyfalaf, h.y. caiff Darpariaeth Isafswm Refeniw a chyfraniadau refeniw eraill eu tynnu o incwm a gwariant arall gan na ellir codi tâl am y rhain o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

- Trethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol – caiff grantiau cyfalaf eu haddasu ar gyfer incwm nad yw'n daladwy o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff grantiau refeniw eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i'r rhai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu yr oedd yr amodau ar eu cyfer wedi'u bodloni trwy gydol y flwyddyn. Caiff y llinell Trethiant ac Incwm a Gwariant Grant Amhenodol ei chredydu â grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu yr oedd yr amodau ar eu cyfer wedi'u bodloni yn y flwyddyn.

Addasiadau Statudol i Bensiynau Net – Newid net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegu incwm a gwariant sy'n ymwneud â phensiwn, sef IAS 19 Buddion Cyflogeion:

- Ar gyfer Gwasanaethau, mae hyn yn cynrychioli dileu cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a delir gan yr Awdurdod, yn unol â'r hyn a ganiateir yn ôl statud, a'u hamnewid am gostau'r gwasanaeth cyfredol a chostau'r gwasanaeth yn y gorffennol.

- Ar gyfer incwm a gwariant cyllido a buddsoddi, codir tâl ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y llog net ar rwymedigaeth y buddion wedi'u diffinio.

Gwahaniaethau Eraill rhwng symiau sy'n cael eu debydu/credydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/dderbyniadwy i'w cydnabod o dan statud:

- Ar gyfer incwm a gwariant cyllido a buddsoddi, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn nodi'r addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol mewn perthynas â'r gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a disgowntiau.

- Mae'r tâl a godir o dan Drethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol yn cynrychioli'r gwahaniaeth rhwng yr hyn y gellir codi tâl amdano o dan reoliadau statudol ac y rhagwelid y byddai'n dod i law ar ddechrau'r flwyddyn, a'r incwm a gydnabyddir o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn y Cod. Mae hwn yn wahaniaeth amseru, gan y bydd unrhyw wahaniaeth yn cael ei ddwyn ymlaen mewn Gwargedion neu Ddiffygion yn y Gronfa Gasglu yn y dyfodol.

Nodyn 7 – Incwm a Gwariant wedi'u Dadansoddi yn ôl Natur

2016-17 £000		2017-18 £000
	Gwariant	
36,679	Costau Cyflogeion	38,007
11,081	Costau Gweithredu Eraill	12,984
7,811	Gwasanaethau Cymorth	7,525
2,944	Dibrisiant, Amorteiddiad, Amhariad ac Ailbrisio	2,787
548	Llog a Dalwyd	774
1	Enillion neu golledion ar waredu asedau	0
59,064	**Cyfanswm y Gwariant**	**62,077**
	Incwm	
(1,607)	Ffioedd, Taliadau ac Incwm Arall y Gwasanaeth	(1,375)
0	Enillon ar waredu Asedau	(21)
(35)	Llog ac Incwm Buddsoddi	(35)
(44,205)	Ardollau gan Awdurdodau Unedol	(45,436)
(2,926)	Grantiau'r Llywodraeth, Cyfraniadau a Rhoddion	(3,897)
(48,773)	**Cyfanswm yr Incwm**	**(50,764)**
10,291	**(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**	**11,313**

Nodyn 8 – Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifyddu a'r Sail Gyllido o dan Reoliadau

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn y flwyddyn, yn unol ag arferion cyfrifyddu cywir, er mwyn sicrhau bod yr adnoddau a nodir gan ddarpariaeth statudol yn rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i dalu gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol. Mae'r canlynol yn amlinellu disgrifiad o'r cronfeydd wrth gefn y gwneir yr addasiadau yn eu herbyn.

- Balans y Gronfa Gyffredinol – y Gronfa Gyffredinol yw'r gronfa statudol y mae'n ofynnol i holl dderbyniadau unrhyw Awdurdod gael eu talu iddi, ac allan o ba un y caiff holl rwymedigaethau'r Awdurdod eu bodloni, ac eithrio i'r graddau y gallai rheolau statudol ddarparu'n wahanol. Gall y rheolau hyn hefyd nodi'r flwyddyn ariannol pan ddylai rhwymedigaethau a thaliadau effeithio ar Falans y Gronfa Gyffredinol, ac ni fydd hyn o reidrwydd yn unol ag arferion cyfrifyddu cywir. Felly, mae Balans y Gronfa Gyffredinol yn crynhoi'r adnoddau y mae'r Awdurdod wedi ei rymuso'n statudol i'w gwario ar ei wasanaethau neu ar fuddsoddiad cyfalaf (neu ar y diffyg yn yr adnoddau y mae'n ofynnol i'r Awdurdod eu hadfer) ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

- Mae Cronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf yn dal yr enillion o waredu tir ac asedau anghyfredol eraill, sydd wedi'u hatal trwy statud rhag cael eu defnyddio ac eithrio i ariannu gwariant cyfalaf newydd, neu i gael eu gosod o'r neilltu i ariannu gwariant cyfalaf hanesyddol. Mae balans y gronfa wrth gefn yn dangos yr adnoddau sydd eto i gael eu defnyddio i'r dibenion hyn ar ddiwedd y flwyddyn.

2016-17					2017-18			
Y Gronfa Gyffredinol a Chronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	Derbyniadau Cyfalaf	Cronfeydd Wrth Gefn Defnydd'wy	Cronfeydd Wrth Gefn Annefnydd'wy	**Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifyddu a'r Sail Gyllido o dan Reoliadau**	Y Gronfa Gyffredinol a Chronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	Derbyniadau Cyfalaf	Cronfeydd Wrth Gefn Defnydd'wy	Cronfey Annefny
£000	£000	£000	£000		£000	£000	£000	
(2,691)	0	**(2,691)**	**2,691**	Dibrisiant	(2,702)	0	**(2,702)**	
(225)	0	**(225)**	**225**	Amhariad ac Anwellhaol	(30)	0	**(30)**	
0	0	**0**	**0**	Colledion/Enillion Ailbrisio	0	0	**0**	
(27)	0	**(27)**	**27**	Amorteiddiad Anniriaethol	(55)	0	**(55)**	
(1)	(35)	**(36)**	**36**	Gwaredu asedau anghyfredol	21	(21)	**0**	
1	0	**1**	**(1)**	Amrywiol	0	0	**0**	
0	0	**0**	**0**	Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf dan Statud REFCUS	(800)	0	**(800)**	
782	0	**782**	**(782)**	Gwariant Cyfalaf a Ariennir gan Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi CERA	1,320	0	**1,320**	
52	0	**52**	**(52)**	Gwariant Cyfalaf a Ariennir gan Roddion	10	0	**10**	
0	0	**0**	**0**	Gwariant Cyfalaf a Ariennir gan Grantiau	969	0	**969**	
0	35	**35**	**(35)**	Gwariant Cyfalaf a Ariennir gan Dderbyniadau	0	21	**21**	
0	0	**0**	**0**	Derbyniadau Cyfalaf	0	0	**0**	
1,499	0	**1,499**	**(1,499)**	Ariannu Cyfalaf Darpariaeth Isafswm Refeniw	1,862	0	**1,862**	
(610)	0	(610)	610		595	0	595	
(24,542)	0	**(24,542)**	**24,542**	Gwrthdroi buddion ymddeol yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(25,921)	0	**(25,921)**	
14,637	0	**14,637**	**(14,637)**	Cyfraniadau Pensiwn y Cyflogwr a thaliadau i bensiynwyr	15,004	0	**15,004**	
(9,905)	0	(9,905)	9,905		(10,917)	0	(10,917)	

(3)	0	**(3)**	**3**	Symudiadau yn y Croniad Absenoldeb Cronedig	(31)	0	**(31)**
(10,518)	**0**	**(10,518)**	**10,518**	**Addasiadau rhwng y sail gyfrifyddu a'r sail gyllido o dan reoliadau**	**(10,353)**	**0**	**(10,353)**

Nodyn 9 – Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy

	Balans ar 1 Ebrill 2016	Trosgl'au i Mewn 2016-17	Trosgl'au Allan 2016/17	Dyraniad i'r Cyfalaf	Trosglwyd do rhwng Cronfeydd Wrth Gefn	Balans ar 31 Mawrth 2017	Trosgl'au i Mewn 2017-18	Trosgl'au Allan 2017-18	Dyraniad i'r Cyfalaf	Balans ar 31 Mawrth 2018
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Balans y Gronfa Gyffredinol	**0**	**(578)**	**0**	**0**	**217**	**(361)**	**(346)**	**0**	**0**	**(707)**
Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi:										
Cronfa Buddsoddi i Arbed	**(1,248)**	0	217	168	(301)	**(1,164)**	0	0	973	**(191)**
Darpariaeth Isafswm Refeniw	**0**	(648)	0	0	0	**(648)**	0	0	0	**(648)**
Y Gronfa Gyfalaf	**0**	0	0	0	(1,000)	**(1,000)**	0	0	0	**(1,000)**
Digwyddiadau Mawr	**(400)**	0	0	0	0	**(400)**	0	0	0	**(400)**
Codi Arian ac Incwm Amrywiol wedi'i Glustnodi	**(588)**	0	0	0	166	**(422)**	(19)	5	50	**(386)**
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Cydraddoli Ardollau	**(830)**	0	0	0	(170)	**(1,000)**	0	0	0	**(1,000)**
Meddalwedd a Chyfathrebu	**(1,664)**	0	0	114	50	**(1,500)**	0	0	297	**(1,203)**
Rheoli Risgiau	**(850)**	0	0	0	350	**(500)**	0	0	0	**(500)**
Rheoli Newid – Cyflogeion a Phensiynau	**(1,961)**	0	0	0	(39)	**(2,000)**	0	0	0	**(2,000)**
Prosiectau Cynaliadwyedd a'r Amgylchedd	**(42)**	0	0	0	42	**0**	0	0	0	**0**
Prosiectau Ymgynghori a Newid Prosesau	**(203)**	0	0	0	203	**0**	0	0	0	**0**
Hyfforddiant Gweithredol	**(130)**	0	0	0	130	**0**	0	0	0	**0**
Adnewyddu Cerbydau, Peiriannau a Chyfarpar	**(352)**	0	0	0	352	**0**	0	0	0	**0**
Rheoli Newid – Adeiladau ac Addasiadau	**(500)**	0	0	500	0	**0**	0	0	0	**0**
Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	**(8,768)**	**(648)**	**217**	**782**	**(217)**	**(8,634)**	**(19)**	**5**	**1,320**	**(7,328)**
Derbyniadau Cyfalaf	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**(21)**	**0**	**21**	**0**
Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy	**(8,768)**	**(1,226)**	**217**	**782**	**0**	**(8,995)**	**(386)**	**5**	**1,341**	**(8,035)**

Manylir ar ddiben y Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy a ddelir gan yr Awdurdod yn y tabl canlynol:

Enw	Diben
Balans y Gronfa Gyffredinol	Cronfa Wrth Gefn heb ei Chlustnodi a gynhelir i liniaru effaith argyfyngau a gwrthbwyso effaith digwyddiadau annisgwyl.
Cydraddoli Ardollau	Cronfa Wrth Gefn a ddefnyddir i "liniaru" newidiadau yn yr ardoll a godir bob blwyddyn i'r Awdurdodau Unedol cyfansoddol.
Buddsoddi i Arbed	Cronfa Wrth Gefn a gynhelir i ddarparu adnoddau er mwyn galluogi'r Awdurdod i fuddsoddi yn y broses o drawsnewid ei wasanaethau a gwireddu gostyngiadau o ran costau/effeithlonrwydd yn y dyfodol.
Y Gronfa Gyfalaf	Cronfa Wrth Gefn a gynhelir i ddarparu adnoddau ychwanegol ar gyfer y rhaglen gyfalaf, gan gynnig hyblygrwydd mewn perthynas ag ariannu buddsoddiad cyfalaf.
Digwyddiadau Mawr	Cyllid wedi'i neilltuo i ddigwyddiadau untro nad ydynt yn rhan o'r gweithgarwch arferol o ran darparu gwasanaethau. Caiff ei hail-lenwi trwy'r gyllideb sylfaenol yn y blynyddoedd i ddod er mwyn cynnal y lefel sy'n ofynnol i reoli digwyddiadau mawr.
Codi Arian ac Incwm Amrywiol wedi'i Glustnodi	Gwargedion a gynhyrchir gan gynlluniau gwahanol, e.e. defnyddio'r cynllun aberthu cyflog i lesio car a digwyddiadau codi arian i ddibenion penodol.
Meddalwedd a Chyfathrebu	Cronfa Wrth Gefn a gynhelir i ddarparu adnoddau i gyllido buddsoddiad seilwaith TGCh untro, yn ogystal â rhwydwaith gwasanaethau brys yn y dyfodol.
Rheoli Risgiau	Cronfa Wrth Gefn a gynhelir i fynd i'r afael â phosibilrwydd yr Awdurdod o ddod i gysylltiad â hawliadau o dan ei drefniadau yswiriant; i ddarparu hyblygrwydd mewn perthynas ag ansefydlogrwydd y farchnad yswiriant; ac i ddarparu adnoddau er mwyn cymryd camau i wella sefyllfa'r Awdurdod o ran dod i gysylltiad â risg.
Darpariaeth Isafswm Refeniw	Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn adolygu canllawiau'r Ddarpariaeth Isafswm Refeniw, ac ystyrid ei bod yn ddoeth sefydlu Cronfa Wrth Gefn wedi'i Chlustnodi i ddiogelu'r Awdurdod rhag effaith y newidiadau posibl ar y canllawiau.
Cyflogeion a Phensiwn	Cronfa Wrth Gefn a gynhelir i dalu costau untro sy'n gysylltiedig â chyflogeion, e.e. yr ombwdsmon pensiynau, tribiwnlysoedd cyflogaeth, dileu swyddi.
Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Wrth Gefn sy'n cadw'r enillion a ddaw i law yn sgil gwerthu asedau, a bydd ar gael i ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol.

Nodyn 10 – Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi

2016-17 £000		2017-18 £000
548	Llog sy'n daladwy a ffioedd tebyg*	774
13,809	Llog net ar rwymedigaeth (ased) y buddion diffiniedig net	12,523
(35)	Llog sy'n dderbyniadwy ac incwm tebyg	(35)
14,322	**Cyfanswm**	**13,262**

* 2016-17, yn cynnwys credyd llog gwerth £331 mil sy'n ymwneud ag ail-negodi Lesoedd Cyllid ar gyfer cymalau terfynu.

Nodyn 11 – Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol

2016-17 £000		2017-18 £000
(44,205)	Ardollau gan awdurdodau cyfansoddol	(45,436)
(52)	Grantiau cyfalaf a chyfraniadau	(979)
(44,257)	**Cyfanswm**	(46,415)

Nodyn 12 – Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

Symudiadau hyd at 31 Mawrth 2018	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Peiriannau, Dodrefn a Chyfarpar	Asedau Seilwaith	Asedau sy'n Cael eu Hadeiladu	Cyfanswm Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar
	£000	£000	£000	£000	£000
Cost neu Brisiad					
ar 31 Mawrth 2017	**52,943**	**22,633**	**317**	**0**	**75,893**
Ychwanegiadau	740	2,593	5	1,434	**4,772**
Amhariadau	(30)	0	0	0	**(30)**
Datgydnabod – gwaredu	0	(24)	0	0	**(24)**
Ailddosbarthu a throsglwyddo	1	0	0	0	**1**
ar 31 Mawrth 2018	**53,654**	**25,202**	**322**	**1,434**	**80,612**
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig					
ar 31 Mawrth 2017	**(2,350)**	**(13,771)**	**(92)**	**0**	**(16,213)**
Dibrisiant a ddilëir i'r Gwarged/Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau	(1,224)	(1,470)	(8)	0	**(2,702)**
Datgydnabod – gwaredu	0	24	0	0	**24**
ar 31 Mawrth 2018	**(3,574)**	**(15,217)**	**(100)**	**0**	**(18,891)**
Gwerth Net ar Bapur					
ar 31 Mawrth 2017	**50,593**	**8,862**	**225**	**0**	**59,680**
ar 31 Mawrth 2018	**50,080**	**9,985**	**222**	**1,434**	**61,721**

Symudiadau hyd at 31 Mawrth 2017	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Peiriannau, Dodrefn a Chyfarpar	Asedau Seilwaith	Asedau sy'n Cael eu Hadeiladu	Cyfanswm Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar
	£000	**£000**	**£000**	**£000**	**£000**
Cost neu Brisiad					
ar 31 Mawrth 2016	50,757	27,792	317	1,122	**79,988**
Addasiad y Flwyddyn Flaenorol	0	(6,905)	0	0	(6,905)
ar 1 Ebrill 2016	50,757	20,887	317	1,122	**73,083**
Ychwanegiadau	1,289	2,426	0	0	**3,715**
Amhariadau	(225)	0	0	0	**(225)**
Datgydnabod – gwaredu	0	(680)	0	0	**(680)**
Ailddosbarthu a throsglwyddo	1,122	0	0	(1,122)	**0**
ar 31 Mawrth 2017	**52,943**	**22,633**	**317**	**0**	**75,893**
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig					
ar 31 Mawrth 2016	(1,169)	(19,782)	(84)	0	**(21,035)**
Addasiad y Flwyddyn Flaenorol	0	6,843	0	0	**6,843**
ar 1 Ebrill 2016	(1,169)	(12,939)	(84)	0	**(14,192)**
Dibrisiant a ddilëir i'r Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(1,181)	(1,502)	(8)	0	**(2,691)**
Datgydnabod – gwaredu	0	670	0	0	**670**
ar 31 Mawrth 2017	**(2,350)**	**(13,771)**	**(92)**	**0**	**(16,213)**
Gwerth Net ar Bapur					
ar 31 Mawrth 2016	**49,588**	**8,010**	**233**	**1,122**	**58,953**
ar 1 Ebrill 2016	**49,588**	**7,948**	**233**	**1,122**	**58,891**
ar 31 Mawrth 2017	**50,593**	**8,862**	**225**	**0**	**59,680**

Ymrwymiadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2018, roedd gan yr Awdurdod yr ymrwymiad mawr canlynol:

- £257 mil – Cyfarpar Diogelu Personol Amlddefnydd
- £203 mil – Cerbydau Gweithredol
- £128 mil – Cyfarpar a Meddalwedd

Ailbrisio

Mae'r Awdurdod yn ailbrisio ei Dir ac Adeiladau o leiaf unwaith bob pum mlynedd, a chynhaliwyd y prisiad diwethaf ar 1 Ebrill 2015. Cynhaliwyd yr ymarfer prisio gan aelod o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig, a gyflogwyd gan Gyngor Sir Caerfyrddin.

Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar Anweithredol (Asedau Dros Ben)

Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau dros ben.

Nodyn 13 – Asedau Anniriaethol

Mae'r Awdurdod yn gwneud cyfrif am ei feddalwedd fel asedau anniriaethol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan annatod o system TG penodol, ac y gwneir cyfrif amdani yn rhan o'r eitem galedwedd yn eiddo, peiriannau a chyfarpar. Mae'r asedau anniriaethol yn cynnwys trwyddedau a brynwyd a meddalwedd a gynhyrchwyd yn fewnol, fel ei gilydd.

Pennir oes ddefnyddiol gyfyngedig ar gyfer pob meddalwedd, a hynny'n seiliedig ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod o ddefnydd i'r Awdurdod. Pennir oes ddefnyddiol o 10 mlynedd ar gyfer y prif gyfresi meddalwedd a ddefnyddir gan yr Awdurdod.

Mae'r symudiad ar falans yr asedau anniriaethol yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:

2016-17 **£000**		**2017-18** **£000**
	Gwerth Gros ar Bapur	
304	Balans agoriadol ar 1 Ebrill	545
282	Ychwanegiadau	469
(41)	Datgydnabod	0
545	**Balans terfynol ar 31 Mawrth**	**1,014**
	Amorteiddiad Cronedig	
(98)	Ar 1 Ebrill	(113)
(27)	Amorteiddiad	(55)
12	Datgydnabod	0
(113)	**Balans terfynol ar 31 Mawrth**	**(168)**
	Gwerth Net ar Bapur	
206	Balans agoriadol ar 1 Ebrill	432
432	Balans terfynol ar 31 Mawrth	846

Nodyn 14 – Offerynnau Ariannol

Caiff y categorïau canlynol o Offerynnau Ariannol eu cario yn y Fantolen:

	Hirdymor 31 Mawrth 2017 £000	Hirdymor 31 Mawrth 2018 £000	Cyfredol 31 Mawrth 2017 £000	Cyfredol 31 Mawrth 2018 £000
Cyfanswm y Buddsoddiadau	**0**	**0**	**0**	**2,000**
Cyfanswm y Dyledwyr	**308**	**205**	**5,685**	**4,926**
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau ariannol ar gost amorteiddiedig	(16,529)	(16,059)	(382)	(470)
Llog Cronedig	0	0	(53)	(53)
Cyfanswm Benthyciadau	**(16,529)**	**(16,059)**	**(435)**	**(523)**
Cyfanswm rhwymedigaethau'r Lesoedd Cyllid	**(4,819)**	**(4,090)**	**(784)**	**(729)**
Credydwyr:				
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u cario ar swm y contract			(4,066)	(5,956)

Incwm, Traul, Enillion a Cholledion

	2016-17		2017-18	
	Rhwymed'au ariannol wedi'u mesur ar gost amorteiddiedig £000	Asedau Ariannol: Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy £000	Rhwymed'au ariannol wedi'u mesur ar gost amorteiddiedig £000	Asedau Ariannol: Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy £000
Cost y llog	548	0	774	0
Cyfanswm y traul yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**548**	**0**	**774**	**0**
Incwm llog	0	(35)	0	(35)
Cyfanswm yr incwm yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**0**	**(35)**	**0**	**(35)**
Colledion/(enillion) net ar gyfer y flwyddyn	**548**	**(35)**	**774**	**(35)**

Offerynnau Ariannol – Gwerth Teg

Caiff rhwymedigaethau ariannol ac asedau ariannol a gynrychiolir gan fenthyciadau a symiau derbyniadwy eu cario ar y Fantolen ar gost amorteiddiedig (mewn asedau/rhwymedigaethau hirdymor gyda llog cronedig mewn asedau/rhwymedigaethau cyfredol). Gellir asesu eu gwerth teg trwy gyfrifo gwerth presennol y llifoedd arian parod sy'n digwydd dros weddill oes yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Ar gyfer benthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthyciadau eraill sy'n daladwy, defnyddiwyd benthyciadau gan y PWLB er mwyn darparu'r gwerth teg o dan weithdrefnau adfer dyledion y PWLB;
- Ni chydnabyddir unrhyw ad-daliad cynnar nac amhariad;
- Pan fo offeryn yn aeddfedu ymhen llai na 12 mis, neu pan fo'n swm sy'n dderbyniadwy trwy fasnach neu fel arall, ystyrir mai'r gwerth teg yw'r swm cario ymlaen neu'r swm y codir tâl amdano;
- Ystyrir mai gwerth teg swm sy'n dderbyniadwy trwy fasnach neu fel arall yw'r swm sydd ar yr anfoneb neu y codir tâl amdano.

Mae'r gwerthoedd teg a gyfrifwyd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2017		31 Mawrth 2018	
	Swm cario ymlaen	**Gwerth Teg**	**Swm cario ymlaen**	**Gwerth Teg**
	£000	**£000**	**£000**	**£000**
Credydwyr Hirdymor – PWLB	16,466	22,333	16,185	21,563
Dyled nad yw i'r PWLB	445	amh.	344	amh.
Cyfanswm	**16,911**	**22,333**	**16,529**	**21,563**

Mae'r gwerth teg yn fwy na'r swm cario ymlaen oherwydd codir premiwm ad-daliad cynnar os ad-delir y ddyled i'r PWLB yn gynnar; mae'r gwerth teg yn ystyried y premiwm ar gyfer ad-daliad cynnar. Mae benthyciadau ar lefel 2 yn yr Hierarchaeth Gwerth Teg, hynny yw, cânt eu prisio ar brisiau sy'n weladwy, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Nodyn 15 – Dyledwyr

31 Mawrth 2017 £000	Dyledwyr Byrdymor	31 Mawrth 2018 £000
4,564	Cyrff Llywodraeth Ganolog	3,788
452	Awdurdodau Lleol Eraill	208
164	Cyrff y GIG	286
452	Endidau ac Unigolion Eraill	556
449	Taliadau Ymlaen Llaw	490
(396)	Darpariaeth ar gyfer dyledion anadferadwy	(402)
5,685	**Cyfanswm y Dyledwyr**	**4,926**

31 Mawrth 2017 £000	Dyledwyr Hirdymor	31 Mawrth 2018 £000
98	Awdurdodau Lleol Eraill	0
210	Endidau ac Unigolion Eraill	205
308	**Cyfanswm y Dyledwyr**	**205**

Nodyn 16 – Arian Parod a'r Hyn sy'n Cyfateb i Arian Parod

31 Mawrth 2017 £000		31 Mawrth 2018 £000
4,561	Arian Parod a Balansau Banc	3,051
0	Gorddrafft Banc	0
4,561	**Cyfanswm yr Arian Parod a'r Hyn sy'n Cyfateb i Arian Parod**	**3,051**

Nodyn 17 – Credydwyr

31 Mawrth 2017 £000		31 Mawrth 2018 £000
(977)	Cyrff Llywodraeth Ganolog	(1,175)
(979)	Awdurdodau Lleol Eraill	(1,919)
(2,105)	Endidau ac Unigolion Eraill	(2,852)
(5)	Derbyniadau Ymlaen Llaw	(10)
(4,066)	**Cyfanswm y Credydwyr**	**(5,956)**

Nodyn 18 – Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy

1 Ebrill 2017 £000		31 Mawrth 2018 £000
(15,685)	Y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn	(15,292)
(20,328)	Cyfrif Addasu'r Cyfalaf	(21,316)
474,770	Y Gronfa Bensiwn Wrth Gefn	504,242
651	Cyfrif Absenoldebau a Gronnwyd	682
439,408	**Cyfanswm**	**468,316**

Nodyn 18a – y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn

Mae'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wneir gan yr Awdurdod o ganlyniad i gynnydd yng ngwerth ei eiddo, ei beiriannau a'i gyfarpar, ynghyd â'i asedau anniriaethol.

Bydd y balans yn gostwng pan fydd asedau sydd ag enillion cronedig:

- yn cael eu hailbrisio ar i lawr neu yn lleihau o ran gwerth, a'r enillion yn cael eu colli
- yn cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, a'r enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant, neu
- yn cael eu gwaredu, a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Nid yw'r Gronfa Wrth Gefn yn cynnwys dim ond yr enillion o ganlyniad i ailbrisiad sydd wedi cronni er 1 Ebrill 2007, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn. Caiff enillion cronedig sy'n codi cyn y dyddiad hwnnw eu cyfuno yn y balans ar Gyfrif Addasu'r Cyfalaf.

2016-17 £000		2017-18 £000
(16,078)	**Balans ar 1 Ebrill**	(15,685)
0	Ailbrisiad ar i fyny ar gyfer asedau	0
0	Ni chodir tâl am ailbrisiad ar i lawr ar gyfer asedau na cholledion oherwydd diffygiant ar y Gwarged na'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	0
0	**Ni chodir tâl am warged neu ddiffyg ar ailbrisio asedau anghyfredol ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**	**0**
393	Y gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant cost hanesyddol	393
0	Enillion cronedig ar asedau a werthwyd neu a waredwyd	0
393	**Y swm a ddilëir i Gyfrif Addasu'r Cyfalaf**	**393**
(15,685)	**Balans ar 31 Mawrth**	**(15,292)**

Nodyn 18b – Cyfrif Addasu'r Cyfalaf

Mae Cyfrif Addasu'r Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau o ran amseriad sy'n codi o ganlyniad i drefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer defnyddio asedau anghyfredol, ac ar gyfer ariannu'r gwaith o gaffael neu adeiladu'r asedau hynny, neu ychwanegu atynt, o dan ddarpariaethau statudol. Caiff y Cyfrif ei ddebydu o'r gost caffael ac adeiladu, neu gostau dilynol, gan y codir tâl am ddibrisiant, colledion oherwydd amhariad, ac amorteiddiadau ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda phostiadau adfer o'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn er mwyn trosi ffigurau gwerth teg a chyfredol yn sail costau hanesyddol). Caiff y cyfrif ei gredydu â'r symiau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i fod yn gyllid ar gyfer y costau caffael ac adeiladu a chostau dilynol.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion, a gydnabyddir ar asedau rhoddedig sydd eto i'w defnyddio gan yr Awdurdod.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisio a gronnwyd ar eiddo, peiriannau a chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i ddal enillion o'r fath.

2016-17 £000		**2017-18 £000**
(20,608)	**Balans ar 31 Mawrth**	**(20,328)**
62	**Addasiadau'r Flwyddyn Flaenorol:** Gwerth Net ar Bapur yr Asedau a waredwyd	0
(20,546)	**Balans ar 1 Ebrill**	**(20,328)**
2,916	Taliadau ar gyfer dibrisiant ac amhariad ar asedau anghyfredol	2,732
0	Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf dan Statud – Y Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus	800
27	Amorteiddio asedau anniriaethol	55
36	Symiau'r asedau anniriaethol a ddilëir wrth waredu neu werthu yn rhan o'r enillion/colledion o'u gwaredu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	0
2,979	Gwrthdroi eitemau sy'n berthnasol i wariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	3,587
(393)	Symiau a addaswyd ac a ysgrifennwyd allan o'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn	(393)
2,586	**Swm net a ddilëir o ran cost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn**	**3,194**
(35)	Y defnydd o Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	(21)
(52)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac a ddefnyddiwyd i gyllido cyfalaf	(979)
(1,499)	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf y codir tâl amdano ar y Gronfa Gyffredinol	(1,862)
(782)	Gwariant Cyfalaf y codir tâl amdano ar y Gronfa Gyffredinol	(1,320)
(2,368)	**Cyllid cyfalaf a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn:**	**(4,182)**
(20,328)	**Balans ar 31 Mawrth**	**(21,316)**

Nodyn 18c – y Gronfa Bensiwn Wrth Gefn

Mae'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn yn amsugno'r gwahaniaethau o ran amseriad sy'n codi o ganlyniad i drefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer buddion ôl-gyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddion yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn gwneud cyfrif am fuddion ôl-gyflogaeth yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gan fod y buddion yn cael eu hennill gan gyflogeion sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddaru'r rhwymedigaethau a gydnabyddir sy'n adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid, ac enillion ar fuddsoddiadau ar unrhyw adnoddau a neilltuwyd i dalu'r costau.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddion a enillir gael eu hariannu, gan fod yr Awdurdod yn cyfrannu i'r cronfeydd pensiwn ar ran y cyflogeion neu, yn y pen draw, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae balans y ddyled ar y Gronfa Bensiwn Wrth Gefn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion a enillwyd gan gyn-gyflogeion a chyflogeion presennol a'r adnoddau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i'w talu. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi cael ei neilltuo pan ddaw'n amser talu'r buddion.

2016-17 £000		**2017-18 £000**
391,976	Balans ar 1 Ebrill	474,770
72,890	Ailfesuriadau o (rwymedigaeth)/ased y buddion diffiniedig net	18,555
24,542	Gwrthdroi eitemau sy'n berthnasol i fuddion pensiwn a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	25,921
(14,637)	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	(15,004)
(1)	Symudiadau eraill	0
474,770	**Balans ar 31 Mawrth**	**504,242**

Nodyn 18d – Cyfrif Absenoldebau a Gronnwyd

Mae'r Cyfrif Absenoldebau a Gronnwyd yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai, fel arall, yn codi ar Falans y Gronfa Gyffredinol o ganlyniad i gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond nas cymerwyd yn y flwyddyn, e.e. yr hawl i wyliau blynyddol wedi'i gario ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar falans y Gronfa Gyffredinol gael ei gwrthbwyso gan drosglwyddiadau i'r Cyfrif ac allan ohono.

2016-17 £000		**2017-18 £000**
648	**Balans ar 1 Ebrill**	651
3	Y gwahaniaeth rhwng y gydnabyddiaeth ariannol i swyddogion, y codir tâl amdani ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau, a'r gydnabyddiaeth y codir tâl amdani yn y flwyddyn, yn unol â gofynion statudol	31
651	**Balans ar 31 Mawrth**	**682**

Nodyn 19 – Llif Arian o Weithgarwch Gweithredol

Mae'r llifoedd arian ar gyfer gweithgarwch gweithredol yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2016-17 £000		2017-18 £000
(35)	Llog a gafwyd	(35)
565	Llog a dalwyd	775

Mae'r gwarged neu'r diffyg ar ddarparu gwasanaethau wedi cael eu haddasu ar gyfer y symudiadau canlynol nad ydynt yn arian parod:

2016-17 £000		2017-18 £000
(2,691)	Dibrisiant	(2,702)
(225)	Amhariad a phrisiadau ar i lawr	(30)
(27)	Amorteiddiad	(55)
719	(Cynnydd)/gostyngiad o ran credydwyr	(1,890)
(1,491)	Cynnydd/(gostyngiad) o ran dyledwyr	(759)
50	Cynnydd/(gostyngiad) o ran rhestri eiddo	93
(9,905)	Symudiad yn y rhwymedigaeth pensiynau	(10,917)
(36)	Swm cario ymlaen yr asedau anghyfredol a'r asedau anghyfredol a ddelir i'w gwerthu, a werthwyd neu a ddatgydnabuwyd	0
5	Symudiadau eraill nad ydynt yn arian parod y codir tâl amdanynt ar y gwarged neu'r diffyg ar ddarparu gwasanaethau	0
(13,601)	**Cyfanswm**	**(16,260)**

Mae'r gwarged neu'r diffyg ar ddarparu gwasanaethau wedi cael eu haddasu ar gyfer yr eitemau canlynol, sy'n weithgarwch buddsoddi a chyllido:

2016-17 £000		2017-18 £000
0	Grant Cyfalaf/Cyfraniadau/Rhoddion a ddefnyddiwyd	979
35	Enillion o ganlyniad i werthu eiddo, peiriannau a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	21
35	**Cyfanswm**	**1,000**

Nodyn 20 – Llif Arian o Weithgarwch Buddsoddi

2016-17 £000		2017-18 £000
3,997	Prynu eiddo, peiriannau a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	5,241
(35)	Enillion o ganlyniad i werthu eiddo, peiriannau a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(21)
0	Derbyniadau eraill ar gyfer gweithgarwch buddsoddi	(103)
10	Taliadau eraill ar gyfer gweithgarwch buddsoddi	0
3,972	**Llif arian net o weithgarwch buddsoddi**	**5,117**

Nodyn 21 – Llif Arian o Weithgarwch Ariannu

2016-17 £000		2017-18 £000
(140)	Derbyniadau arian parod o ganlyniad i fenthyciadau byrdymor a hirdymor	0
(236)	Derbyniadau eraill o weithgarwch ariannu	(826)
1,181	Taliadau arian parod ar gyfer lleihau'r rhwymedigaethau sy'n disgwyl sylw mewn perthynas â lesoedd cyllid	784
4,279	Ad-dalu benthyciadau byrdymor a hirdymor	382
5,084	**Llif arian net o weithgarwch ariannu**	**340**

Nodyn 22 – Lwfansau'r Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i aelodau etholedig yn ystod y flwyddyn:

2016-17 £000		2017-18 £000
54	Cyflogau	52
10	Treuliau	9
64	**Cyfanswm Lwfansau'r Aelodau**	**61**

Nodyn 23 – Cydnabyddiaeth Ariannol i'r Swyddogion

Mae'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch-gyflogeion yr Awdurdod fel a ganlyn:

	Cyfeirnod Nodyn		Cyflogau, Ffioedd a Lwfansau	Taliadau Eraill	Lwfansau Treuliau	Budd mewn Nwyddau *	Iawndal am Golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
			£	£	£	£	£	£	£
Y Prif Swyddog Tân		2017-18	144,663	0	0	6,655	0	0	**151,318**
		2016-17	129,646	0	140	6,967	0	10,749	**147,502**
Y Dirprwy Brif Swyddog Tân	2	2017-18	137,292	0	0	1,290	0	35,010	**173,592**
		2016-17	118,001	2,107	0	5,137	0	30,091	**155,336**
Y Dirprwy Brif Swyddog	3	2017-18	77,471	0	163	5,697	0	0	**83,331**
Tân Dros Dro		2016-17	0	0	0	0	0	0	**0**
Y Prif Swyddog Tân Cynorthwyol		2017-18	26,274	0	64	3,151	0	0	**29,489**
		2016-17	103,976	1,196	252	7,137	0	26,514	**139,075**
Y Prif Swyddog Tân	4	2017-18	66,966	0	163	5,890	0	17,076	**90,095**
Cynorthwyol Dros Dro		2016-17	0	0	0	0	0	0	**0**
Y Prif Swyddog Cynorthwyol	1 a 5	2017-18	0	0	0	0	0	0	**0**
(Cyfarwyddwr Adnoddau) 1		2016-17	74,865	0	2,449	9,000	23,417	11,484	**121,215**
Y Prif Swyddog Cynorthwyol	1 a 6	2017-18	95,827	0	1,275	9,898	0	13,511	**120,511**
(Cyfarwyddwr Adnoddau) 2		2016-17	23,428	0	350	1,573	0	3,795	**29,146**
Y Clerc		2017-18	35,644	0	663	0	0	5,026	**41,333**
		2016-17	22,281	0	514	0	0	3,610	**26,405**

* Budd mewn Nwyddau – yn ymwneud â lwfans ar gyfer cerbyd yn rhan o gynllun lesio car y Gwasanaeth.

Nodiadau

1. Yn wahanol i'r Uwch-swyddogion eraill, mae'n ofynnol i'r Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyfarwyddwr Adnoddau) 1 a'r Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyfarwyddwr Adnoddau) 2 brynu tanwydd car ar gyfer milltiroedd busnes, a hawlio'r treuliau wedi hynny. Hefyd, cyfrifir y dreth ar fudd mewn nwyddau ar sail wahanol i Uwch-swyddogion eraill, sy'n arwain at ffigurau llawer uwch o ran treuliau a buddion mewn nwyddau.
2. O 2 Mai 2017, cafodd y Dirprwy Brif Swyddog Tân secondiad i weithio fel Prif Swyddog Tân yng Ngwasanaeth Tân ac Achub Avon, a hynny ar gyflog blynyddol o £146,303, a adferwyd gan Wasanaeth Tân ac Achub Avon.
3. O 9 Awst 2017, cafodd y Prif Swyddog Tân Cynorthwyol ei benodi yn Ddirprwy Brif Swyddog Tân Dros Dro ar gyflog blynyddol o £120,080.
4. O 9 Awst 2017, penodwyd Prif Swyddog Tân Cynorthwyol Dros Dro ar gyflog blynyddol o £103,797, a hynny yn dilyn penodiad dros dro y Prif Swyddog Tân Cynorthwyol yn Ddirprwy Brif Swyddog Tân Dros Dro.
5. Gadawodd y Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyfarwyddwr Adnoddau) 1 y swydd ar 31 Rhagfyr 2016, a hynny ar gyflog blynyddol o £94,210. Deiliad y swydd oedd Swyddog A151 yr Awdurdod. Er 1 Ionawr 2017, mae rôl y Swyddog A151 wedi cael ei darparu fel a ganlyn:
   i. Rhwng 1 Ionawr 2017 a 30 Tachwedd 2017, cafodd Swyddog A151 ei benodi trwy gwmni asiantaeth, sef Penna PLC. Roedd y costau ar gyfer tri mis cyntaf 2016-17 yn £38,025, a'r costau ar gyfer wyth mis 2017-18 yn £104,456.
   ii. Rhwng 1 Rhagfyr 2017 ac 14 Ionawr 2018, neilltuwyd rôl y Swyddog A151 Dros Dro i Bennaeth Cyllid yr Awdurdod.
   iii. O 15 Ionawr 2018, cafodd Swyddog A151 ei benodi o dan Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Chyngor Sir Caerfyrddin. Roedd costau'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth ar gyfer 2017-18 yn £8,750.
6. Yn dilyn ymadawiad y Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyfarwyddwr Adnoddau) 1, penodwyd y Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyfarwyddwr Adnoddau) 2 dros dro, a hynny ar gyflog blynyddol o £94,647. Cadarnhawyd y swydd hon ar 12 Chwefror 2018 ar gyflog blynyddol o £95,593

Cydnabyddiaeth Ariannol i'r Swyddogion

Talwyd y symiau canlynol i gyflogeion eraill yr Awdurdod a oedd yn cael cydnabyddiaeth ariannol o dros £60,000 ar gyfer y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn y cyflogwr):

	Nifer y Cyflogeion	
	2016-17	**2017-18**
£60,001 i £65,000	1	6
£65,001 i £70,000	1	3
£70,001 i £75,000	2	1
£75,001 i £80,000	2	2
Cyfanswm	**6**	**12**

Yn 2017-18, cymhareb y cyflog uchaf a delir i'r cyflog canolrifol sy'n cyfateb i amser llawn, sef £29,930, yw 4.82:1. (Yn 2016-17, canolrif y cyflog sy'n cyfateb i amser llawn oedd £29,640, a'r gymhareb oedd 4.77:1).

Pecynnau Gadael

Band costau pecyn gadael (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer y diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau gadael yn ôl band costau		Cyfanswm cost y pecynnau gadael ymhob band (£)	
	2016-17	**2017-18**	**2016-17**	**2017-18**	**2016-17**	**2017-18**	**2016-17**	**2017-18**
£0-£20,000	0	2	1	0	1	2	17,070	1,523
£20,001-£40,000	0	0	0	1	0	1	0	30,193
£40,001-£60,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£60,001-£80,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£80,001-£100,000	0	0	1	0	1	0	85,253	0
£100,001-£150,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£150,001-£200,000	0	0	1	0	1	0	167,753	0
Cyfanswm y costau a gynhwysir yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**0**	**2**	**3**	**1**	**3**	**3**	**270,076**	**31,716**

Nodyn 24 – Costau'r Archwiliad Allanol

Mae'r ffioedd canlynol yn daladwy mewn perthynas ag archwilio'r Datganiad o Gyfrifon, yr arolygiadau statudol, a'r gwasanaethau eraill nad ydynt yn ymwneud â'r archwiliad, a ddarparwyd gan archwilwyr allanol yr Awdurdod:

2016-17 £000		2017-18 £000
	Ffioedd sy'n daladwy i archwilwyr allanol mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol a ddarparwyd gan yr archwilydd penodedig ar gyfer y flwyddyn ar gyfer:	
59	Gwaith Archwilio Ariannol	59
16	Gwaith Archwilio Perfformiad	15
75	**Cyfanswm**	**74**

Yn dilyn adolygiad ansawdd o'r gwaith a gwblhawyd ar archwilio cyfrifon yr Awdurdod ar gyfer 2014-15, cafodd yr Awdurdod ad-daliad gwerth £34,500 gan yr archwilwyr allanol. Cyfrifwyd yr ad-daliad yn natganiadau ariannol 2017-18. Nid adlewyrchir yr ad-daliad yn y nodyn hwn, sy'n nodi'r ffioedd archwilio gwirioneddol ar gyfer y blynyddoedd ariannol a ddatgelir.

Nodyn 25 – Incwm Grant

Incwm Grant a Gredydwyd i Drethiant ac Incwm a Gwariant GrantAmhenodol

2016-17 £000		2017-18 £000
(52)	Grantiau Cyfalaf, Cyfraniadau a Rhoddion	(979)
(52)	**Cyfanswm**	**(979)**

Credydwyd i Wasanaethau

Wedi'i ailddatgan ** 2016-17 £000		2017-18 £000
	Llywodraeth Cymru:	
(109)	Lleihau Tanau Bwriadol	(102)
(308)	Cyfarpar Diogelwch yn y Cartref	(337)
(130)	Diogelwch Cymunedol Arall	(123)
(749)	Ariannu New Dimensions ac USAR	(734)
(592)	Fire Link	(592)
(110)	Y Cyd-grŵp Gwasanaethau Brys	(110)
(54)	Arall *	0
(2,052)	**Cyfanswm**	**(1,998)**

* Grantiau (cyllid allanol) eraill sy'n cynnwys cyllid ar gyfer prosiectau bach, anailadroddus.
** Diwygiwyd y tabl i gynnwys dim ond y grantiau ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Roedd y nodiadau ar y Grantiau ar gyfer 2016-17 yn cynnwys incwm grant ar gyfer Gwasanaethau Tân Eraill Cymru – roedd y cyllid ar gyfer Cyfarpar Diogelwch yn y Cartref yn £870 mil, a dim ond £308 mil o hynny oedd ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Roedd y cyllid ar gyfer Lleihau Tanau Bwriadol yn £369 mil, a dim ond £109 mil oedd ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Roedd y Gwasanaeth yn gweithredu fel Asiant ar ran Llywodraeth Cymru, felly nid oes unrhyw ofyniad i gynnwys y symiau ar gyfer y Gwasanaethau Tân eraill yn y datganiad uchod.

Yn 2017-18, aeth Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru ati i gydgysylltu'r grant Cyfarpar Diogelwch yn y Cartref gwerth £972 mil, a'r grant Lleihau Tanau Bwriadol gwerth £387 mil, ar ran Llywodraeth Cymru, a aeth ati, felly, i ddyrannu £1,359 mil (£1,239 yn 2016-17) i'r tri Gwasanaeth Tân yng Nghymru. Mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru o ran gweinyddi'r ddau gynllun grant hyn ar gyfer pob Gwasanaeth Tân yng Nghymru. Telir y grantiau a gymeradwyir i Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru, sydd wedyn yn gyfrifol am ddosbarthu'r grantiau i'r ddau Wasanaeth Tân arall yng Nghymru. Mae gwerthoedd y grantiau a dalwyd i'r ddau Wasanaeth Tân arall yng Nghymru ar gyfer y ddau gynllun, fel a ganlyn:

2016-17 £000	Grantiau a Weinyddwyd ar ran Gwasanaethau Tân ac Achub eraill	2017-18 £000
	Llywodraeth Cymru:	
(260)	Lleihau Tanau Bwriadol	(285)
(562)	Cyfarpar Diogelwch yn y Cartref	(635)
(822)	**Cyfanswm**	**(920)**

Mae'r Awdurdod wedi cael y grantiau a'r rhoddion canlynol nad ydynt wedi cael eu cydnabod yn incwm eto, a hynny gan fod yna amodau ynghlwm wrthynt sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r arian gael ei ddychwelyd i'r rhoddwr oni fodlonir yr amodau. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

Rhwymedigaethau Cyfredol Derbyniadau Cyfalaf Ymlaen Llaw

2016-17 £000		2017-18 £000
(236)	Grant Achub Dŵr	0
0	Grant Troseddau sy'n ymwneud â Thân	(30)
(10)	Rhoddion	(64)
(246)	**Cyfanswm**	**(94)**

Nodyn 26 – Partïon perthnasol

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodiadau perthnasol i bartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli'r Awdurdod neu ddylanwadu arno, neu i gael eu rheoli neu eu dylanwadu gan yr Awdurdod. Mae datgelu'r trafodiadau hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu i ba raddau y cyfyngwyd ar yr Awdurdod, o bosibl, o ran ei allu i fargeinio'n rhydd â'r Partïon Cysylltiedig.

Llywodraeth Cymru
Mae Llywodraeth Cymru yn dylanwadu'n sylweddol ar weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol y mae'r Awdurdod yn gweithredu ynddo, ac yn darparu cyllid ar ffurf grantiau. Amlinellir y grantiau a gafwyd gan adrannau o'r Llywodraeth yn nodyn 25.

Aelodau
Mae gan Aelodau'r Awdurdod Tân ac Achub reolaeth uniongyrchol ar bolisïau ariannol a gweithredol yr Awdurdod. Dangosir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i'r Aelodau yn 2017-18 yn nodyn 22.

Swyddogion
Ni fu i'r un Swyddog ddatgan buddiant ariannol yn unol ag adran 117 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.

Cyrff Cyhoeddus Eraill
Mae'r Awdurdod yn cael y rhan fwyaf o'i gyllid refeniw trwy godi ardoll, yn seiliedig ar y boblogaeth, ar y chwe Chyngor Sir Unedol yn ei ardal. Mae manylion y symiau a ddaeth i law trwy ardollau i'w gweld yn naratif y Datganiad o Gyfrifon.

Ym mis Ionawr 2018, penododd yr Awdurdod Swyddog Adran 151 trwy Gytundeb Lefel Gwasanaeth â Chyngor Sir Caerfyrddin, i ddarparu gwasanaethau'r Swyddog Adran 151. Mae'r Cyfarwyddwr Adnoddau cyfredol o Gyngor Sir Caerfyrddin wedi ysgwyddo cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151.

Yr Awdurdod yw'r Awdurdod Gweinyddu ar gyfer Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân. Mae manylion Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân i'w gweld yn nodyn 30, ac mae cyfrifon Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân i'w gweld ar dudalennau 66 i 69.

Endidau y mae'r Awdurdod yn Dylanwadu Arnynt
Cwmni Buddiannau Cymunedol Cyfyngedig trwy Warant yw Achub 365, a sefydlwyd i ddarparu gwasanaethau atal, diogelu ac ymateb ar gyfer y gymuned yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru. Bydd y gwargedion a gynhyrchir trwy weithgarwch y cwmni yn cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau atal, diogelu ac ymateb ar gyfer ein cymunedau. Nod y gwasanaethau atal, diogelu ac ymateb hyn yw ategu at y gwasanaethau atal, diogelu ac ymateb statudol ac anstatudol a ddarperir gan Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a

Gorllewin Cymru. Mae gan gyfarwyddwyr y cwmni y gallu i ddefnyddio rhai o'r gwargedion, neu'r cyfan, i hyrwyddo amcanion a diben cymunedol Achub 365. Gan fod y diben cymunedol yn cyd-fynd â diben yr Awdurdod, gall y cyfarwyddwyr drosglwyddo rhai o'r gwargedion, neu'r cyfan, i'r Awdurdod.

Byddai penderfyniad ynghylch y modd y mae defnyddio'r gwargedion yn fater i fwrdd Achub 365, a byddai angen iddo weithredu er budd pennaf Achub 365, gyda'r bwriad o hyrwyddo ei ddiben cymunedol. Roedd bwrdd Achub 365 yn cynnwys:

- Cynghorydd ac aelod o'r Awdurdod;
- Dirprwy Brif Swyddog Tân yr Awdurdod;
- Prif Swyddog Tân Cynorthwyol yr Awdurdod; a
- Rheolwr Ardal yr Awdurdod,

ac mae pob un ohonynt yn debygol o ystyried cynnig grantiau o wargedion i'r Awdurdod, neu i brosiectau a gydnabyddir gan yr Awdurdod, a hynny fel ffordd effeithiol o hyrwyddo diben cymunedol Achub 365. Y bwriad o'r dechrau'n deg oedd y byddai'r gwargedion yn cael eu defnyddio i gefnogi'r gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod.

At ei gilydd, mae'r Awdurdod wedi rhoi £260 mil ymlaen llaw i Achub 365, ac roedd £162 mil o'r ffigur hwnnw yn disgwyl sylw ar 31 Mawrth 2018 (£209 mil ar 31 Mawrth 2017).

Yn ychwanegol at y benthyciad, codir tâl am y llety ar rent a'r staff a anfonwyd ar secondiad i Achub 365 gan yr Awdurdod, ac roedd y balans a oedd yn ddyledus ar 31 Mawrth 2018 yn £272 mil.

Felly, cyfanswm y dyledwyr yn y Datganiad o Gyfrifon ar gyfer Achub 365 oedd £434 mil, sef gostyngiad o £27 mil. Mae adolygiad o'r Cyfrifon ar gyfer Achub 365 wedi nodi colledion yn ystod y blynyddoedd cynnar o fasnachu. O ganlyniad i hyn, adolygwyd y broses o adennill y ddyled ac mae'r ddarpariaeth ddrwgddyled wedi'i haddasu i £353 mil ar 31 Mawrth 2018 (£356 mil ar 31 Mawrth 2017). Mae'r gostyngiad o £3,000 wedi cael ei brosesu yn y flwyddyn, a hynny yn unol â chost net y gwasanaethau.

Mae'r Awdurdod yn gweithio gydag Achub 365 i bennu hyfywedd hirdymor y cwmni, ac mae'n ystyried opsiynau ailstrwythuro a modelau gweithredu.

Crynodeb o Drafodiadau rhwng Achub 365 a GTACGC	**Cyfrif Benthyciad £000**	**Ailgodi Costau £000**	**Cyfanswm £000**
Balans ar 1 Ebrill 2017	**209**	**252**	**461**
Llog a Gronnwyd	0	0	0
Anfonebau a Gyflwynwyd	0	69	69
Prif Ad-daliad	(47)	0	(47)
Anfonebau a Dalwyd	0	(49)	(49)
Balans ar 31 Mawrth 2018	**162**	**272**	**434**
Y ddarpariaeth ddrwgddyled y codir tâl amdani yn 2016-17	(104)	(252)	(356)
Cyfrifiad o'r ddarpariaeth ddrwgddyled, 2017-18	(81)	(272)	(353)
Symudiad y ddarpariaeth ddrwgddyled, 2017-18	23	(20)	3

Gweithrediadau ar y Cyd

Ym mis Ebrill 2014, ymrwymodd Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru (GTACGC) i Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth â Heddlu De Powys a Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru (GTADC) i gydweithio i sefydlu Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus. Ym mis Hydref 2017, aeth y Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus “yn fyw”. Mae gan GTACGC a GTADC reolaeth ar y cyd ar y gwaith hwn, a nodir y dull y cytunwyd arno gan y ddau Wasanaeth Tân ac Achub mewn Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG). Mae'r CLG yn amlinellu set o egwyddorion lefel uchel cytunedig mewn perthynas â'r gwaith o reoli'r tîm o ddydd i ddydd. Mae Prif Swyddogion Tân y ddau Wasanaeth Tân ac Achub yn disgwyl i'r ddau Wasanaeth gydweithredu i gyflawni'r nodau ac amcanion a nodir yn yr CLG.

Roedd yr CLG yn darparu ar gyfer rhannu cyllideb y staff hanner a hanner rhwng y ddau Wasanaeth Tân ac Achub, a hynny o'r adeg yr oedd y tîm yn weithredol.

Yn unol â pholisi cyfrifyddu 17, mae'r cofnodion perthnasol wedi cael eu hymgorffori ym mhrif ddatganiadau ariannol yr Awdurdod. Dangosir cyfran yr Awdurdod o Gyfrif Incwm a Gwariant a Manyleb y Cytundeb ar y Cyd yn y tabl isod:

	2017-18	
Y Cyd-ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus o fis Hydref 2017	**Cyfanswm Gweithredol ar y Cyd £000**	**Cyfran GTACGC £000**
Refeniw		
Gwariant Staff	1,683	841
Ased Anniriaethol		
Y System Gorchymyn a Rheoli		
Gwerth Gros ar Bapur	680	340
Amorteiddiad Cronedig	(34)	(17)
Gwerth Net ar Bapur	646	323

Nodyn 27 – Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Dangosir cyfanswm y gwariant cyfalaf y codir tâl amdano yn ystod y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle bo'r gwariant cyfalaf i gael ei ariannu mewn blynyddoedd i ddod trwy godi tâl ar refeniw wrth i'r asedau gael eu defnyddio gan yr Awdurdod, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yng Ngofyniad y Cyllid Cyfalaf (CFR), sef mesur o'r gwariant cyfalaf yr aed iddo yn hanesyddol gan yr Awdurdod ond sydd eto i gael ei ariannu. Dadansoddir yr CFR yn ail ran y nodyn hwn.

2016-17 £000		2017-18 £000
22,467	**Gofyniad Agoriadol y Cyllid Cyfalaf**	**24,096**
	Buddsoddiad Cyfalaf:	
3,715	Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	5,572
282	Asedau Anniriaethol	469
3,997	**Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf**	**6,041**
	Ffynonellau Cyllid:	
(35)	Derbyniadau Cyfalaf	(21)
(52)	Grantiau'r Llywodraeth a chyfraniadau/rhoddion eraill	(979)
	Symiau a neilltuwyd ar sail refeniw:	
(782)	Cyfraniadau Refeniw Uniongyrchol	(1,320)
	Darpariaeth Isafswm Refeniw:	
(248)	Opsiwn 1 – gwariant cyn 31 Mawrth 2009	(238)
(711)	Opsiwn 3 – gwariant ar ôl 1 Ebrill 2009	(840)
648	Addasiad Oes Ased	0
(1,188)	Lesoedd Cyllid	(784)
(2,368)	**Cyfanswm Ffynonellau Cyllid**	**(4,182)**
24,096	**Gofyniad Cau y Cyllid Cyfalaf**	**25,955**

Esboniad o'r symudiadau yn y flwyddyn

2016-17 £000		2017-18 £000
1,629	Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (heb gymorth ariannol y llywodraeth)	1,859
1,629	**Cynnydd/(gostyngiad) yng Ngofyniad y Cyllid Cyfalaf**	**1,859**

Nodyn 28 – Lesoedd

Yr Awdurdod fel Lesddeiliad – Lesoedd Cyllid

Mae'r Awdurdod wedi caffael nifer o gerbydau gweithredol o dan lesoedd cyllid.

Caiff yr asedau a gafwyd o dan y lesoedd hyn eu cario ar ffurf Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar yn y Fantolen, a hynny ar y symiau net canlynol:

31 Mawrth 2017 £000		31 Mawrth 2018 £000
0	Tir ac Adeiladau Eraill	0
5,207	Cerbydau, Peiriannau, Dodrefn, Cyfarpar ac Eraill	4,399
5,207	**Cyfanswm**	**4,399**

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i dalu'r isafswm o dan y lesoedd hyn, sy'n cynnwys setlo'r rhwymedigaeth hirdymor ar gyfer y llog yn y cerbydau a brynwyd gan yr Awdurdod, a'r costau cyllid a fydd yn daladwy gan yr Awdurdod mewn blynyddoedd i ddod tra bo'r rhwymedigaeth yn dal i ddisgwyl sylw. Mae isafswm taliadau'r lesoedd yn cynnwys y symiau canlynol:

31 Mawrth 2017 £000	Rhwymedigaethau'r lesoedd cyllid (gwerth presennol net isafswm taliadau'r lesoedd):	31 Mawrth 2018 £000
784	- Cyfredol	729
4,819	- Anghyfredol	4,090
967	Costau cyllid a fydd yn daladwy mewn blynyddoedd i ddod	773
6,570	**Isafswm taliadau'r lesoedd**	**5,592**

Bydd isafswm taliadau'r lesoedd yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

Isafswm Taliadau'r Lesoedd			**Rhwymedigaethau'r Lesoedd Cyllid**	
31 Mawrth 2017 £'000	**31 Mawrth 2018 £'000**		**31 Mawrth 2017 £'000**	**31 Mawrth 2018 £'000**
978	889	Ymhen blwyddyn, fan bellaf	784	729
2,795	2,405	Yn hwyrach na blwyddyn, ac nid yn hwyrach na phum mlynedd	2,300	1,995
2,797	2,298	Yn hwyrach na phum mlynedd	2,519	2,095
6,570	**5,592**	**Cyfanswm**	**5,603**	**4,819**

Yr Awdurdod fel Lesddeiliad – Lesoedd Gweithredol

Mae'r Awdurdod wedi caffael nifer o gerbydau ysgafn trwy ymrwymo i lesoedd gweithredol, sydd ag oesau nodweddiadol o bump i saith mlynedd.

Mae isafswm taliadau'r lesoedd sy'n daladwy o dan lesoedd na ellir eu canslo mewn blynyddoedd i ddod fel a ganlyn:

31 Mawrth 2017 £000		**31 Mawrth 2018 £000**
550	Ymhen blwyddyn, fan bellaf	541
1,073	Yn hwyrach na blwyddyn, ac nid yn hwyrach na phum mlynedd	532
0	Yn hwyrach na phum mlynedd	0
1,623	**Cyfanswm**	**1,073**

Nodyn 29 – Buddion Terfynu

Daeth yr Awdurdod â chontract tri chyflogai i ben trwy ymddeoliad/ddiswyddo gwirfoddol yn 2017-18, gan ysgwyddo rhwymedigaethau o £32 mil (£270 mil yn 2016-17), gweler nodyn 23 ar gyfer nifer y pecynnau gadael a chyfanswm y gost fesul band. Roedd hyn yn cynnwys cyflogai o'r adran Reoli a Chogydd a gafodd eu diswyddo, ynghyd â chyflogai yn y Pencadlys a gymerodd ddiswyddiad gwirfoddol.

Nodyn 30 – Cynllun Pensiwn â Buddion wedi'u Diffinio

Cyfranogiad mewn Cynlluniau Pensiwn

Yn rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei Swyddogion, mae'r Awdurdod yn cyfrannu at gost buddion ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion hyn, mewn gwirionedd, yn daladwy tan i'r cyflogai ymddeol, mae gan yr Awdurdod ymrwymiad i wneud y taliadau (ar gyfer y buddion hynny), ac i'w datgelu ar yr adeg y mae'r cyflogeion yn ennill yr hyn y bydd ganddynt hawl iddo yn y dyfodol.

Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cael ei weithredu o dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a chyfrifoldeb Cronfa Bensiwn Dyfed, Cyngor Sir Caerfyrddin, yw llywodraethu'r cynllun. Pennir y polisi yn unol â Rheoliadau y Gronfa Bensiwn. Penodir rheolwyr buddsoddi'r gronfa gan bwyllgor pensiynau Cyngor Sir Caerfyrddin. Prif risgiau'r cynllun hwn i'r Awdurdod yw'r rhagdybiaethau o ran hirhoedledd, newidiadau statudol a strwythurol i'r cynllun (h.y. tynnu arian o'r cynllun ar raddfa fawr), newidiadau o ran chwyddiant, arenillion bondiau, a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Caiff y rhain eu lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi tâl ar y Gronfa Gyffredinol a'r symiau sy'n ofynnol trwy statud, fel y disgrifir yn y nodyn i'r polisïau cyfrifyddu. Rydym yn cydnabod cost buddion ymddeoliad yng nghost y gwasanaethau yr adroddir amdanynt, pan fyddant yn cael eu hennill gan y cyflogeion, yn hytrach na phan gaiff y buddion eu talu yn y pen draw ar ffurf pensiynau.

Fodd bynnag, mae'r tâl y mae'n ofynnol i ni ei godi ar ardoll yn seiliedig ar yr arian parod sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly caiff cost wirioneddol y buddion ôl-gyflogaeth/ymddeoliad ei thynnu'n ôl allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Cafodd y trafodiadau canlynol eu gwneud yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn.

Mae buddion dewisol ar ôl ymddeol yn dilyn ymddeoliad cynnar yn drefniant â buddion wedi'u diffinio nas ariennir, a chydnabyddir rhwymedigaethau pan wneir dyfarniadau. Nid oes unrhyw asedau cynllunio wedi'u llunio i fodloni'r rhwymedigaethau pensiwn hyn.

Mae Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân yn gynllun â buddion wedi'u diffinio nas ariennir, sy'n golygu na ddelir unrhyw fuddsoddiadau i ariannu'r rhwymedigaethau. Delir y cyfraniadau a wneir gan y cyflogwr a'r cyflogeion, ar gyfradd a osodir gan Lywodraeth Cymru, mewn cyfrif cronfa bensiwn; codir tâl am y buddion a ddelir ar y cyfrif, ac mae unrhyw falans ar y cyfrif yn dod o Lywodraeth Cymru, neu yn daladwy iddi.

2016-17 Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol £000	2016-17 Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân £000	Trafodiadau'r Gronfa Gyffredinol Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – Costau'r Gwasanaethau	2017-18 Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol £000	2017-18 Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân £000
		Costau'r gwasanaethau, yn cynnwys:		
1,214	8,400	Cost y Gwasanaethau cyfredol	1,893	11,080
0	310	Cost Gwasanaethau yn y gorffennol	0	290
0	470	Trosglwyddiadau i Mewn	0	100
305	0	(Enillion)/colledion trwy gwtogiadau	0	0
0	0	(Enillion)/colledion trwy setliadau	0	0
34	0	Treuliau gweinyddol	35	0
		Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi:		
319	13,490	Traul llog net	323	12,200
1,872	**22,670**	**Y cyfanswm y codir tâl amdano ar y (Gwarged) a'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**	**2,251**	**23,670**
		Buddion ôl-gyflogaeth eraill y codir tâl amdanynt ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
		Ailfesuriad o rwymedigaeth y budd diffiniedig net, yn cynnwys:		
(7,803)	0	Yr enillion o asedau cynllunio (ac eithrio'r swm a gynhwysir yn y traul llog net)	(462)	0
(634)	(3,120)	Enillion a cholledion actiwaraidd – profiad	0	21,140
(491)	(9,840)	Enillion a cholledion actiwaraidd sy'n deillio o'r newidiadau i ragdybiaethau demograffig	0	(13,500)
11,667	83,110	Enillion a cholledion actiwaraidd sy'n deillio o'r newidiadau i ragdybiaethau ariannol	(2,603)	13,980
0	0	Symudiadau eraill yn y rhwymedigaeth/(ased)	0	0
2,739	**70,150**	**Y cyfanswm a godir ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Arall**	**(3,065)**	**21,620**
4,611	**92,820**	**Y cyfanswm a godir ar y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**	**(814)**	**45,290**
		Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn		
(1,872)	(22,670)	Gwrthdroi'r taliadau net y codir tâl amdanynt ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(2,251)	(23,670)
		Y Gwir Swm y codir tâl amdano ar Falans y Gronfa Gyffredinol ar gyfer pensiynau yn y flwyddyn:		
1,147		Cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r cynllun	1,014	
	13,490	Buddion ymddeoliad sy'n daladwy i bensiynwyr		13,990

2016-17			2017-18	
Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	**Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân**	**Asedau a Rhwymedigaethau Pensiynau a Gydnabyddir yn y Fantolen**	**Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol**	**Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân**
£000	**£000**		**£000**	**£000**
(57,974)	(461,880)	Gwerth presennol yr ymrwymiad diffiniedig	(57,586)	(493,180)
45,084	0	Gwerth teg yr asedau cynllunio	46,524	0
(12,890)	**(461,880)**	**(Rhwymedigaeth)/aset net sy'n deillio o ymrwymiad y buddion diffiniedig**	**(11,062)**	**(493,180)**

2016-17			2017-18	
Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	**Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân**	**Symudiad yng Ngwerth Asedau'r Cynllun**	**Y Cynllun Pensiwn Llywodra eth Leol**	**Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân**
£000	**£000**		**£000**	**£000**
35,638	0	Gwerth teg agoriadol asedau'r cynllun	45,084	0
1,290	0	Incwm llog	1,170	0
		Enillion/(colledion) ar sail ailfesuriad:		
7,803	0	- Yr enillion o asedau cynllunio, ac eithrio'r swm a gynhwysir yn nhraul y llog net	462	0
1,147	13,490	Cyfraniadau gan y cyflogwr	1,014	13,990
372	0	Cyfraniadau gan y cyflogeion i'r cynllun	389	0
(1,132)	(13,490)	Buddion/trosglwyddiadau a dalwyd	(1,560)	(13,990)
(34)	0	Treuliau gweinyddol	(35)	0
45,084	**0**	**Gwerth cau asedau'r cynllun**	**46,524**	**0**

2016-17			2017-18	
Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân	Symudiadau yng Ngwerth Teg Rhwymedigaethau'r Cynllun	Y Cynllun Pensiwn Llywodra eth Leol	Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân
£000	£000		£000	£000
(45,064)	(382,550)	Balans agoriadol ar 1 Ebrill	(57,974)	(461,880)
(1,214)	(8,400)	Cost y Gwasanaethau cyfredol	(1,893)	(11,080)
0	(470)	Trosglwyddiadau i Mewn	0	(100)
(1,609)	(13,490)	Cost llog	(1,493)	(12,200)
(372)	0	Cyfraniadau gan gyfranogwyr y cynllun	(389)	0
		Ailfesuriad o enillion a cholledion:		
634	3,120	– Enillion/(colledion) actiwaraidd – profiad	0	(21,140)
491	9,840	– Enillion/(colledion) actiwaraidd sy'n deillio o dybiaethau demograffig	0	13,500
(11,667)	(83,110)	– Enillion/(colledion) actiwaraidd sy'n deillio o dybiaethau ariannol	2,603	(13,980)
0	0	- Arall	0	0
0	(310)	Cost Gwasanaethau yn y gorffennol	0	(290)
(305)	0	Enillion/(colledion) trwy gwtogiadau	0	0
0	0	Symudiad Arall	0	0
1,132	13,490	Buddion/trosglwyddiadau a dalwyd	1,560	13,990
(57,974)	**(461,880)**	**Balans ar 31 Mawrth**	**(57,586)**	**(493,180)**

Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol – Asedau yn cynnwys:

Wedi'i ailddatgan* 2016-17 Wedi'i ddyfynnu	Heb ei ddyfynnu	Cyfansswm	Gwerth teg asedau'r cynllun	2017-18 Wedi'i ddyfynnu	Heb ei ddyfynnu	Cyfanswm
£000	**£000**	**£000**		**£000**	**£000**	**£000**
			Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod			
0	0	0	Offerynnau arian parod	0	0	0
271	0	271	Cyfrifon arian parod	140	0	140
0	90	90	Asedau cyfredol net	0	140	140
271	**90**	**361**	**Is-gyfanswm yr arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod**	**140**	**140**	**280**
			Ecwitïau			
11,091	0	11,091	Y Deyrnas Unedig – wedi'i ddyfynnu	9,444	0	9,444
0	9,828	9,828	Cronfeydd cyfunol tramor – heb eu dyfynnu	0	10,468	10,468
4,328	0	4,328	Yr Unol Daleithiau	4,652	0	4,652
225	0	225	Canada	233	0	233
1,488	0	1,488	Japan	1,582	0	1,582
0	1,353	1,353	Y Môr Tawel	0	1,210	1,210
0	3,426	3,426	Marchnadoedd datblygol	0	3,675	3,675
45	0	45	Cronfeydd cyfunol tramor – heb eu dyfynnu	0	0	0
0	0	0	Ewropeaidd ac eithrio'r Deyrnas Unedig	1,582	0	1,582
17,177	**14,607**	**31,784**	**Is-gyfanswm yr Ecwitïau**	**17,493**	**15,353**	**32,846**
			Bondiau			
4,373	0	4,373	Mynegai Llywodraeth y Deyrnas Unedig	4,559	0	4,559
0	4,373	4,373	Y Deyrnas Unedig, Corfforaethol	0	4,466	4,466
4,373	**4,373**	**8,746**	**Is-gyfanswm y Bondiau**	**4,559**	**4,466**	**9,025**
			Eiddo			
0	0	0	Y Deyrnas Unedig	0	0	0
0	0	0	Tramor – wedi'i ddyfynnu	0	0	0
0	0	0	Tramor	0	0	0
0	4,193	4,193	Cronfeydd Eiddo	0	4,373	4,373
0	**4,193**	**4,193**	**Is-gyfanswm yr Eiddo**	**0**	**4,373**	**4,373**
21,821	**23,263**	**45,084**	**Cyfanswm yr Asedau**	**22,192**	**24,332**	**46,524**

* Mae'r adroddiadau wedi cael eu diwygio ar gyfer cymaryddion 2016-17, yn unol â'r adroddiad diwygiedig a gafwyd gan Mercer.

Y sail ar gyfer Amcangyfrif Asedau a Rhwymedigaethau

Aseswyd y rhwymedigaethau ar sail actiwaraidd, gan ddefnyddio'r dull credydu uned ragamcanol, sef amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod, yn ddibynnol ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau, ac ati.

Amcangyfrifwyd y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan Mercer, sef cwmni o actiwariaid annibynnol, ac mae Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân wedi cael ei brisio gan Adran Actiwari'r Llywodraeth. Mae'r amcangyfrifon ar gyfer Cynllun Pensiwn Dyfed (y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol) yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun ar 1 Ebrill 2018.

Roedd y rhagdybiaethau perthnasol a ddefnyddiwyd gan yr actiwari fel a ganlyn:

2016-17	Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	2017-18
	Rhagdybiaethau o ran marwolaethau	
	Hirhoedledd ar adeg ymddeol ar gyfer pensiynwyr cyfredol	
22.8	Dynion	22.9
25.5	Menywod	25.6
	Hirhoedledd ar adeg ymddeol ar gyfer pensiynwyr yn y dyfodol	
25.0	Dynion	25.1
27.8	Menywod	27.9
	Rhagdybiaethau eraill	
2.3%	Cyfradd chwyddiant	2.1%
3.8%	Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	3.6%
2.3%	Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	2.2%
2.6%	Cyfradd ar gyfer rhwymedigaethau'r cynllun disgowntio	2.7%

2016-17	Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân	2017-18
	Rhagdybiaethau o ran marwolaethau	
	Hirhoedledd ar adeg ymddeol ar gyfer pensiynwyr cyfredol	
22.4	Dynion	21.9
22.4	Menywod	21.9
	Hirhoedledd ar adeg ymddeol ar gyfer pensiynwyr yn y dyfodol	
24.7	Dynion	23.9
24.7	Menywod	23.9
	Rhagdybiaethau eraill	
2.4%	Cyfradd chwyddiant	2.3%
4.4%	Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	4.3%
2.4%	Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	2.3%
2.7%	Cyfradd ar gyfer rhwymedigaethau'r cynllun disgowntio	2.6%

Hyd cyfartalog pwysol amcangyfrifedig ymrwymiad y buddion wedi'u diffinio yw 18 mlynedd ar gyfer Cynllun y Diffoddwyr Tân, ac 20 mlynedd ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Mae'r amcangyfrif o ymrwymiad y buddion wedi'u diffinio yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd a nodir yn y tabl uchod. Mae'r dadansoddiadau o'r sensitifrwydd, a welir isod, wedi'u pennu yn seiliedig ar fod newidiadau rhesymol bosibl yn digwydd i'r rhagdybiaethau ar ddiwedd y cyfnod adrodd, ac yn tybio, yn achos pob newid, fod y rhagdybiaeth a ddadansoddwyd yn newid tra bo'r holl ragdybiaethau eraill yn parhau'n ddigyfnewid. Er enghraifft, mae'r rhagdybiaethau o ran hirhoedledd yn tybio bod disgwyliad oes yn codi neu'n disgyn ar gyfer dynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a bydd newidiadau o ran rhai rhagdybiaethau, o bosibl, yn rhyng-gysylltiedig. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad o sensitifrwydd wedi dilyn y polisïau cyfrifyddu ar gyfer y cynllun, h.y. ar sail actiwaraidd, gan ddefnyddio'r dull credydu uned ragamcanol. Nid oedd y dulliau na'r mathau o ragdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad o sensitifrwydd isod wedi newid o gymharu â'r rheiny a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

Effaith y rhagdybiaethau ar ymrwymiad – y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

	Fel yr Adroddir	Cynnydd o 0.1% yn y Gyfradd Ddisgowntio	Cynnydd o 0.1% mewn Chwyddiant	Cynnydd o 0.1% mewn Twf Cyflogau	Cynnydd o flwyddyn mewn Disgwyliad Oes
	£000	**£000**	**£000**	**£000**	**£000**
Rhwymedigaethau	(57,586)	(56,436)	(58,758)	(57,836)	(58,698)
Asedau	46,524	46,524	46,524	46,524	46,524
(Diffyg)/Gwarged	(11,062)	(9,912)	(12,234)	(11,312)	(12,174)
Cost Rhagamcanol y Gwasanaeth ar gyfer y Flwyddyn Ddilynol	1,745	1,690	1,803	1,745	1,783
Cost Rhagamcanol y Llog Net ar gyfer y Flwyddyn Ddilynol	286	264	318	293	317

Effaith y rhagdybiaethau ar ymrwymiad – Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân

	Fel yr Adroddir	Gostyngiad o 0.5% yn y Gyfradd Ddisgowntio ar y Rhwymedigaethau	Cynnydd o 0.5% mewn Cyflogau	Cynnydd o flwyddyn mewn Disgwyliad Oes	Cynnydd o 0.5% mewn Pensiynau	Ymddeol yn Gynt na'r Disgwyl – blwyddyn yn gynt
	£000	**£000**	**£000**	**£000**	**£000**	**£000**
Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân	(493,180)	(448,180)	(499,180)	(506,180)	(528,180)	(493,180)

Yr Effaith ar Lifoedd Arian yr Awdurdod

Rydym yn cydnabod cost buddion ymddeoliad yng nghost y gwasanaethau yr adroddir amdanynt, pan fyddant yn cael eu hennill gan y cyflogeion, yn hytrach na phan gaiff y buddion eu talu yn y pen draw ar ffurf pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae'n ofynnol i ni ei godi ar ein Hawdurdodau Cyfansoddol yn seiliedig ar yr arian parod sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly caiff cost wirioneddol y buddion ôl-gyflogaeth/ymddeoliad ei thynnu'n ôl allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Cafodd y trafodiadau yn y tabl blaenorol eu gwneud yn y Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac ym Malans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn.

Mae'r tabl uchod yn dangos y swm a gynhwysir yn y Fantolen sy'n deillio o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynlluniau o ran buddion wedi'u diffinio.

Nodyn 31 – Natur a Maint y Risgiau sy'n deillio o Offerynnau Ariannol

Mae gweithgarwch yr Awdurdod yn golygu ei fod yn agored i amrywiaeth o risgiau ariannol:

- Risgiau credyd – y posibilrwydd y gallai partïon eraill fethu talu symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod.
- Risgiau hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod gyllid i fodloni ei ymrwymiadau i wneud taliadau.
- Risgiau o ran y farchnad – y posibilrwydd o golled ariannol i'r Awdurdod o ganlyniad i newidiadau o ran mesurau tebyg i'r gyfradd llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

Mae rhaglen rheoli risgiau gyffredinol yr Awdurdod yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy'r marchnadoedd ariannol, ac yn ceisio lleihau'r effeithiau andwyol posibl ar yr adnoddau sydd ar gael i ariannu'r gwasanaethau. Cynhelir gweithgareddau rheoli risgiau ariannol yn unol â pholisïau a gymeradwywyd gan yr Awdurdod yn Strategaeth Rheoli Flynyddol y Trysorlys. Mae'r Awdurdod yn darparu egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risgiau cyffredinol, yn ogystal â chanllawiau ysgrifenedig sy'n ymwneud â meysydd penodol, er enghraifft risgiau o ran cyfraddau llog, credyd a buddsoddi arian dros ben.

Risgiau Credyd

Mae risgiau credyd yn deillio o adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol; mae gwerth cynnig credyd i gwsmeriaid yr Awdurdod yn isel, ac nid ystyrir hyn yn risg.

Sicrheir bod y risg mor fach â phosibl trwy'r strategaeth Buddsoddi Blynyddol, sy'n ei gwneud yn ofynnol na chaiff arian ei adneuo gyda sefydliadau ariannol oni bai eu bod yn bodloni meini prawf credyd penodol. Mae'r symiau a fuddsoddir yn gyfyngedig i symiau darbodus a fforddiadwy, fel yr amlinellir yn y strategaeth a gymeradwywyd.

Y strategaeth bresennol yw buddsoddi'n fewnol, cyn belled ag y bo modd, gan felly leihau'r angen i fenthyca, a lleihau gwarged yr arian parod sydd ar gael i'w fuddsoddi, yn ogystal â'r cyfnodau y mae'r gwargedion hynny ar gael.

Mae'r Awdurdod yn fwyaf agored i risgiau credyd mewn perthynas â'i fuddsoddiadau gyda'i fanc. Mae profiad diweddar wedi dangos mai yn anaml y mae endidau o'r fath yn methu bodloni eu hymrwymiadau. Mae yna risg o fethu adfer yr arian yn gysylltiedig â holl adneuon yr Awdurdod, ond nid oedd unrhyw dystiolaeth ar 31 Mawrth 2018 fod hyn yn debygol o grisialu.

Risgiau Hylifedd

Mae'r Awdurdod yn monitro balans ei arian parod er mwyn sicrhau bod arian parod ar gael yn ôl yr angen. Os bydd symudiadau annisgwyl yn digwydd, bydd yr Awdurdod yn gallu cyrchu benthyciadau yn rhwydd gan Swyddfa Rheoli Dyled y Deyrnas Unedig. Nid oes yna risg sylweddol na fydd yn gallu sicrhau cyllid i fodloni ei ymrwymiadau o dan offerynnau ariannol. Yn lle hynny, y risg yw y bydd yr Awdurdod yn rhwym i atgyflenwi cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fydd y cyfraddau llog yn anffafriol. Y strategaeth yw sicrhau bod benthyciadau yn aeddfedu o fewn y terfynau cymeradwy a ddangosir yn y tabl isod, a hynny trwy gyfuniad o gynllunio'n ofalus ar gyfer y benthyciadau newydd a godir, a gwneud ad-daliadau cynnar (lle y bo'n ddarbodus gwneud hynny). Mae dadansoddiad o aeddfedrwydd y rhwymedigaethau ariannol fel a ganlyn:

	Terfynau isaf a gymeradwywyd	Terfynau uchaf a gymeradwywyd	Gwirioneddol 31 Mawrth 2017	% 31 Mawrth 2017	Gwirioneddol 31 Mawrth 2018
			£000		£000
Llai na blwyddyn	0%	20%	382	2%	470
Rhwng 1 a 2 flynedd	0%	20%	470	3%	1,321
Rhwng 2 a 5 mlynedd	0%	50%	1,786	10%	618
Rhwng 5 a 10 mlynedd	0%	75%	2,808	17%	2,655
Dros 10 mlynedd	25%	90%	11,465	68%	11,465
Cyfanswm			16,911	100%	16,529

Risgiau o ran y Farchnad

Risgiau o ran y Gyfradd Llog

Mae'r Awdurdod yn agored i risgiau yn nhermau'r modd y mae'n dod i gysylltiad â symudiadau yn y gyfradd llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar yr Awdurdod. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effeithiau canlynol:

- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg rhwymedigaethau'r benthyciadau yn disgyn
- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiadwy – bydd cost y llog y codir tâl amdano ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn codi
- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiadwy – bydd incwm y llog a gredydir i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn codi
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau yn disgyn.

O ganlyniad i weithgarwch benthyca'r Awdurdod a lefelau ei wargedion arian parod, ynghyd â'r cyfnod cyfyngedig o ran dal y gwargedion, mae cyfleoedd i fenthyca a buddsoddi yn gyfyngedig. Ar y cyfan, gwneir benthyciadau ar gyfraddau llog sefydlog, a buddsoddiadau ar gyfraddau llog amrywiadwy.

Ni chaff benthyciadau eu cario ar werth teg, felly ni fyddai enillion neu golledion dibwys ar fenthyciadau ar gyfradd sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau i'r llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau ar gyfradd amrywiadwy yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans y Gronfa Gyffredinol.

Risgiau o ran Prisiau

Nid yw'r Awdurdod yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti, ac nid yw'n agored i risgiau o ran prisiau.

Risgiau o ran y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau ariannol a ddelir ar ffurf arian cyfred tramor, ac felly nid yw'n agored i golledion sy'n deillio o symudiadau yn y cyfraddau cyfnewid.

Nodyn 32 – Rhwymedigaeth Amodol

Ym mis Hydref 2018, daeth penderfyniad yr Ombwdsmon Pensiynau i law ynghylch dwy gŵyn a gofnodwyd yn 2016. Roedd y cwynion yn ymwneud â thriniaeth lwfansau a oedd yn gweithredu yn rhan o'r Gwasanaeth, a ph'un a ddylai'r rheiny fod yn bensiynadwy, ai peidio. Er bod y cwynion yn berthnasol i ddau gyflogai, roeddent yn effeithio ar bob cyflogai a oedd yn gweithio ac yn cael y lwfansau hynny.

Pennodd yr Ombwdsmon Pensiynau fod dau o'r pedwar lwfans yn bensiynadwy, ac nad oedd y ddau arall. Ers y Penderfyniad, mae'r Gwasanaeth wedi cyflwyno Apêl i'r Uchel Lys yn unol â Phenderfyniad yr Ombwdsman ac wedi cynnwys cais i ohirio ei gyfarwyddiadau. Mae'r Undeb Llafur hefyd wedi cyflwyno Apêl. Hyd nes y bydd yr Apeliadau wedi dod i ben, nid oes modd mesur unrhyw ymrwymiad posibl mewn ffordd ddibynadwy, na gwybod chwaith a fydd all-lif o adnoddau yn ofynnol.

CRONFA BENSIWN Y DIFFODDWYR TÂN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2018

2016-17 £000		2017-18 £000
	Cyfraniadau sy'n Dderbyniadwy:	
	Cyflogwr:	
(3,290)	– Arferol	(3,241)
(469)	– Ymddeoliadau cynnar (salwch)	(484)
(2,582)	– Aelodau	(2,519)
(6,341)		(6,244)
(467)	Trosglwyddiadau unigol o gynlluniau eraill	(109)
(6,808)		**(6,353)**
	Buddion sy'n Daladwy:	
10,774	– Pensiwn	10,752
2,422	– Cyfnewidiadau a buddion cyfandaliadau ymddeoliad	3,203
314	– Arall *	0
0	– Cyfandaliad marwolaeth	31
13,510		13,986
	Taliadau i ymadawyr ac o ganlyniad iddynt:	
0	– Trosglwyddiadau unigol i gynlluniau eraill	0
13,510		**13,986**
6,702	Diffyg ar gyfer grantiau'r flwyddyn flaenorol sy'n dderbyniadwy gan Lywodraeth Cymru	7,633
(314)	Grant Gwyliau Cyfraniad Pensiwn 18-20 *	0
(6,388)	Grant ategol Derbyniadwy gan Lywodraeth Cymru	(7,633)
0	**Y swm net sy'n daladwy/dderbyniadwy ar gyfer y flwyddyn**	**0**

DATGANIADAU O ASEDAU NET AR 31 MAWRTH 2018

2016-17 £000		2017-18 £000
	Asedau Cyfredol:	
114	Y swm sy'n daladwy gan y Gronfa Gyffredinol	0
2,448	Y swm sy'n daladwy gan Lywodraeth Cymru	911
2,562	**Cyfanswm yr Asedau Cyfredol**	**911**
	Rhwymedigaethau Cyfredol:	
(2,448)	Y swm sy'n daladwy i'r Gronfa Gyffredinol	(911)
0	Y swm sy'n daladwy i Lywodraeth Cymru	0
(114)	Credydwr Byrdymor	0
(2,562)	**Cyfanswm y Rhwymedigaethau Cyfredol**	**(911)**

* Mewn perthynas â ffigurau 2016-17 – daeth darpariaeth 'cyfraniad gwyliau' y Pensiynau i rym ar 31 Rhagfyr 2016. O dan delerau blaenorol cynllun 1992, roedd yn ofynnol i ddiffoddwyr tân a oedd yn aelodau o'r cynllun hwnnw dalu cyfraniadau pensiwn hyd nes y byddent yn 50 mlwydd oed. Fodd bynnag, ni allai eu pensiynau ond adlewyrchu uchafswm o 30 mlynedd o wasanaeth. Roedd y rheiny a ymunodd â'r Gwasanaeth Tân pan oeddent rhwng 18 ac 20 mlwydd oed, ac a gronnodd 30 mlynedd o wasanaeth pensiynadwy, yn gorfod parhau i dalu cyfraniadau hyd nes iddynt gyrraedd 50 mlwydd oed, er na allent gronni unrhyw fuddion pensiwn pellach yn gyfnewid amdanynt.

Mae 'Gorchymyn Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân (Cymru) (Diwygio a Darpariaethau Trosiannol) 2016' wedi diwygio cynllun 1992 trwy weithredu Pensiwn 'cyfraniad gwyliau' ar gyfer aelodau'r cynllun a gronnodd yr uchafswm o 30 mlynedd o wasanaeth pensiynadwy cyn iddynt droi'n 50 mlwydd oed. Mae hyn yn berthnasol o'r adeg y cronnir uchafswm y gwasanaeth pensiynadwy yn y cynllun hyd nes y bydd yr aelod yn dathlu ei ben-blwydd yn 50 oed. Ni ddylid talu unrhyw gyfraniadau gan weithwyr yn ystod y cyfnod hwn, a rhaid ad-dalu unrhyw gyfraniadau o'r fath a dalwyd yn barod ar ôl 1 Rhagfyr 2006, a hynny gyda llog. Mae Llywodraeth Cymru wedi bodloni'r gost o wneud hynny, ac fe'i cynhwysir o dan 'Taliadau Eraill' yn y Buddion sy'n Daladwy gan y gronfa uchod. Cafwyd cyllid gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â'r ddarpariaeth 'cyfraniad gwyliau' hon yn ystod y flwyddyn, a hynny ar wahân i'r grant Pensiwn 'ategol'.

NODIADAU I GYFRIF CRONFA BENSIWN Y DIFFODDWYR TÂN

Sefydlwyd y Gronfa ar 1 Ebrill 2007, ac mae'n cynnwys cynlluniau pensiwn 1992, 2006 a 2015, ynghyd â Chynllun Pensiwn Diwygiedig y Diffoddwyr Tân, ac fe'i gweinyddir gan yr Awdurdod. Cyflwynodd cynllun 2015 gyfraddau cyfraniadau newydd ar gyfer cyflogwyr a chyflogeion fel ei gilydd, ynghyd â gostyngiad o ran y buddion pensiwn. Bydd aelodau o gynlluniau 1992 a 2006, nad ydynt yn bodloni'r meini prawf rhagnodedig, yn trosglwyddo i gynllun 2015 o dan drefniant tapr. Ar 1 Ebrill 2016, cyflwynwyd y Cynllun Pensiwn Diwygiedig a ddargedwir, a hynny yn ychwanegol at y cynlluniau gwreiddiol yn 1992, 2006 a 2015. Roedd y cynllun yn caniatáu i unigolion, a gyflogwyd fel aelodau o staff ar alwad rhwng y blynyddoedd 2000 a 2006, i brynu gwasanaeth yn ôl. Pe bai'r unigolion yn parhau i fod yn gyflogeion, yna gallent fanteisio ar y Cynllun Pensiwn Diwygiedig a ddargedwir, sy'n cynnig yr un cyfraddau o ran cyfraniad â chynllun 1992.

Telir cyfraniadau'r cyflogeion a'r cyflogwr i'r Gronfa, a gwneir taliadau ohoni i'r pensiynwyr. Mae lefelau cyfraniadau'r cyflogeion a'r cyflogwr yn seiliedig ar ganrannau cyflog pensiynadwy a osodir yn genedlaethol gan Lywodraeth Cymru, ac maent yn destun ailbrisiadau tair blynedd gan Adran Actiwari'r Llywodraeth. Ni chaiff y cynllun ei ariannu, nid oes iddo unrhyw asedau buddsoddi, a thelir unrhyw wahaniaeth rhwng y buddion sy'n daladwy a'r cyfraniadau sy'n dderbyniadwy trwy Grantiau Ategol gan Lywodraeth Cymru.

Mae trosglwyddiadau i mewn i'r cynllun yn drosglwyddiadau o fuddion pensiwn o gynllun pensiwn arall ar gyfer cyflogeion newydd neu gyflogeion presennol, ac mae trosglwyddiadau allan yn drosglwyddiadau o fuddion ar gyfer cyflogeion sydd wedi gadael yr Awdurdod ac sydd wedi ymuno â chynllun pensiwn arall.

Yr Awdurdod sy'n gyfrifol am dalu cyfraniadau'r cyflogwr i mewn i'r gronfa, a'r costau hyn a nodir yn y cyfrifon ar gyfer yr Awdurdod.

Ar ddechrau'r flwyddyn ariannol, gwneir asesiad o swm y Grant Ategol sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru, a thelir 80% o'r amcangyfrif yn ychwanegol at y gwarged/diffyg (ased/rhwymedigaeth) sy'n daladwy/dderbyniadwy o'r flwyddyn flaenorol. Telir hyn ym mis Gorffennaf bob blwyddyn. Fel y cyfryw, caiff unrhyw ased/rhwymedigaeth ar y Gronfa

Bensiwn eu cyfateb gan werth cyfatebol ar fantolen yr Awdurdod. Roedd yr amcangyfrif ar gyfer 2017-18 yn cynnwys asesiad o nifer y diffoddwyr tân a fyddai'n ymddeol yn ystod y flwyddyn, yn seiliedig ar oedran a nifer y blynyddoedd o wasanaeth; o hyn gellir amcangyfrif y taliadau cyfnewid a fyddai'n daladwy, ynghyd â'r taliadau pensiwn ychwanegol.
Mae'r polisïau cyfrifyddu a fabwysiadwyd ar gyfer creu Cyfrif y Gronfa Bensiwn yn cyd-fynd â'r arfer a argymhellir, ac yn dilyn yr arferion hynny sy'n berthnasol i ddatganiadau sylfaenol yr Awdurdod.

Nodyn Ychwanegol i Gyfrif Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân

Daeth Gorchymyn Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân (Cymru) (Diwygio) 2014 i rym ar 31 Rhagfyr 2014, a'r dyddiad dod i rym oedd 1 Gorffennaf 2013. Roedd y Gorchymyn yn cynnwys diwygiad i'r rheoliadau pensiwn a roddodd bwerau newydd i'r Awdurdod gyflwyno lwfansau penodol dros dro a chyfraniadau pensiynadwy o dan drefniant Buddion Pensiwn Ychwanegol. Yn ystod mis Tachwedd 2017, daeth yn amlwg nad oedd Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru wedi gweithredu'r Gorchymyn a bod lwfansau dros dro wedi'u trin yn unol â'r rheoliadau blaenorol. Ar 11 Rhagfyr 2017, cymeradwyodd yr Awdurdod adroddiad i weithredu gofynion y Gorchymyn. Mae yna ymgynghoriad yn parhau gyda'r cyrff cynrychioliadol priodol ynghylch y dyddiad gweithredu arfaethedig a chymhwysiad ôl-weithredol y polisi, lle bo hynny'n briodol. O ganlyniad i'r oedi wrth weithredu'r Gorchymyn, mae nifer bach o unigolion sy'n ymddeol wedi cael setliadau pensiwn nad ydynt yn unol â'r rheoliadau perthnasol. Er bod yr Awdurdod yn fodlon nad yw'r symiau'n berthnasol, mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i fynd i'r afael ag unrhyw faterion gweddilliol sy'n ymwneud â chyfreithlondeb a chyllid y taliadau hyn, ac i gytuno ar unrhyw gamau adfer angenrheidiol.

Cyfraddau Cyfraniadau

O dan Reoliadau Pensiwn y Diffoddwyr Tân, roedd cyfradd cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfer cynllun 2015 yn 14.3% o'r cyflog pensiynadwy, ac roedd cyfraddau'r cyflogeion yn unol â bandiau'r cyflog pensiynadwy y manylir arnynt isod:

Band Cyflog Pensiynadwy	**% Cyfradd Cyfraniadau 2017-18**
Hyd at ac yn cynnwys £27,543	10.5
Mwy na £27,543 a hyd at £51,005, yn gynwysedig	12.7
Mwy na £51,005 a hyd at £142,500, yn gynwysedig	13.5
Mwy na £142,500	14.5

Ar gyfer cynllun 2006, roedd cyfraniadau'r cyflogwr yn 16.8% o'r cyflog pensiynadwy, ac roedd cyfraddau'r cyflogeion yn unol â bandiau'r cyflog pensiynadwy y manylir arnynt isod:

Band Cyflog Pensiynadwy	**% Cyfradd Cyfraniadau 2017-18**
Hyd at ac yn cynnwys £15,454	8.5
Mwy na £15,454 a hyd at £21,636, yn gynwysedig	9.4
Mwy na £21,636 a hyd at £30,909, yn gynwysedig	10.4
Mwy na £30,909 a hyd at £41,212, yn gynwysedig	10.9
Mwy na £41,212 a hyd at £51,515, yn gynwysedig	11.2
Mwy na £51,515 a hyd at £61,818, yn gynwysedig	11.3
Mwy na £61,818 a hyd at £103,030, yn gynwysedig	11.7
Mwy na £103,030 a hyd at £123,636, yn gynwysedig	12.1
Mwy na £123,636	12.5

Ar gyfer cynllun 1992 a'r cynlluniau Diwygiedig, roedd cyfradd cyfraniadau'r cyflogwr yn 25.5% o'r cyflog pensiynadwy, ac roedd cyfraddau'r cyflogeion yn unol â bandiau'r cyflog pensiynadwy y manylir arnynt isod:

Band Cyflog Pensiynadwy	**% Cyfradd Cyfraniadau 2017-18**
Hyd at ac yn cynnwys £15,454	11.0
Mwy na £15,454 a hyd at £21,636, yn gynwysedig	12.2
Mwy na £21,636 a hyd at £30,909, yn gynwysedig	14.2
Mwy na £30,909 a hyd at £41,212, yn gynwysedig	14.7
Mwy na £41,212 a hyd at £51,515, yn gynwysedig	15.2
Mwy na £51,515 a hyd at £61,818, yn gynwysedig	15.5
Mwy na £61,818 a hyd at £103,030, yn gynwysedig	16.0
Mwy na £103,030 a hyd at £123,636, yn gynwysedig	16.5
Mwy na £123,636	17.0

Nid yw Cyfrif Cronfa Bensiwn y Diffoddwyr Tân yn gwneud cyfrif am rwymedigaethau ar gyfer pensiynau a buddion eraill ar ôl diwedd y cyfnod, gan mai cyfrifoldeb yr Awdurdod yw hyn. Mae manylion ymrwymiadau hirdymor y pensiynau i'w gweld yn Nodyn 30 i'r datganiadau ariannol craidd (£493.180 miliwn ar 31 Mawrth 2018 a £461.880 miliwn ar 31 Mawrth 2017).

Rhestr o Dermau a Ddefnyddir yn y Datganiad o Gyfrifon

ADDASIAD Y FLWYDDYN FLAENOROL
Addasiadau perthnasol sy'n gysylltiedig â blynyddoedd blaenorol, ac sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifyddu neu o gywiro cyfeiliornadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol nac addasiadau i amcangyfrifon cyfrifyddu a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

AMHARIAD
Gostyngiad yng ngwerth ased anghyfredol i werth sy'n is na'i swm adferadwy, sef yr uchaf o werth teg yr ased llai'r costau o'i werthu a'i werth mewn defnydd.

ARCHWILIAD O GYFRIFON
Archwiliad annibynnol o faterion ariannol yr Awdurdod.

ARIANNU CYFALAF
Cyllid a godir i dalu am wariant cyfalaf. Mae yna amrywiaeth o ddulliau ar gael i ariannu gwariant cyfalaf, gan gynnwys benthyca, lesio, ariannu refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd refeniw wrth gefn refeniw, a chronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi.

ASED
Eitem sydd o werth i'r Awdurdod mewn termau ariannol. Caiff asedau eu categoreiddio'n rhai cyfredol neu anghyfredol:

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu'n colli ei werth materol ym mhen y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae ased anghyfredol yn darparu buddion i'r Awdurdod ac i'r gwasanaethau y mae'n eu darparu am gyfnod o fwy na blwyddyn, a gall fod yn ddiriaethol, e.e. gorsaf dân; neu'n anniriaethol, e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU ANNIRIAETHOL
Gellir diffinio eitem anniriaethol (heb fod yn gorfforol) yn ased y mae'r mynediad at fuddion economaidd y dyfodol y mae'n eu cynrychioli yn cael eu rheoli gan yr endid sy'n adrodd. Mae asedau anniriaethol yr Awdurdod yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU DIGWYDDIADOL
Mae ased digwyddiadol yn ased posibl sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth ond yn cael eu cadarnhau gan un neu ragor o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt o dan reolaeth lwyr yr Awdurdod.

ASEDAU GWEITHREDOL
Asedau anghyfredol a ddelir ac a feddiennir neu a ddefnyddir gan yr Awdurdod wrth iddo roi ei strategaeth ar waith ac wrth iddo gyflawni'r gwasanaethau hynny, y mae ganddo gyfrifoldeb statudol neu ddewisol amdanynt.

ASEDAU SEILWAITH
Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Awdurdod na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, lle nad yw gwariant yn adferadwy ond trwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Un enghraifft yw hydrantau.

BENTHYCA
Defnyddio arian parod a ddarperir gan barti arall i dalu am wariant, a hynny ar sail cytundeb i ad-dalu'r arian parod yn y dyfodol; fel arfer, codir tâl llog yn ychwanegol at y swm gwreiddiol.

BUDDION YMDDEOL
Pob math o ystyriaeth a roddir gan yr Awdurdod yn gyfnewid am wasanaethau a ddarperir gan gyflogeion, ac sy'n daladwy ar ôl i'r gyflogaeth ddod i ben.

BUDDION YN ÔL DISGRESIWN (PENSIYNAU)
Buddion ymddeol, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gontractiol nac adeiladol i'w dyfarnu, ac fe'u dyfernir o dan bwerau yn ôl disgresiwn yr Awdurdod, er enghraifft Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau yn ôl Disgresiwn) 1996.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)
Gwneir cyfrif o fuddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae hefyd yn ofynnol i awdurdodau ddatgelu'r gyfran y gellir ei phriodoli o asedau'r cynllun pensiwn, sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau sylfaenol, a hynny yn rhan o'r gofynion datgelu sy'n berthnasol i fuddion ymddeol.

BWRDD BENTHYCIADAU GWAITH CYHOEDDUS (PWLB)
Asiantaeth y Llywodraeth Ganolog sy'n darparu benthyciadau am flwyddyn neu ragor i awdurdodau ar gyfraddau llog nad ydynt ond ychydig yn uwch na'r rheiny y gall y llywodraeth eu benthyca ei hun.

CIPFA
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth.

CONTRACT HIRDYMOR
Contract a wnaed ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased unigol sylweddol neu ddarparu gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn gyfystyr ag un prosiect), lle mae'r amser a gymerir i gwblhau'r contract, i raddau helaeth, yn golygu bod gweithgarwch y contract yn perthyn i fwy nag un cyfnod cyfrifyddu.

COST GWASANAETHAU YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)
Yn achos cynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio, mae'r cynnydd yng ngwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun yn ymwneud â gwasanaeth cyflogai mewn cyfnodau blaenorol sy'n codi yn y cyfnod cyfredol, a hynny o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddion ymddeol.

COST LLOG (PENSIYNAU)
Ar gyfer cynllun â buddion wedi'u diffinio, y cynnydd disgwyliedig yn ystod cyfnod gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun am fod y buddion un cyfnod yn nes at gael eu setlo.

COST Y GWASANAETHAU CYFREDOL (PENSIYNAU)
Y cynnydd yng ngwerth presennol rhwymedigaethau cynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth cyflogeion yn y cyfnod cyfredol.

CREDYDWR
Y swm sy'n ddyledus gan yr Awdurdod ar gyfer gwaith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a roddwyd o fewn y cyfnod cyfrifyddu, ond na thalwyd taliad ar eu cyfer erbyn diwedd y cyfnod cyfrifyddu hwnnw.

CRONFEYDD WRTH GEFN
Croniad o wargedion, diffygion a dyraniadau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael, a gellir eu gwario neu eu clustnodi yn ôl disgresiwn yr Awdurdod. Ni ellir defnyddio rhai cronfeydd wrth gefn cyfalaf, e.e. Cyfrif Addasu'r Cyfalaf, i fodloni'r gwariant cyfredol.

CRONIADAU
Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod incwm a gwariant refeniw a chyfalaf a enillwyd, neu yr aed iddynt, yn ystod y flwyddyn ariannol, ond nad oedd y taliad gwirioneddol wedi dod i law, neu nad oedd wedi cael ei dalu, ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL
Yr holl symiau a dalwyd i gyflogai, neu sy'n daladwy iddo, y symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyhyd ag y gellir codi tâl am y symiau hynny ar dreth incwm y Deyrnas Unedig), a gwerth ariannol unrhyw fuddion eraill. Symiau nad oeddent ar ffurf arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn eithriedig.

CYFNOD CYFRIFYDDU
Y cyfnod o amser a gwmpesir gan y cyfrifon; fel arfer, cyfnod o ddeuddeng mis sy'n dechrau ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifyddu yw dyddiad y Fantolen.

CYLLIDEB
Y rhagolwg o wariant refeniw net a chyfalaf dros y cyfnod cyfrifyddu.

CYNLLUN PENSIWN Â BUDDION WEDI'U DIFFINIO
Cynlluniau pensiwn lle mae'r buddion a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a delir, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

DARPARIAETH
Swm a neilltuir yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion yn y dyfodol, sy'n sicr neu'n debygol iawn o ddigwydd, ond bod eu symiau neu eu dyddiadau yn amhenodol.

DARPARIAETH ISAFSWM REFENIW
Yr isafswm y mae'n rhaid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan yr Awdurdod.

DATGANIAD O INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR
Cyfrif yr Awdurdod sy'n adrodd am y gost net ar gyfer blwyddyn y swyddogaethau y mae'n gyfrifol amdanynt, ac sy'n arddangos y modd y mae'r gost honno wedi cael ei hariannu o braeseptau, grantiau ac incwm arall.

DERBYNIADAU CYFALAF
Yr elw o waredu tir ac asedau anghyfredol eraill. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd, a hynny o fewn rheolau a bennir gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i ariannu gwariant refeniw.

DIBRISIANT
Mesur o ran cost traul, defnydd neu ostyngiad arall yn oes economaidd ddefnyddiol ased anghyfredol yr Awdurdod yn ystod y cyfnod cyfrifyddu, pa un a yw'n deillio o ddefnydd, treigl amser neu ddarfodiad, a hynny naill ai trwy newidiadau ym maes technoleg neu newidiadau eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN
Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, yn rhai ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad y rhoddir awdurdod i'r Datganiad o Gyfrifon gael ei gyhoeddi.

DYLEDWR
Y swm sy'n ddyledus i'r Awdurdod am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a roddwyd o fewn y cyfnod cyfrifyddu, ond na chafwyd taliad amdanynt erbyn diwedd y cyfnod cyfrifyddu hwnnw.

ECWITI
Gwerth cyfanswm asedau'r Awdurdod llai cyfanswm y rhwymedigaethau.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARAIDD
Yn achos cynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio, mae'r rhain yn cynnwys y newidiadau mewn gwargedion neu ddiffygion actiwaraidd sy'n codi oherwydd:

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau actiwaraidd a wnaed ar gyfer y prisiad diwethaf (enillion a cholledion yn ymwneud â phrofiad); neu
- Bod y rhagdybiaethau actiwaraidd wedi newid.

ENILLION DISGWYLIEDIG O ASEDAU PENSIWN
Yn achos cynllun â buddion wedi'u diffinio a ariennir, dyma'r gyfradd gyfartalog o enillion, gan gynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond net o dreuliau'r cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes yr ymrwymiad cysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

GRANTIAU'R LLYWODRAETH
Grantiau gan y llywodraeth naill ai ar gyfer gwariant refeniw neu gyfalaf, a hynny yn ôl y galw am gydymffurfiaeth yn y gorffennol neu yn y dyfodol ag amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgarwch yr Awdurdod. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun penodol, neu gallant gefnogi gwariant refeniw yr Awdurdod yn gyffredinol.

GWARIANT CYFALAF
Gwariant a ddefnyddir i gaffael ased anghyfredol, a gaiff ei ddefnyddio i ddarparu gwasanaethau y tu hwnt i'r cyfnod cyfrifyddu cyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at werth ased anghyfredol presennol, yn hytrach na'i gynnal yn unig.

GWARIANT REFENIW
Y treuliau dyddiol o ddarparu gwasanaethau.

GWERTH NET AR BAPUR
Swm yr asedau anghyfredol a gynhwysir yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu eu gwerth cyfredol llai y symiau cronnus sy'n darparu ar gyfer dibrisiant.

GWERTH TEG
Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodiad hyd braich.

LESOEDD CYLLID
Les sy'n trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a gwobrau i'r lesddeiliad o ran perchnogaeth ased anghyfredol.

MANTOLEN
Datganiad o'r asedau, y rhwymedigaethau a'r balansau eraill a gofnodwyd ar ddiwedd y cyfnod cyfrifyddu.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL
Y cyfnod y bydd yr Awdurdod yn cael buddion o'r defnydd o ased anghyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Ceir diffiniad manwl o bartïon cysylltiedig yn IAS 24. I ddibenion yr Awdurdod, ystyrir bod partïon cysylltiedig yn cynnwys aelodau'r Awdurdod, y Prif Weithredwr, ei Gyfarwyddwyr, ynghyd ag aelodau agos eu teuluoedd ac aelodau yn y cartref.

POLISÏAU CYFRIFYDDU
Mae'r rhain yn pennu polisïau a gweithdrefnau a ddefnyddir gan yr Awdurdod i baratoi ei Ddatganiadau Ariannol, gan gynnwys dulliau, systemau mesur a gweithdrefnau ar gyfer cyflwyno datgeliadau.

PRYDLES WEITHREDOL
Les lle mae perchnogaeth yr ased anghyfredol yn parhau gyda'r lesddeiliad.

RHWYMEDIGAETH
Rhwymedigaeth yw lle mae ar yr Awdurdod daliad i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn daladwy, neu y gellid ei alw yn ystod y cyfnod cyfrifyddu dilynol, e.e. credydwyr neu arian parod a ordynnwyd.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, trwy drefniant, yn daladwy y tu hwnt i'r flwyddyn ddilynol ar ryw adeg yn y dyfodol, neu i'w dalu gan swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH DDIGWYDDIADOL
Mae rhwymedigaeth ddigwyddiadol naill ai:

- Yn ymrwymiad posibl sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael eu cadarnhau gan un neu ragor o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt o dan reolaeth lwyr yr Awdurdod; neu
- Yn rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol lle nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd, neu na ellir mesur swm yr ymrwymiad mewn modd sy'n ddigon dibynadwy.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN
Rhwymedigaethau cynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio ar gyfer alldaliadau sy'n ddyledus ar ôl dyddiad y prisiad. Mae rhwymedigaethau'r cynllun, sy'n cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedol, yn adlewyrchu'r buddion y mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu ar gyfer gwasanaethu hyd at ddyddiad y prisiad.

TRAFODIADAU PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Mae'r Datganiad o Arfer a Argymhellir yn ei gwneud yn ofynnol i ddatgelu unrhyw drafodiadau perthnasol rhwng yr Awdurdod a phartïon cysylltiedig, a hynny er mwyn sicrhau bod rhanddeiliaid yn ymwybodol o'r achosion pan fydd trafodiadau o'r fath yn digwydd, ynghyd â'r symiau a'r goblygiadau sy'n gysylltiedig â hynny.

Y RHAGLEN GYFALAF
Y cynlluniau cyfalaf y mae'r Awdurdod yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018

Paratowyd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn unol â'r canllawiau a luniwyd gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch-reolwyr Awdurdodau Lleol (SOLACE), sef y fframwaith '*Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol'*. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn egluro'r modd y mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â'r fframwaith a'i chwe egwyddor graidd o ran llywodraethu da, a hynny er mwyn sicrhau bod adnoddau yn cael eu cyfeirio yn unol â pholisi a blaenoriaethau cytunedig.

Cwmpas y Cyfrifoldeb

Cyfrifoldeb Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yw sicrhau bod ei fusnes yn cael ei reoli yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu ac y gwneir cyfrif priodol amdano, a'i fod hefyd yn cael ei ddefnyddio mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol, ac i sicrhau gwelliant parhaus yn hyn o beth.

Er mwyn cyflawni'r atebolrwydd hwn, mae'r Aelodau a'r Uwch-swyddogion yn gyfrifol am roi trefniadau priodol ar waith ar gyfer llywodraethu materion yr Awdurdod Tân ac Achub, ynghyd â stiwardio'r adnoddau y mae'n eu defnyddio.

Mae'r Awdurdod Tân yn gweithredu o fewn fframwaith a sefydlwyd gan ddeddfwriaeth Llywodraeth y Deyrnas Unedig a Llywodraeth Cymru, gan gyflawni ei swyddogaethau trwy weithio mewn partneriaeth â'r Awdurdod Tân a'i Aelodau, yn ogystal â Swyddogion Tân sy'n gweithredu o dan arweiniad y Prif Swyddog Tân.

Mae'r Awdurdod Tân, ynghyd â'i amrywiol bwyllgorau, paneli a gweithgorau, yn darparu ac yn cyflawni arweinyddiaeth strategol a gwleidyddol, sy'n galluogi'r aelodau i benderfynu ar y materion sy'n effeithio ar y gwaith o gynnal yr Awdurdod Tân yn unol ag egwyddorion tryloywder ac atebolrwydd democrataidd.

Mae'r gwaith o reoli a darparu swyddogaethau'r Gwasanaeth Tân o ddydd i ddydd yn cael ei gyflawni gan Swyddogion y Gwasanaeth Tân dan reolaeth ac arweiniad cyffredinol y Prif Swyddog Tân, sy'n cyflawni'r swyddogaethau hyn yn unol â fframwaith y polisi a phenderfyniadau'r Awdurdod Tân a'i bwyllgorau. Cynorthwyir y Prif Swyddog Tân yn hyn o beth gan Fwrdd y Cyfarwyddwyr Gweithredol a'r Tîm Arweinyddiaeth Weithredol.

Mae'r Datganiad hwn yn arddangos y modd y mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio ag amrywiol elfennau'r Fframwaith Llywodraethu.

Diben y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y systemau, y prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd sy'n cyfeirio ac yn rheoli'r Awdurdod, ac y mae'n atebol iddynt wrth ymgysylltu â'i gymunedau. Mae'n galluogi'r Awdurdod i fonitro cyflawniad ei amcanion corfforaethol, ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, costeffeithiol.

Mae'r system rheoli mewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith, sydd wedi'i chynllunio i reoli risgiau hyd at lefel resymol. Ni all ddileu pob risg o fethu cyflawni polisïau, nodau ac amcanion, ac ni all, felly, ond darparu sicrwydd rhesymol, ac nid absoliwt, o effeithiolrwydd. Mae'r system rheoli mewnol yn seiliedig ar broses barhaus a gynlluniwyd i nodi a blaenoriaethu risgiau sy'n gysylltiedig â'r gwaith o gyflawni polisïau, nodau ac amcanion yr Awdurdod, gwerthuso'r tebygolrwydd a'r effaith pe gwireddid risgiau, a rheoli risgiau o'r fath mewn modd effeithiol, effeithlon a darbodus.

Mae'r Datganiad hwn yn rhoi sicrwydd o ran cydymffurfiaeth â fframwaith llywodraethu Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018, a hyd at y dyddiad y cymeradwywyd y Datganiad o Gyfrifon.

Datganiad Llesiant

Rydym wedi ymrwymo i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, ac yn croesawu ein dyletswyddau a'n rôl fel partner statudol ar ein chwe Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae ein Cynllun Strategol ar gyfer 2019-2024 yn amlinellu ein Nodau Strategol ar gyfer y pum mlynedd nesaf, yn ogystal â'n Hamcanion o ran Gwella a Llesiant ar gyfer 2019-2020. Lluniwyd y cynllun yn unol â gofynion y Ddeddf, ac mae'n sicrhau ein bod yn ystyried yr effaith hirdymor y bydd ein penderfyniadau yn ei chael ar ein cymunedau. Rydym yn amlygu'r modd y bydd ein Hamcanion o ran Gwella a Llesiant yn cyfrannu at saith Nod Llesiant y Ddeddf yn yr adroddiad trwyddo draw.

Wrth gyflawni ein Hamcanion, byddwn hefyd yn sicrhau ein bod yn ystyried ac yn cynnwys, lle bo hynny'n bosibl, yr egwyddor datblygu cynaliadwy, ynghyd â'i phum ffordd o weithio. A ninnau'n bartner statudol ar bob un o'n chwe Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, rydym wedi chwarae rôl allweddol wrth lunio'r Cynlluniau Llesiant, sy'n cynrychioli cymunedau Canolbarth a Gorllewin Cymru. Mae cynrychiolwyr o'r Gwasanaeth hefyd yn Cadeirio nifer o grwpiau cyflawni a gweithredu ledled pob un o'r chwe Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, gan sicrhau bod yr amcanion a nodwyd gan bob un ohonom yn feysydd blaenoriaeth y bartneriaeth, yn cael eu cyflawni'n llwyddiannus.

Mae arwyddocâd yr amcanion sydd yng Nghynlluniau Llesiant pob un o'r chwe Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, yn cael ei adlewyrchu yn Amcanion Gwella a Llesiant ein Gwasanaeth, sy'n sicrhau bod gweithio gyda'n partneriaid i ddarparu gwell canlyniadau ar gyfer ein cymunedau yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Yn ogystal ag ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth lunio'r cynllun hwn, rydym hefyd wedi cynnwys nifer o ffyrdd newydd o weithio wrth redeg y sefydliad o ddydd i ddydd. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn dylanwadu'n fawr ar ‘edefyn aur’ y Gwasanaeth. O'n cynlluniau datblygu unigol a'n strategaethau adrannol, i'n Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2019-2024, mae ethos Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ym mlaen ein meddwl.

Boed hynny wrth i ni ffurfio partneriaethau newydd; mabwysiadu dulliau sganio'r gorwel yn rhan o'n proses o gynllunio ar gyfer y dyfodol; neu gynnwys fframwaith prosiectau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) wrth i ni gyflawni ein prosiectau corfforaethol ein hunain, gallwch fod yn sicr y bydd anghenion y presennol yn cael eu diwallu, a hynny heb beryglu cenedlaethau'r dyfodol.

Y Fframwaith Llywodraethu

Cyfansoddiad a rolau allweddol y rheiny sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal y Fframwaith Llywodraethu:

Cyfansoddiad	Diben y Cyfansoddiad yw nodi'r modd y mae'r Awdurdod Tân yn gweithio a'r modd y mae'n gwneud penderfyniadau, a hynny mewn iaith glir.
Yr Awdurdod Tân	Cymeradwyo'r Cynllun Corfforaethol. Cymeradwyo'r Cyfansoddiad (gan gynnwys Rheolau Sefydlog a Rheoliadau Ariannol). Cymeradwyo polisïau allweddol a'r fframwaith cyllidebol. Prif gorff gwneud penderfyniadau yr Awdurdod. Yn cynnwys 25 o aelodau (gan gynnwys y Cadeirydd).
Y Pwyllgor Archwilio a Chraffu ar Berfformiad **Y Pwyllgor Rheoli Adnoddau**	Darparu sicrwydd annibynnol i'r Awdurdod Tân o ran digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau llywodraethu, y fframwaith rheoli risgiau a'r amgylchedd rheoli mewnol. Hyrwyddo safon uchel o ran ymddygiad yr aelodau. Gwneud argymhellion i'r Awdurdod Tân o ran cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon Blynyddol a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Craffu ar berfformiad.
Y Bwrdd Gweithredol	Gweithredu'r polisi a'r fframwaith cyllidebol a bennir gan yr Awdurdod Tân, a rhoi cyngor i'r Awdurdod Tân o ran datblygu polisi a materion cyllidebol yn y dyfodol. Goruchwylio'r broses o weithredu polisïau a darparu gwasanaethau.
Swyddog Adran 151	Sicrhau y gwneir penderfyniadau sy'n gyfreithlon ac yn ddarbodus yn ariannol. Gweinyddu materion ariannol. Yn atebol am ddatblygu a chynnal fframwaith llywodraethu, risgiau a rheoli yr Awdurdod Tân. Cyfrannu at waith rheoli a llywodraethu corfforaethol effeithiol yr Awdurdod Tân.
Swyddog Monitro	Adrodd ar achosion, neu achosion tebygol, o fynd yn groes i unrhyw ddeddfiad neu reol gyfreithiol. Adrodd ar unrhyw gamweinyddiad neu anghyfiawnder lle mae Ombwdsmon y Llywodraeth Leol wedi cynnal ymchwiliad. Sefydlu a chynnal cofrestrau o fuddiannau aelodau a rhoddion a lletygarwch a gafwyd. Cynghori Aelodau o ran dehongli'r Cod Ymarfer ar gyfer Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig. Cyfrannu at waith rheoli a llywodraethu corfforaethol effeithiol yr Awdurdod Tân.

Y Gwasanaeth Archwilio Mewnol	Darparu sicrwydd annibynnol a barn flynyddol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu a rheoli risgiau yr Awdurdod Tân. Darparu rhaglen flynyddol o weithgarwch archwilio seiliedig ar risgiau, gan gynnwys gweithgarwch atal ac ymchwilio i dwyll. Gwneud argymhellion ar gyfer gwelliannau i'r gwaith o reoli risgiau.
Rheolwyr	Yn gyfrifol am ddatblygu, cynnal a gweithredu fframwaith llywodraethu, risgiau a rheoli yr Awdurdod Tân. Cyfrannu at waith rheoli a llywodraethu corfforaethol effeithiol yr Awdurdod Tân.

Elfennau Allweddol Fframwaith Llywodraethu Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Caiff Cyfansoddiad yr Awdurdod, sy'n nodi'r modd y mae'r Awdurdod yn gweithredu, ei ddiweddaru trwy gydol y flwyddyn. Mae crynodeb o elfennau allweddol trefniadau llywodraethu'r Awdurdod yn ystod 2017-18 i'w weld yn y tabl ar y dudalen nesaf.

Ac yntau wedi mabwysiadu Cod Llywodraethu Corfforaethol, mae'r Awdurdod yn dangos ar y tudalennau dilynol sut y mae'n cydymffurfio â chwe egwyddor graidd sy'n sail i'r Cod:

- Canolbwyntio ar ddiben y sefydliad ac ar ganlyniadau ar gyfer dinasyddion a defnyddwyr y gwasanaeth.
- Cyflawni swyddogaethau a rolau a ddiffinnir yn glir, a hynny mewn modd effeithiol.
- Hybu gwerthoedd ar gyfer y sefydliad cyfan, ac amlygu llywodraethu da trwy ymddygiad.
- Gwneud penderfyniadau doeth, tryloyw, a rheoli risgiau.
- Meithrin gallu a galluogrwydd y corff llywodraethu i fod yn effeithiol.
- Ymgysylltu â rhanddeiliaid a sicrhau bod atebolrwydd yn real.

Ar gyfer pob un o'r rhain, mae'r Awdurdod wedi nodi'r camau gweithredu sy'n angenrheidiol i fodloni egwyddorion o'r fath, ynghyd â'r prosesau/ddogfennaeth sy'n ofynnol i arddangos cydymffurfiaeth. Golyga hyn fod yr Awdurdod yn gallu adolygu effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu.

Er mwyn ymgymryd â'r cyfrifoldeb hwn, mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn ymrwymedig i gynnal tair egwyddor sylfaenol Llywodraethu Corfforaethol, fel y'u hamlinellir yn y canllawiau a gyhoeddwyd gan CIPFA/SOLACE.

Tryloywder a Chynwysoldeb

Mae'n ofynnol bod yn agored er mwyn sicrhau y gall rhanddeiliaid fod yn hyderus ym mhrosesau Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru o ran gwneud penderfyniadau a rheoli, ac yn nulliau gweithredu'r unigolion o fewn yr Awdurdod. Bydd dull cynhwysol hefyd yn sicrhau bod yr holl randdeiliaid a darpar randdeiliaid yn cael cyfle i ymgysylltu, mewn modd effeithiol, â'r broses gwneud penderfyniadau ac â chamau gweithredu Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru.

Uniondeb

Mae hyn yn cynnwys ymddwyn mewn modd syml a chyflawn. Bydd Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn gweithredu mewn modd gonest, anhunanol a gwrthrychol

bob amser, gan gynnal safonau uchel o ran priodoldeb a gonestrwydd mewn perthynas â'i stiwardiaeth o'r cronfeydd cyhoeddus a'r gwaith o reoli ei faterion. Mae fframwaith rheoli effeithiol, sy'n cwmpasu gweithdrefnau gwneud penderfyniadau, y gwaith o gyflawni'r gwasanaeth, ac ansawdd y gwaith o adrodd ar gyllid a pherfformiad, yn hanfodol, ynghyd â safonau personol a phroffesiynoldeb y staff a gyflogir yn y Gwasanaeth ac Aelodau Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru, fel ei gilydd.

Atebolrwydd

Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru wedi sefydlu prosesau lle mae'r Aelodau a'r Staff cyflogedig yn gyfrifol am eu penderfyniadau a'u gweithrediadau, gan gynnwys stiwardiaeth o'r cronfeydd cyhoeddus a phob agwedd ar berfformiad, ac felly maent yn destun prosesau craffu allanol priodol. Cyflawnir hyn trwy i'r holl bartïon feddu ar ddealltwriaeth glir o'r cyfrifoldebau hynny, yn ogystal â bod ganddynt rolau a ddiffinnir yn glir o fewn strwythur cadarn.

Egwyddor 1: Canolbwyntio ar ddiben y sefydliad ac ar ganlyniadau ar gyfer dinasyddion a defnyddwyr y gwasanaeth		
Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:	**Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:**	**Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:**
Canolbwyntio ar ddiben yr Awdurdod ac ar ganlyniadau ar gyfer y gymuned a'i dinasyddion, a chreu gweledigaeth ar gyfer GTACGC: Trwy: • Arfer arweinyddiaeth sy'n cyfathrebu gweledigaeth yr Awdurdod yn eglur, ynghyd â'i ganlyniadau arfaethedig ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau. • Sicrhau bod defnyddwyr yn cael gwasanaeth o ansawdd uchel, a hynny'n uniongyrchol neu mewn partneriaeth â chyrff eraill. • Sicrhau bod yr Awdurdod yn gwneud y defnydd gorau o'i adnoddau ac yn amlygu gwerth am arian.	• Llunio datganiad clir o ddiben a gweledigaeth yr Awdurdod, yn sail i'r gwaith o gynllunio gwasanaethau, ac adolygu'r datganiad hwnnw yn rheolaidd. • Yn flynyddol, cyhoeddi cynllun o'r gweithgareddau a'r canlyniadau arfaethedig i wella gwasanaethau, ynghyd â'r dulliau o fesur perfformiad yn unol â'r amcanion hyn. • Cyhoeddi adroddiad ar weithgareddau, cyflawniadau a pherfformiad yr Awdurdod, gan gynnwys ei berfformiad a'i sefyllfa ariannol. • Datblygu a gweithredu blaengynllun ariannol, yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru, er mwyn sicrhau bod digon o adnoddau ar gael i fodloni ei gynlluniau arfaethedig ac i roi gwerth am arian. • Datblygu cynlluniau i gynnal gwasanaethau optimwm ar adegau pan darfir ar barhad gwasanaethau. • Datblygu trefniadau sydd wedi'u diffinio'n glir ar gyfer gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau eraill i ddarparu gwell gwasanaethau.	• Cyhoeddwyd datganiad clir o Weledigaeth, Cenhadaeth, Gwerthoedd a Blaenoriaethau'r Awdurdod yn ein Cynllun Corfforaethol. • Cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol a Chynllun Gwella, gyda diweddariadau chwarterol ar berfformiad ar gael trwy'r Rhyngrwyd. • Ni chyhoeddwyd y Datganiad o Gyfrifon blynyddol ar gyfer 2016-17 oherwydd oedi o ran cwblhau Datganiad o Gyfrifon 2015-16. Ceir rhagor o fanylion am hyn yn adran y Datganiad Llywodraethu. • Cyhoeddwyd adroddiadau chwarterol ar fonitro'r gyllideb ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Adnoddau. • Gweithredwyd proses ar gyfer cofnodi ac ymateb i gŵynion a sylwadau, ac adrodd arnynt. • Cynhaliwyd cynlluniau parhad y gwasanaeth yn seiliedig ar asesiad risg o'r bygythiadau i'r Awdurdod, a phrofwyd y cynlluniau hynny yn rheolaidd, trwy gynnal ymarferion tebyg i Red Kite. • Cyhoeddwyd strategaeth partneriaeth. • Gwerthuswyd y broses bartneriaeth ac aed ati i fonitro perfformiad yn rheolaidd. • Cyhoeddwyd yr holl asesiadau allanol o berfformiad.

<table>
<tr><th colspan="3">Egwyddor 2:
Cyflawni'n effeithiol mewn swyddogaethau a rolau a ddiffinnir yn glir</th></tr>
<tr><td>Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:</td><td>Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:</td><td>Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:</td></tr>
<tr><td>Gweithio i gyflawni'r amcanion a nodwyd, a hynny o fewn rolau a swyddogaethau Aelodau a Swyddogion a ddiffinnir yn glir:
Trwy:
• Fod yn glir ynghylch swyddogaethau a rolau'r Awdurdod, ynghyd â'i bwyllgorau a'i Swyddogion.
• Sicrhau perthnasoedd gwaith adeiladol ac effeithiol rhwng Aelodau a Swyddogion, a sicrhau eu bod yn ymgymryd â'u cyfrifoldebau i safon uchel.
• Sicrhau bod y perthnasoedd rhwng yr Awdurdod a'r cyhoedd yn glir, a bod y naill yn ymwybodol o'r hyn a ddisgwylir gan y llall.</td><td>• Pennu datganiad clir o briod rolau a chyfrifoldebau'r Aelodau a'r Swyddogion, sy'n egluro'r dirprwyaethau i'r Swyddogion.
• Sefydlu protocol i ofalu bod yna gyfathrebu effeithiol rhwng yr Aelodau a'r Swyddogion.
• Egluro'r telerau ac amodau cyflogaeth, gan gynnwys y gydnabyddiaeth ariannol i Aelodau a Swyddogion, a sefydlu dull effeithiol ar gyfer rheoli'r broses.
• Sicrhau bod dulliau effeithiol ar gyfer monitro perfformiad y Gwasanaeth yn cael eu sefydlu.
• Sicrhau bod diben a statws cyfreithiol unrhyw bartneriaethau yn glir, a bod rolau a chyfrifoldebau yr holl bartneriaid yn glir.</td><td>• Cynhaliwyd cylchoedd gorchwyl pwyllgorau ar gyfer pob pwyllgor.
• Cynhaliwyd cynllun dirprwyo i'r Prif Swyddog Tân ac i'r Clerc.
• Cynhaliwyd cynllun o archebion sefydlog a phrotocol Aelodau/Swyddogion er mwyn rheoli rhyngweithiadau rhwng Aelodau a Swyddogion.
• Cynhaliwyd system friffio ar gyfer Aelodau yn rhan o gylch y pwyllgorau.
• Sicrhawyd bod gan yr holl staff swydd-ddisgrifiadau cyfredol a pherthnasol.
• Adroddwyd i'r rheolwyr ar berfformiad trwy system amser real, ynghyd â thrwy adroddiadau chwarterol i'r Aelodau trwy'r Archwiliad o Berfformiad a'r Pwyllgor Craffu.
• Gweithredwyd proses rheoli risgiau ar gyfer partneriaethau er mwyn gwerthuso pob partneriaeth o bwys cyn cychwyn arni.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Egwyddor 3:
Hybu gwerthoedd ar gyfer y sefydliad cyfan, ac arddangos llywodraethu da trwy ymddygiad</th></tr>
<tr><th>Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:</th><th>Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:</th><th>Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:</th></tr>
<tr><td>Hybu ac arddangos gwerthoedd yr Awdurdod trwy ein hymddygiad:
Trwy:
• Sicrhau bod Aelodau a Swyddogion yn ymddwyn mewn ffyrdd sy'n amlygu gwerthoedd yr Awdurdod.
• Sicrhau bod y gwerthoedd hyn yn cael eu gweithredu, a'u bod yn effeithiol.</td><td>• Sefydlu a mynegi gwerthoedd yr Awdurdod i'r cyhoedd, i'w staff ac i'w randdeiliaid.
• Amlygu'r gwaith o gymhwyso'r gwerthoedd hyn wrth wneud penderfyniadau ac mewn ymddygiad cyffredinol.
• Mabwysiadu codau ymddygiad sy'n diffinio'r safonau a'r ymddygiad a ddisgwylir wrth weithio i'r Awdurdod neu gyda'r Awdurdod.
• Cynnal trefniadau i sicrhau na fydd buddion personol, tuedd na rhagfarn yn dylanwadu ar Aelodau ac uwch-reolwyr wrth iddynt wneud penderfyniadau.
• Cynnal trefniadau ar gyfer adrodd ar sefyllfaoedd pan fydd y safonau'n disgyn yn is na'r hyn a ddisgwylir, yn ogystal ag ar gyfer ymchwilio i'r sefyllfaoedd hynny a delio â nhw.
• Wrth weithio gyda phartneriaid, cytuno ar y gwerthoedd hynny y bydd pob parti yn y bartneriaeth yn gweithredu'n unol â nhw.</td><td>• Cyhoeddwyd ein gweledigaeth, cenhadaeth, gwerthoedd a blaenoriaethau mewn cyhoeddiadau allweddol, gan gynnwys y Cynllun Corfforaethol
• Cyhoeddwyd a gweithredwyd codau ymddygiad ar gyfer Aelodau a Swyddogion.
• Fe'i gwnaed yn ofynnol i Aelodau a Swyddogion lenwi datganiadau o fuddiant a ffurflenni trafodiadau partïon cysylltiedig yn flynyddol.
• Cynhaliwyd Pwyllgor Safonau i oruchwylio safonau'r Aelodau ac i wrando ar unrhyw gŵynion.
• Cynhaliwyd proses ddisgyblu i ddelio ag unrhyw achosion o dorri'r cod ymddygiad ar gyfer Swyddogion.
• Sicrhawyd bod Rheolau a phrotocolau'r Awdurdod o ran y Weithdrefn Ariannol yn gyfredol.
• Cynhaliwyd a chyhoeddwyd protocol “chwythu'r chwiban” er mwyn galluogi i bryderon ynghylch ymddygiad gael eu hadrodd yn gyfrinachol.
• Cynhaliwyd Gweithdrefn Atal Twyll a Llygredd.
• Cynhaliwyd gweithdrefn cwynion a sylwadau, ac adroddwyd ar y canlyniadau o leiaf unwaith y flwyddyn.
• Sefydlwyd trefniadau gweithio â phartneriaethau arwyddocaol sy'n adlewyrchu'r gwerthoedd hyn.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Egwyddor 4:
Gwneud penderfyniadau doeth, tryloyw a rheoli risgiau</th></tr>
<tr><th>Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:</th><th>Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:</th><th>Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:</th></tr>
<tr>
<td>Gwneud penderfyniadau doeth a thryloyw, sy'n ddarostyngedig ar werthusiad effeithiol a risgiau'n cael eu rheoli:
Trwy:
• Fod yn drylwyr ac yn dryloyw ynghylch y modd y gwneir penderfyniadau, a gwrando ar yr holl sylwadau adeiladol a phryderon, a gweithredu arnynt.
• Sicrhau gwybodaeth, cyngor a chymorth o ansawdd da, er mwyn gofalu bod penderfyniadau yn cael eu gwneud mewn modd effeithiol, a'u bod yn diwallu anghenion y gymuned.
• Sicrhau bod y risgiau sy'n wynebu'r Awdurdod yn cael eu rheoli'n effeithiol, gan gynnwys y rheiny a allai atal cyfleodd i wella'r gwasanaethau rhag cael eu cyflawni.
• Gweithredu o fewn y fframwaith deddfwriaethol sydd ar waith, a defnyddio'r pwerau hynny a roir yn ôl y gyfraith er budd y gymuned.</td>
<td>• Cynnal trefniadau ar gyfer cofnodi penderfyniadau'r Awdurdod, ynghyd â'r sail y gwnaed y penderfyniadau hynny arni.
• Cynnal trefniadau ar gyfer nodi a chofnodi gwrthdrawiad buddiannau Aelodau ac Uwch-swyddogion, a sicrhau nad yw'r rhain yn effeithio ar y broses o wneud penderfyniadau.
• Cynnal trefniadau lle gall Aelodau, staff, contractwyr, rhanddeiliaid a'r cyhoedd fynegi pryderon ynglŷn ag ymddygiad unrhyw un sy'n gysylltiedig â gwaith yr Awdurdod.
• Cynnal trefniadau effeithiol ar gyfer archwiliad mewnol annibynnol o'r Awdurdod.
• Cynnal Pwyllgor Safonau effeithiol.
• Sicrhau bod gan y rheiny sy'n gwneud penderfyniadau ddigon o wybodaeth briodol i wneud penderfyniadau effeithiol, gan gynnwys cyngor cyfreithiol ac ariannol proffesiynol.
• Sicrhau bod rheoli risgiau yn rhan annatod o ddiwylliant yr Awdurdod, a bod Aelodau a Swyddogion yn ystyried y risgiau wrth wneud penderfyniadau.
• Gweithio o fewn y fframwaith cyfreithiol sydd ar gael, a gwneud defnydd llawn o'i bwerau cyfreithiol er budd y gymuned.
• Wrth weithio mewn partneriaeth, sicrhau bod yr un safonau o ran llywodraethu da yn cael eu cymhwyso i weithgareddau'r bartneriaeth.</td>
<td>• Cyhoeddwyd cofnodion ac adroddiadau'r Awdurdod ar y wefan.
• Cynhaliwyd cynllun cyhoeddi, a chydymffurfiwyd â cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth o fewn yr amserlenni a bennwyd.
• Cynhaliwyd cofrestr buddiannau Aelodau ac Uwch-reolwyr.
• Cynhaliwyd protocol “chwythu'r chwiban” er mwyn galluogi i bryderon ynghylch ymddygiad gael eu hadrodd yn gyfrinachol.
• Adroddwyd am y cynllun archwilio mewnol blynyddol a'r adroddiad blynyddol i'r uwch-reolwyr ac i'r Pwyllgor Archwilio ac Adolygu Perfformiad.
• Trosolwg Archwilio Allanol o'r trefniadau Archwilio Mewnol.
• Cyhoeddwyd cofnodion ac adroddiadau'r Pwyllgor Safonau.
• Cyhoeddwyd polisi a strategaeth rheoli risgiau, a'u rhoi ar waith.
• Sylwadau/effaith y risgiau allweddol ar yr holl adroddiadau polisi allweddol i'r Aelodau.
• Adroddwyd yn rheolaidd i'r Pwyllgor am sefyllfa gyfredol y risgiau strategol a'r risgiau busnes.
• Sicrhawyd bod sylwadau yn cael eu cynnwys ar yr holl adroddiadau polisi ynghylch statws cyfreithiol cynigion o'r fath.
• Adroddwyd yn flynyddol am yr holl weithgareddau partneriaeth, gan gynnwys materion sy'n ymwneud â risgiau a llywodraethu.</td>
</tr>
</table>

Egwyddor 5: Meithrin gallu a galluogrwydd y corff llywodraethu i fod yn effeithiol		
Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:	**Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:**	**Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:**
Meithrin gallu a galluogrwydd yr Aelodau a'r Swyddogion i fod yn effeithiol ac i gyflawni'r gwasanaethau mewn modd effeithiol: Trwy: • Sicrhau bod gan yr Aelodau a'r Swyddogion y sgiliau, yr wybodaeth, y profiad a'r adnoddau i berfformio'n dda yn eu rolau. • Meithrin gallu pobl yn unigol ac mewn grwpiau, a gwerthuso eu perfformiad. • Annog grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ymuno â'r Awdurdod er mwyn sicrhau cynrychiolaeth o bob rhan o'r gymuned.	• Asesu'r sgiliau sy'n ofynnol gan yr Aelodau a'r Swyddogion, gan gynnwys y Swyddogion statudol, a meithrin y sgiliau hyn yn barhaus er mwyn galluogi i rolau unigol gael eu cyflawni mewn modd effeithiol ac effeithlon. • Adolygu perfformiad y Pwyllgorau a'r Uwch-swyddogion yn rheolaidd, a rhoi cynlluniau ar waith ar gyfer datblygiad a hyfforddiant pellach, lle bo hynny'n angenrheidiol. • Cynnal trefniadau i annog pob rhan o'r gymuned i weithio i'r Awdurdod a gyda'r Awdurdod, ac i gyfrannu at y gwaith o ddatblygu ei bolisïau a'i weithgareddau. • Wrth weithio gyda phartneriaid, sicrhau bod yr un egwyddorion yn cael eu cymhwyso i waith y bartneriaeth.	• Gweithredwyd cynllun adolygu perfformiad a datblygiad personol unigol ar gyfer y staff, sy'n ymgorffori gofynion o ran datblygiad personol a hyfforddiant. • Gweithredwyd rhaglen hyfforddi a chynefino flynyddol ar gyfer Aelodau, a chofnodwyd presenoldeb. • Gweithredwyd y system IPDS genedlaethol ar gyfer staff gweithredol. • Cyhoeddwyd strategaeth cyfathrebu ac ymgynghori, ac adroddwyd am ganlyniadau prosesau o'r fath i'r Aelodau. • Sefydlwyd ymgyngoriadau â'r staff a'r cyhoedd er mwyn ystyried cynigion ar gyfer polisïau a gwneud sylwadau arnynt. • Hyrwyddwyd y Gwasanaeth Tân fel cyfle ar gyfer gyrfa. • Lluniwyd Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol, a oedd yn nodi perfformiad yn unol â'r amcanion a bennwyd.

Egwyddor 6: Ymgysylltu â rhanddeiliaid a sicrhau bod atebolrwydd yn real		
Mae'r egwyddorion llywodraethu da a fabwysiadwyd gennym fel a ganlyn:	**Yr hyn a wnawn i'w cyflawni:**	**Y modd yr aethom ati i arddangos cydymffurfiaeth:**
Ymgysylltu â'r gymuned yr ydym yn ei gwasanaethu er mwyn sicrhau atebolrwydd cyhoeddus cadarn: Trwy: • Ymgysylltu â phobl leol a rhanddeiliaid, gan gynnwys partneriaid. • Meithrin dull gweithredol a chynlluniedig o ran ymgynghori â'r cyhoedd a grwpiau rhanddeiliaid er mwyn sicrhau y darperir gwasanaeth effeithiol a phriodol. • Meithrin dull gweithredol a chynlluniedig o ran cyflawni cyfrifoldebau i staff.	• Nodi atebolrwyddau allweddol yr Awdurdod yn glir, ynghyd â'r ffyrdd yr adroddir arnynt. • Cynnal trefniadau ar gyfer cyfathrebu ac ymgysylltu â phawb o'r cyhoedd a rhanddeiliaid allweddol ynglŷn â pholisïau a gwasanaethau'r Awdurdod. • Cynnal prosesau ar gyfer ymgynghori â'r staff a'u cynrychiolwyr. • Sicrhau bod adborth o'r broses ymgynghori yn cael ei ymgorffori wrth ddatblygu cynlluniau perfformiad ar gyfer y dyfodol. • Cyhoeddi cynllun perfformiad blynyddol, ynghyd â diweddariadau chwarterol ar berfformiad sy'n nodi cynlluniau a pherfformiad, gan gynnwys perfformiad ariannol. • Sicrhau bod y cyhoedd yn gallu cyrchu holl gyfarfodydd ac adroddiadau'r Awdurdod, ac eithrio pan fo deddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal cyfrinachedd. • Wrth weithio gyda phartneriaid, sicrhau bod yr un egwyddorion yn cael eu cymhwyso i waith y bartneriaeth.	• Cyhoeddwyd a chyflawnwyd y cynllun cyfathrebu corfforaethol. • Cynhaliwyd cyfarfodydd rheolaidd â chynrychiolwyr yr undebau er mwyn ymgynghori ar newidiadau i bolisïau allweddol ac i'r gwaith o ddarparu gwasanaethau. • Yn adroddiadau'r Awdurdod, nodwyd lle mae canlyniadau ymgyngoriadau wedi dylanwadu ar benderfyniadau yn ymwneud â pholisi. • Sicrhawyd bod copïau o adroddiadau blynyddol a'r Cynllun Corfforaethol ar gael ar y wefan ac mewn llyfrgelloedd. • Roedd holl gyfarfodydd yr Awdurdod yn agored i'r cyhoedd, ac mae'r holl adroddiadau a chofnodion ar gael trwy'r Rhyngrwyd. Bydd dogfennau eraill yn dod ar gael o dan ddarpariaethau Rhyddid Gwybodaeth. • Sicrhawyd bod darpariaethau clir o ran atebolrwydd a chyfathrebu wedi'u cynnwys ym mhob cytundeb partneriaeth.

Adolygiad o Effeithiolrwydd

Mae effeithiolrwydd y Fframwaith Llywodraethu yn defnyddio tystiolaeth a sicrwydd gan y canlynol:

- Yr Awdurdod Tân
- Y Bwrdd Gweithredol
- Y Tîm Arweinyddiaeth Weithredol
- Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion
- Y Pwyllgor Archwilio a Chraffu ar Berfformiad
- Y Gwasanaeth Archwilio Mewnol
- Y Gwasanaeth Archwilio Allanol

Nodir y prif ffyrdd o adolygu ac asesu effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu yr Awdurdod yn y paragraffau canlynol:

Y Gwasanaeth Archwilio Mewnol

Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio 2015 a Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'n ofynnol i'r Rheolwr Archwilio ddarparu barn ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol prosesau'r Awdurdod o ran rheoli risgiau, rheoli, atal twyll a llywodraethu.

Mae'r Rheolwr Archwilio wedi darparu barn gyffredinol yn dilyn y prosesau archwilio mewnol, ac mae'n fodlon bod systemau gweithredol Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru yn dderbyniol ac nad oedd yna unrhyw feysydd o bryder wedi cael eu nodi gan yr adolygiad.

Nodwyd bod prosesau'r Awdurdod o ran rheoli risgiau, rheoli, atal twyll a llywodraethu, a oedd ar waith yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2018, yn cyd-fynd yn gyffredinol ag arfer priodol, a'u bod yn hanfodol gadarn, er bod yna gyfleoedd i wella'r trefniadau i fireinio fframwaith llywodraethu yr Awdurdod. Mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â'r argymhellion hyn gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol, a hynny trwy gynlluniau gweithredu adrannol mewnol, fel y bo'n berthnasol. Mae manylion llawn y sicrwydd a ddarparwyd gan y Rheolwr Archwilio, ynghyd â'r cynlluniau i fynd i'r afael â'r argymhellion, i'w gweld yn Adroddiad Blynyddol yr Archwiliad Mewnol ar gyfer 2017-18, a adroddwyd i'r Pwyllgor Perfformiad, Archwilio a Chraffu ar 5 Tachwedd 2018.

http://w3.mawwfire.gov.uk/SiteCollectionDocuments/Fire_Authority_Committees/PASC/2018/05.11.18/AgendaItem7.pdf

Ystyrir bod gan yr Awdurdod drefniadau effeithiol ar waith ar gyfer darparu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Fodd bynnag, yn unol â'r cyfleoedd i wella, cytunwyd ar raglen archwilio tair blynedd ddiwygiedig, a fydd yn caniatáu gwell cadernid yn y dyfodol.

Cynhaliwyd archwiliadau mewnol manwl i archwilio rhai o'r meysydd risg uchel, fel y'u blaenoriaethwyd gan y Cyfarwyddwr Adnoddau. Mae'r rhaglen archwilio mewnol fanylach, a gyflwynwyd yn ystod 2017-18, wedi cynnwys archwiliad o'r trefniadau Diogelu Data, adroddiad ar Ddiogelwch Mewnol, archwiliad o system feddalwedd Agresso, ac archwiliad o'r trefniadau o ran Rheoli'r Trysorlys, Bancio, Teithio a Chynhaliaeth, Caffael, TAW, a'r Grantiau Cydnerthedd Cenedlaethol a Lleihau Tanau Bwriadol, fel ei gilydd. Mae'r rhaglen archwilio hefyd yn cynnwys archwiliad o gyflogres yr Awdurdod, yn ogystal â'i system credydwyr a dyledwyr a'i brif system cyfrifyddu. Bu'r archwiliadau hyn yn gadarnhaol, heb amlygu unrhyw wendidau sylfaenol, a chawsant eu hadrodd i Bwyllgor Perfformiad, Archwilio a Chraffu yr Awdurdod.

Mae'r Awdurdod yn cydymffurfio'n llawn â'r saith egwyddor sy'n diffinio'r gweithgareddau a'r ymddygiadau craidd sy'n eiddo i rôl Pennaeth Archwilio Mewnol llywodraeth leol.

Y Gwasanaeth Archwilio Allanol

Roedd archwiliad SAC o gyfrifon 2015-16 yn farn amodol o ganlyniad i ddiffyg tystiolaeth briodol ddigonol i gefnogi rhai o'r dosbarthiadau yn y datganiadau ariannol, ac roedd yna risg fod rhai materion yn parhau heb eu datrys ar gyfer 2016-17.

Ym mis Rhagfyr 2018, rhoddodd SAC farn ddiamod ar gyfrifon 2016-17. Ym marn yr Archwilydd Cyffredinol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru ar 31 Mawrth 2017, a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi eu paratoi'n briodol, yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017.

Bryd hynny, roedd yna un mater a oedd yn disgwyl sylw mewn perthynas â phensiwn. Nid oedd y mater hwn yn effeithio'n sylweddol ar y datganiadau ariannol. Fodd bynnag, ni ellid cau'r archwiliad a chyhoeddi tystysgrif o ganlyniad i'r ymholiad hwn a oedd yn disgwyl sylw. Erbyn hyn, mae mater y pensiwn wedi cael ei ddatrys, ac mae materion yr archwiliad wedi'u datrys. Ardystiwyd cyfrifon 2016-17 gan Anthony J Barrett, ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru, ar 5 Chwefror 2019.

Amlygodd SAC welliannau sylweddol i'r gwaith o baratoi datganiadau ariannol 2016-17 ac, o ganlyniad, risgiau is ar gyfer archwiliad 2017-18.

Ym mis Awst 2018, cyhoeddodd SAC yr Adroddiad Gwella Blynyddol ar gyfer 2017-18, a oedd yn nodi penderfyniad yr Archwilydd Cyffredinol y byddai Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus yn ystod 2017-18.

http://w3.mawwfire.gov.uk/SiteCollectionDocuments/Fire_Authority_Committees/PASC/2018/05.11.18/AgendaItem12.pdf

Trwy archwilio'r wybodaeth reoli, rheolau'r weithdrefn ariannol a'r cyfarwyddiadau ariannol, yr archebion sefydlog dan gontract, y trefniadau gweinyddol (gan gynnwys gwahanu dyletswyddau) a gwaith goruchwylio'r rheolwyr, a hynny trwy archwiliad mewnol ac allanol, cafwyd sicrwydd cyffredinol mewn perthynas â'r gwaith o reoli materion ariannol yr Awdurdod, a'u gweinyddu'n briodol.

Sicrwydd Strategol a Sicrwydd Cyfarwyddwr y Gwasanaeth

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am gynnal adolygiad blynyddol o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu. Caiff yr adolygiad o effeithiolrwydd ei lywio gan waith yr Uwch-reolwyr sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, y Tîm Cyfathrebu Corfforaethol a Datblygu Busnes, a chan sylwadau a wneir gan y Gwasanaeth Archwilio Allanol ac asiantaethau adolygu eraill.

Mae datganiad CIPFA ar Rôl Prif Swyddog Ariannol Llywodraeth Leol (2016) yn mynnu bod sicrwydd yn cael ei ddarparu ar nifer o drefniadau llywodraethu sy'n gysylltiedig â'r sefydliad, gan gynnwys rheolaeth ariannol, adrodd, y modd yr eir ati i wneud penderfyniadau, cydymffurfiaeth â chodau amrywiol, a dylanwad y Prif Swyddog Ariannol yn y sefydliad.

Ystyriwyd y rhain yng nghyd-destun y Datganiad hwn, a sefydlwyd bod trefniadau'r Awdurdod yn cydymffurfio â gofynion CIPFA.

Yn dilyn ymddeoliad y Trysorydd/Swyddog Adran 151 ar gyfer yr Awdurdod yn ystod 2017, aeth yr Awdurdod Tân ati i gymeradwyo penodiad dros dro Pennaeth Cyllid a Swyddog Adran 151 Interim i Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Yn ystod y misoedd dilynol, gwnaeth Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru newidiadau sylweddol i'r Adran Gyllid, gan gynnwys creu penodiadau parhaol newydd yn rolau'r Pennaeth Cyllid a Rheolwr y Gwasanaethau Cyfrifyddiaeth.

Yn ystod 2018, symudodd yr Awdurdod tuag at ateb mwy sefydlog ynghylch darparu cyfrifoldebau Adran 151, a hynny trwy Gytundeb Lefel Gwasanaeth sy'n bodoli rhwng y Gwasanaeth a Chyngor Sir Caerfyrddin. Wrth benodi Swyddog Adran 151 trwy'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth, mae'r Awdurdod yn sicrhau dull gwydn o ymdrin â chyfrifoldebau statudol ar gyfer GTACGC, ac yn caniatáu cysondeb â'r arferion sy'n bodoli yng Nghyngor Sir Caerfyrddin, yn ogystal â pharhad gwasanaethau, trwy Ddirprwy Swyddog 151 a benodir yn fewnol, pe na fyddai'r Swyddog Adran 151 ar gael am ryw reswm.

Mae gan yr Awdurdod broses asesu sicrwydd gynhwysfawr ar waith, trwy'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol, sy'n sicrhau bod y data electronig yn ddiogel ac wedi cael eu ffurfweddu i'r arfer gorau cyfredol er mwyn diogelu'r sefydliad. Mae canlyniadau'r sicrwyddau hyn yn darparu barn gadarnhaol, ond mae yna gyfleoedd i wella'r amgylchedd rheolaeth fewnol er mwyn lliniaru rhagor ar y risgiau.

Cafodd y rhaglen Archwilio Mewnol fanylach, y cyfeirir ati mewn paragraffau cynharach, sicrwyddau gan y Cyfarwyddwyr Gweithredol ynghylch y trefniadau ar gyfer rheoli eu meysydd risg craidd cydnabyddedig. Mae hyn yn adlewyrchu cyfrifoldebau'r Cyfarwyddwyr Gweithredol am y gwaith o reoli risgiau ac am effeithiolrwydd y dulliau rheoli. Cafodd y trafodaethau hyn hefyd eu llywio gan adroddiadau sicrwydd rheolaidd a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Perfformiad, Archwilio a Chraffu gan y Swyddog Adran 151 a'r Swyddog Monitro.

Yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2016-17, aethom ati i amlygu'r modd yr aed i'r afael â materion yn ymwneud â chyflwyno hawliadau TAW. Mae'r materion hanesyddol hyn ynglŷn â gweinyddu TAW wedi cael eu datrys erbyn hyn, ac nid effeithir ar ddatganiadau ariannol 2017-18. Mae'r Awdurdod yn parhau i gyflogi ymgynghorwyr TAW er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth o ran TAW.

At hynny, yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2016-17, roeddem wedi nodi bod cynghorwyr yr Awdurdod ar dreth cerbydau wedi sylwi bod rhai eitemau wedi cael eu cynnwys yn anghywir yn y cyfrifiadau ar gyfer buddion P11D, neu eu hepgor o'r cyfrifiadau hynny. Mae'r mater hwn wedi cael ei ddatrys mewn modd boddhaol, ac ni fydd yna unrhyw effaith arall ar y datganiadau ariannol. Mae'r Awdurdod yn parhau i ymgysylltu â'r Cynghorwyr Treth er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth yn y dyfodol.

Mae yna nifer o faterion yn ymwneud â phensiynau sy'n disgwyl sylw ac y mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â nhw.

- Buddion Pensiwn Ychwanegol – Dyrchafiadau Dros Dro

Daeth Gorchymyn Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân (Cymru) (Diwygio) 2014 i rym ar 31 Rhagfyr 2014, a'r dyddiad dod i rym oedd 1 Gorffennaf 2013. Roedd y Gorchymyn yn cynnwys diwygiad i'r rheoliadau pensiwn a roddodd bwerau newydd i'r Awdurdod gyflwyno lwfansau penodol dros dro a chyfraniadau pensiynadwy o dan drefniant Buddion Pensiwn Ychwanegol. Yn ystod mis Tachwedd 2017, daeth yn amlwg nad

oedd Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru wedi gweithredu'r Gorchymyn a bod lwfansau dros dro wedi'u trin yn unol â'r rheoliadau blaenorol. Ar 11 Rhagfyr 2017, cymeradwyodd yr Awdurdod adroddiad i weithredu gofynion y Gorchymyn. Mae yna ymgynghoriad yn parhau gyda'r cyrff cynrychioliadol priodol ynghylch y dyddiad gweithredu arfaethedig a chymhwysiad ôl-weithredol y polisi, lle bo hynny'n briodol. O ganlyniad i'r oedi wrth weithredu'r Gorchymyn, mae nifer bach o unigolion sy'n ymddeol wedi cael setliadau pensiwn nad ydynt yn unol â'r rheoliadau perthnasol. Er bod yr Awdurdod yn fodlon nad yw'r symiau'n berthnasol, mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i fynd i'r afael ag unrhyw faterion gweddilliol sy'n ymwneud â chyfreithlondeb a chyllid y taliadau hyn, ac i gytuno ar unrhyw gamau adfer angenrheidiol.

- Diogelu Trosiannol

Ym mis Rhagfyr 2018, traddododd y Llys Apêl y dyfarniad yn achos apeliadau trosiannol y Diffoddwyr Tân. Mae'r achos yn ymwneud yn unig â'r trefniadau diogelu trosiannol yng nghynllun pensiwn y Diffoddwyr Tân 2015, a ph'un a yw'r rhain yn wahaniaethol. Nid yw'n mynd i'r afael â'r broses o gyflwyno'r cynllun hwnnw trwy ddeddfwriaeth sylfaenol Deddf Pensiynau'r Gwasanaeth Cyhoeddus 2013. Mae'r dyfarniad yn ei ailgyfeirio i'r tribiwnlys cyflogaeth, iddo ystyried datrysiad, felly mae'n debygol na fyddir yn deall yr effaith ar bensiynau am sawl mis eto.

- Yr Ombwdsmon Pensiynau

Daeth penderfyniad gan yr Ombwdsmon Pensiynau i law'r Awdurdod Tân ym mis Hydref 2018, a oedd yn ymwneud â lwfansau penodol a'r modd y cânt eu trin fel cyflog pensiynadwy neu beidio. Mae effaith y penderfyniad yn parhau'n ddibynnol ar Apêl i'r Uchel Lys.

Wrth symud ymlaen, roedd rhaglen archwilio perfformiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer 2018 yn cynnwys prosiectau lleol ac astudiaethau cenedlaethol ar agweddau tebyg i archwilio'r graddau y mae'r Awdurdod wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau i gyflawni un o amcanion llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.

Trefnir y bydd prosiect Swyddfa Archwilio Cymru hefyd yn nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai rhagor o waith archwilio fod yn ofynnol mewn blynyddoedd i ddod, a hynny mewn perthynas â risgiau i'r Awdurdod wrth iddo roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.

Adolygiad o'r Swyddogaeth Archwilio PASC er mwyn gwerthuso a yw Pwyllgor Cyllid, Archwilio a Rheoli Perfformiad yr Awdurdod yn cyflawni ei swyddogaeth archwilio mewn modd effeithiol, a hynny yn unol â'r gofynion a nodir mewn deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol, yn ogystal ag yn ei gyfansoddiad ei hun.

Wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru, bydd SAC yn adolygu'r broses o weithredu Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015. Bydd yr adolygiad yn canolbwyntio ar effeithiolrwydd y trefniadau i wella cymorth ar gyfer pobl y mae camdriniaeth a thrais o'r fath yn effeithio arnynt.

Cynllun Gweithredu 2017-18

Llywodraethu	Cam Gweithredu	Swyddog Cyfrifol
Cynllun Archwilio Mewnol	Mae'r Cynllun Archwilio Mewnol, a ddarperir gan Adran Archwilio Mewnol Cyngor Sir Caerfyrddin, yn caniatáu 95 diwrnod i gwblhau archwiliadau cyfrifiaduron ac archwiliadau systemau, yn ogystal â dau ddiwrnod i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio. Ystyrir bod y Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2018-2021 yn gadarn ac yn addas i'r diben, gan ganiatáu ar gyfer rhaglen archwilio dreigl dros gyfnod o dair blynedd.	Y Pennaeth Adnoddau Corfforaethol
Cwblhau datganiadau ariannol	Defnyddir y gwaith o werthuso'r broses gau ar gyfer 2017-18 i nodi meysydd i'w gwella yn 2018-19. Meysydd allweddol: • Cynllunio • Gweithdrefnau • Dull Tîm Cyfan • Gwybodaeth a dealltwriaeth • Ymgysylltu â'r sefydliad ehangach • Gofynion SAC • Rheoli Ansawdd • Sicrhau Ansawdd • Gwerthuso	Y Pennaeth Cyllid
Ymarferion rheoli ansawdd	Yn rhan o'r broses gynllunio, bydd y gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a'u diweddaru i gynnwys amserlenni clir, er mwyn sicrhau ei bod yn bosibl bodloni'r terfyn amser cynnar o 31 Mai ar gyfer cau'r cyfrifon. Dirprwyir cyfrifoldebau am ddatganiadau craidd a nodiadau datgelu y Datganiad o Gyfrifon i aelodau'r tîm, gan felly ledaenu gwybodaeth a gwella dealltwriaeth. Bydd y camau hyn yn meithrin cydnerthedd yn y tîm. Adolygu'r Broses Reoli ar gyfer asedau anghyfredol er mwyn lleihau'r risg o'u hepgor. Er mwyn adeiladu ar y gwaith sylweddol a wnaed, bydd yr Awdurdod yn pontio o daenlen y Gofrestr Asedau Sefydlog (FAR) i System Rheoli Asedau (AMS) CIPFA. Cyflwynir yr AMS ar gyfer Datganiad o Gyfrifon 2018-19. Dosbarthir Datganiad o Gyfrifon drafft i'r Prif Swyddog Tân, y Swyddog A151, y Cyfarwyddwr Adnoddau a'r Pennaeth Adnoddau Corfforaethol, i'w adolygu. Eir i'r afael â'u sylwadau, a chaiff y Datganiad o Gyfrifon ei adolygu yn ôl yr angen.	Y Pennaeth Adnoddau Corfforaethol
Adolygiad o'r gwerthusiad o'r trefniadau diogelwch rhag tân (yn dilyn 2015-16)	Mae'r gwaith hwn wedi parhau ers y llynedd, ac mae'r Awdurdod yn parhau i wella ei ystod o brosesau gwerthuso ar gyfer monitro ymyraethau atal, er mwyn llunio strategaeth ar gyfer y dyfodol a sicrhau ein bod yn ymgysylltu mewn modd perthnasol ac effeithiol. Ar lefel genedlaethol, mae gan y Pwyllgor Materion Cenedlaethol, sy'n Grŵp Cymru gyfan ar gyfer Diogelwch yn y Cartref, Gynllun Cyflawni ar gyfer 2016-2019 sy'n cynnwys cam gweithredu "I ymchwilio i ddulliau yn y dyfodol ar gyfer gwerthuso canlyniadau'r gwaith o ddarparu gwasanaeth, a symud ymlaen â'r gwaith o nodi meini prawf	Y Pennaeth Atal ac Amddiffyn Corfforaethol

	llwyddiant o ran darparu diogelwch yn y cartref.”	
Materion yn ymwneud â phensiwn sy'n disgwyl sylw ac y mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â nhw	• Buddion Pensiwn Ychwanegol – Dyrchafiadau Dros Dro Ar 11 Rhagfyr 2017, cymeradwyodd yr Awdurdod adroddiad i weithredu gofynion Gorchymyn Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân (Cymru)(Diwygio). Mae ymgynghoriad yn mynd rhagddo â'r cyrff cynrychioliadol priodol ynghylch y dyddiad gweithredu arfaethedig ac o ran rhoi'r polisi ar waith yn ôl-weithredol, lle bo hynny'n briodol. O ganlyniad i'r oedi wrth weithredu'r Gorchymyn, mae nifer bach o unigolion sy'n ymddeol wedi cael setliadau pensiwn nad ydynt yn unol â'r rheoliadau perthnasol. Mae gwaith ar y gweill i fynd i'r afael ag unrhyw faterion sy'n disgwyl sylw ac sy'n ymwneud â chyfreithlondeb a chyllido'r taliadau hyn, ac i gytuno ar unrhyw gamau adfer angenrheidiol. • Diogelu Trosiannol Ym mis Rhagfyr 2018, traddododd y Llys Apêl y dyfarniad yn achos apeliadau trosiannol y Diffoddwyr Tân. Mae'r achos yn ymwneud yn unig â'r trefniadau diogelu trosiannol yng nghynllun pensiwn y Diffoddwyr Tân 2015, a ph'un a yw'r rhain yn wahaniaethol. Mae'r dyfarniad yn ei ailgyfeirio i'r tribiwnlys cyflogaeth, iddo ystyried datrysiad, felly mae'n debygol na fyddir yn deall yr effaith ar bensiynau am sawl mis eto. • Yr Ombwdsmon Pensiynau Penderfyniad gan yr Ombwdsmon Pensiynau yn ymwneud â lwfansau penodol a'r modd y cânt eu trin fel cyflog pensiynadwy neu beidio. Mae effaith y penderfyniad yn parhau'n ddibynnol ar Apêl i'r Uchel Lys.	Y Pennaeth Adnoddau Dynol
Adolygiad Thematig o'r Prif Gynghorydd Tân ac Achub	Mae'r Gwasanaeth yn gweithio gyda'r Prif Gynghorydd Tân ac Achub a'r Gwasanaethau Tân ac Achub eraill yng Nghymru er mwyn gwneud y canlynol: i. Asesu'r graddau y mae Adolygiadau Thematig yn darparu sicrwydd ac yn ysgogi gwelliant amlwg yn y sector tân ac achub yng Nghymru; a ii. Archwilio cyfleoedd ar gyfer sicrhau bod y broses Adolygu Thematig yn cael ei hintegreiddio'n dda â phrosesau annibynnol eraill y bwriedir iddynt asesu a, lle bo hynny'n briodol, wella perfformiad yn y sector, a'i bod yn ategu at y prosesau hynny.	Y Dirprwy Brif Swyddog Tân
Canlyniadau prosesau Asesu Cymheiriaid	Roedd yr adroddiad ar Asesu Cymheiriaid yn nodi rhai meysydd i'w datblygu, ac mae cynllun gweithredu ar waith i gyflawni'r gofynion hyn yn y Gyfarwyddiaeth Cymorth Gweithredol a Gwelliant. Mae angen dosbarthu gwybodaeth am y System Dysgu Gweithredol i'r personél, ac mae arnynt angen hyfforddiant ar ddiben a defnydd y system. Bydd hyn yn sicrhau bod yr holl bersonél gweithredol yn ymwybodol nid yn unig o beth yw'r System Dysgu Gweithredol, ond hefyd o'r defnydd y bwriedir ei wneud ohoni, gan gynnwys lle y mae wedi'i lleoli a sut y dylid cael mynediad ati. • Adolygu'r holl ddogfennau canllaw er mwyn sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn cydymffurfio.	Pennaeth Cymorth Gweithredol a Gwelliant Corfforaethol

	• Argymhellir bod pob diffoddwr tân â chyfrifoldeb yn cael ei asesu ar ddigwyddiadau lle defnyddir dau bwmp. • Dylid rhoi ystyriaeth i bob diffoddwr tân sydd â chyfrifoldeb gwblhau cymhwyster lefel 1 Sgiliau er Cyfiawnder. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw gymhwyster Sgiliau er Cyfiawnder cychwynnol yn Lefel 3 Rheoli digwyddiad (QCF lefel 6). Argymhellir y dylid cyflwyno'r cymhwyster hwn yn rhan o'r broses ddyrchafu ar gyfer Rheolwr Grŵp. • Mae gwaith o reoli fersiynau o'r ddogfennaeth hyfforddi, e.e. cynnwys cyrsiau, ac ati, yn mynd rhagddo yn y maes hwn ar hyn o bryd.	

Y Datganiad Llywodraethu

Mae'r Awdurdod yn ystyried bod ei drefniadau llywodraethu ar gyfer 2017-18 yn parhau i gael eu cyfrif yn addas i'r diben. Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol yr Awdurdod yn nodi Fframwaith Llywodraethu yr Awdurdod yn fanwl, ac mae'n gyson â'r ddogfen Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol 2016. Mae copi o God Llywodraethu Corfforaethol yr Awdurdod ar gyfer 2017-18 ar gael ar wefan yr Awdurdod. Mae'r Awdurdod wedi asesu'r trefniadau a fanylir yn y Cod, a gall gadarnhau eu bod ar waith.

Felly, barn y Clerc a'r Swyddog Adran 151 yw bod yr adolygiad o'r trefniadau llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol 2017-18 wedi bod yn foddhaol ar y cyfan. Credwn fod y gwiriadau uchod wedi dangos bod y broses Llywodraethu Corfforaethol yn y sefydliad hwn yn effeithiol, bod y trefniadau presennol yn addas i'r diben, a bod yr Awdurdod mewn sefyllfa dda i gyflawni ei nodau corfforaethol a'i ganlyniadau arfaethedig ar gyfer dinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau. Mae'r sefydliad yn gweithredu mewn modd darbodus, effeithiol, effeithlon a moesol.

Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn cydnabod ei gyfrifoldeb, fel sefydliad Gwasanaeth Cyhoeddus, i ddarparu gweledigaeth ar gyfer y gymuned y mae'n ei gwasanaethu, a hefyd i arwain trwy esiampl o ran gwneud penderfyniadau, yn ogystal ag o ran prosesau a gweithrediadau eraill, gyda'r Aelodau a'r Swyddogion yn ymddwyn yn unol â safonau ymddygiad uchel.

Ardystiad

Rydym wedi cael gwybod am oblygiadau'r adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan yr Uwch-reolwyr a'r Pwyllgor Archwilio a Chraffu. Mae'r camau a nodwyd i ddatblygu trefniadau Llywodraethu'r Awdurdod fwyfwy, a hynny er mwyn sicrhau bod systemau'r Awdurdod yn gwella'n barhaus, bellach ar waith.

Rydym yn addo ein hymrwymiad yn ystod y blynyddoedd nesaf i gymryd camau i wella ein trefniadau llywodraethu ymhellach. Rydym wedi ein hargyhoeddi ein hunain y byddwn yn mynd i'r afael â'r angen am unrhyw welliannau a nodwyd yn ein hadolygiad o effeithiolrwydd, ac y byddwn yn monitro'r gwaith o'u cyflwyno a'u gweithredu yn rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Llofnodwyd: …………………………………………………………………………

Y Cynghorydd R Rees-Evans, Cadeirydd yr Awdurdod Tân

Llofnodwyd: ………………………………………………………………………….

C. Davies, Prif Swyddog Tân